

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200457

UNIVERSAL
LIBRARY

ಮನೋರಂಜನ ಪ್ರಕಾಶನ; ೪

ಶ್ರೀಕಾಂತ)

(ತೃತೀಯ ಭಾಗ)

ಮೂಲ ಲೇಖಕರು :

ದಿ. ಶರತ್ಕಂದ್ರ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯರು

—+—

ಅನುವಾದಕರು :

ಶ್ರೀ. ಗುರುನಾಥ ಜೋಶಿ

ಫಮ ಮುದ್ರಣ]

[ಹಿಂದೂನರೆ ರೂಪಾಯಿ.

ಮನೋರಂಜನ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಮಿತಿ, ಧಾರವಾಡ.

ಮುಪ್ರಕರು :

ಫಕೀರಪ್ಪಾ ಎಲ್ಲಪ್ಪಾ ಮಿಂದಗುದ್ದಿ,
ರವೀಂದ್ರ ಮುದ್ರಣಾಲಯ,
ಧಾರವಾಡ

(ಈ ಗ್ರಂಥದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವು ಪ್ರಕಾಶಕರದು)

ಪ್ರಕಾಶಕರು .

ಶ್ರೀ. ಎಚ್. ಬಿ. ನವಲೂರೆ,
ಮನೋರಂಜನ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಮಿತಿ,
ಧಾರವಾಡ

ಶ್ರೀ ಕಾಂ ತ

ಆ ದಿನ ಅಂತಿಮ ವಿಯೋಗದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ತೇಜನ ಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿಬಂದ ಈ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ ಜೀವನದ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ಕರೆಯು ಬಂದಿತೆಂದು ನಾನು ಎಗೆದರೆ ದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಆ ಕರೆಯು ಬಂದಾಗ ಅತ್ಯಂತ ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು ತು ಸುಖೋಕ್ತ ವಾಯಿತು ಆದಾಗ್ಯೂ ಅಕರೆಯ ಮುಂದೆ ತಲೆಬಾಗುವದ ಗತ್ಯಂತಸ್ಥಿತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತೆ.

ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ದಿನ ಪುನಃ ನನ್ನ ಈ ಭ್ರಷ್ಟ ಜೀವನದ ಕರಡಿ ಹೋದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹಲವು ಸುಗ್ರಂಥಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಬಾರಿ ಸಿಟ್ಟಿನುಳ್ಳ ಕ್ಯಾಕಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ಪೇಶಿ ನನ್ನ ಸುಖದುಃಖದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವನವನ್ನು ಯಾರೊ ಕತ್ತರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು ಎಂದು ನನಗೆ ನೆನಪು ಬರುತ್ತಿರುವುದು ನನ್ನ ಈ ಜೀವನದ ದುಃಖದ ಭಾರವು ನನ್ನ ದೊಬ್ಬನದೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಆಗ ವಿಚಾರಬಂದಿತ್ತು. ಈ ಜೀವನವು ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಅದೇ ಇದರ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಕೊಂಡು ತಿರುಗಲಿ ಎಂದು ಎನಿಸಿತ್ತು ನಾನು ದಯದೋರಿ ಬದುಕಿದ್ದುದು ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸದ್ವಿಧವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು ಆದರೆ ಈಗ ಆಗಸದ ಬಣ್ಣವು ಬೇರೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಕಾಣತೊಡಗಿತು, ಹವೆಯ ಸ್ವರ್ತವೂ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯಾಗಿ ಹತ್ತತೊಡಗಿತು ಈಗ ನನಗೆಲ್ಲಿಯೂ ಮನೆಯಿಲ್ಲ, ನನ್ನ ದುಃಖರದು ಎಂಬುದೊಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಒಂದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಉಲ್ಲಾಸವು ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ತುಂಬಿದ್ದಿತು—ರೋಗವು ರೋಗದ ಮೂಲ ದಲ್ಲಿ, ವಿಪತ್ತು ವಿಪತ್ತಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಅಭಾವವು ಅಭಾವದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮನದೊಳಗೆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಸರಿಯೆ ಹೋಗಲು, ಎಲ್ಲಾದರೂ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಲು ಅಡಚಣೆ ಆತಂಕ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ

ಇವು ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಮಾತುಗಳು. ಆ ಆನಂದವು ಈಗಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆ ದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂತರಿಕ ವಿಶ್ವಾಸದ ಸ್ವಾದವು ಒಂದು ದಿನ ವಾದರೂ ದೊರೆಯಿತೆಂಬುದು ನನಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯದ ಮಾತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ನಾನು ಅಂದೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಒಂದು ದಿನವೂ ದುಃಖವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಒಂದು ಮಾತು ಬಾರಿ ಬಾರಿ ಮನದಲ್ಲಿ ಏಳುತ್ತಿದೆ—ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯು ಆ ದಿನ ಹೃದಯದ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತವಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚದ ನಿರಾಸಂದವನ್ನೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಹರಣಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿತೋ ಅದು ಎಷ್ಟು ವಿರಾಟವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿರುವುದು! ಆ ದಿನ ನನ್ನಂತೆಯೇ ಇರುವ ದುರ್ಬಲ ಕರಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಭಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸದೆ ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರುವ ಕೈಗಳಿಗೆ ಆ ದಿನದ ಅಖಂಡ ವಿಶ್ವಾಸ ಒಪ್ಪಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದರೆ ಈ ದಿನ ಪುನಃ ನಾನೇಕೆ ಇಷ್ಟು ಚಿಂತೆ ಪಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ಈಗ ಇರಲಿ ಆ ಮಾತು.

ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ನಾನು ತಲ್ಪಿದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವು ಬಹಳ ದಿನಗಳ ನಂತರ ಬಂದಿತು. ನನ್ನ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಶರೀರದ ಬಗೆಗೆ ದುಃಖವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತ ಗೃಹಸ್ಥನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಾನಾಬಗೆಯ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಕಾರ್ಯಬಾಹುಲ್ಯದ ಮೂಲಕ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಿಡುವು ದೊರೆಯದಿದ್ದರೂ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಆಕೆಗೆ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಆಕೆಯನ್ನು ನನ್ನ ವಳನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಳು!

ತಥಾಸ್ತು! ಇಷ್ಟು ದಿವಸಗಳ ನಂತರ ಅದೇ ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪತ್ರ!

ಆಕಾಶ ಕುಸುಮಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೇ ಕಮರಿದುವು. ಒಂದೆರಡು ಉದುರಿಬಿದ್ದ ಪಕಳಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ್ನು ಮನೆಗೆ ಒಯ್ಯಲು ನಾನು ಭೂಮಿಗೆ ಬಾಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ನಯನಗಳಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಹನಿಗಳು ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ಅದು ನನಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನೆನಪಿದೆ. ಆದರೂ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಐದಾರು ತಿಂಗಳುಗಳು ಕಳೆದುವು.

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಪತ್ರವು ಬಂದಿತು; ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ವಿಳಾಸ ಪನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಇದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ತೆರೆಯುತ್ತಲೆ ಅದರೊಳಗಿಂದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಪತ್ರವು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟಿತು. ಅದರಲ್ಲಿನ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಸಹಿಯನ್ನೂ ಕಂಡು ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ತೀರಿಹೋದ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಶ್ರೀಹಸ್ತದ ಸಹಿ ಇದ್ದಿತು! ಹೆಸರು ಆಕೆಯದೇ, ಸಹಿಯೂ ಆಕೆಯದೇ! ಅದನ್ನು ಓದಿನೋಡಿದೆ. ನನ್ನ ತಾಯಿ ತನ್ನ 'ಗಂಗಾಜಲ*' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟ ತನ್ನ ಸಖಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಅಭಯ ವಚನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು ಹದಿಮೂರು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ 'ಗಂಗಾಜಲ' ಎಂಬಾಕೆಗೆ ಬಹಳ ವಯಸ್ಸು ಆದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕನ್ಯಾರತ್ನವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆಗ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಭಾವೀ ಜೀವನವು ದುಃಖಮಯವಾಗುವುದೆಂದು ಎಣಿಸಿಯೊ ಏನೊ ದೈನ್ಯದಿಂದ ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದು ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ನನ್ನ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿನೀ ತಾಯಿಯು ಗಂಗಾಜಲಳ ಮಗಳ ಮದುವೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊರುವೆನೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದಳು. ಆ ಕಾಗದವೇ ಇದು, ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ. ಆಗಿನ ಗಂಗಾಜಲಳ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯ ಕರುಣಕತೆಯನ್ನು ಓದಿ ತಾಯಿಯ ಅಂತಃಕರಣವು ಕರಗಿರಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಕನ್ಯಾರತ್ನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ವರನು ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಮಗನಂತೂ ಇದ್ದೇ ಇರುವನು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಳು! ಸರಿ! ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಸುಪಾತ್ರ ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಇರುವೆ! ಇಡಿ ಕಾಗದವನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊನೆಯ ವರೆಗೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ಓದಿದೆ. ಅದು ವಕೀಲರ ಕಾರಕೂನರು ಬರೆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಿತು. ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ವಕೀಲಳಾಗಬೇಕಿತ್ತು, ಏಕೆಂದರೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಲ್ಪನೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ತನ್ನನ್ನೂ ವಂಶೀಯರನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿ ಹೋಗಿರುವಳು. ಆ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ— ಆ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ—ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತ್ರುಟಿಯಿಲ್ಲ, ಉಳಿದು ಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವಂತೆ ಇನಿತು ಮಾರ್ಗವೂ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ

* ಗಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ಸಖಿಗೆ 'ಗಂಗಾಜಲ' ಎಂದು ಹೆಸರು ಇಡುವರು ಮತ್ತು ಅದೇ ಪ್ರೀತಿಯ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕೂಗುವರು.

ಅದು ಏನೇ ಇರಲಿ, ಈ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆಯೇ ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡ ಗಂಗಾಜಲಳು ಹದಿಮೂರು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುವಳೆಂದು ನನಗೆನಿಸಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ, ಮರು ಕ್ಷಣವೇ ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದಾಗ್ಯೂ ಯೋಗ್ಯ ವರನು ದೊರೆಯದಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಸಿಗದ್ದರಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಮಗಳ ವೈಯ ಬೆಳಸಣಿಗೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಎದೆಯ ನೆತ್ತರವು ತಲೆಗೆ ಏರತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಆಕೆಯು ಈ ದುರ್ಭಾಗ್ಯ ಸುಪಾತ್ರನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ನನಗೆನಿಸಿತು.

ತಾಯಿಯು ಈ ದಿನ ಜೀವಿಸಿದ್ದರೆ ಈ ಕಾಗದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಆಕೆಯ ತಲೆಯನ್ನೇ ತಿಂದು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ ಆದರೆ ಈ ದಿನ— ಆಕೆ ನಗುತ್ತ ಕುಳಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಹಾರಿ ಆಕೆಯ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಹಣೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಹೃದಯಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ತಣ್ಣಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಆ ಮಾರ್ಗವು ನನಗಾಗಿ ಈ ದಿನ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿರುವುದು

ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ತಾಯಿಗೇನನ್ನೂ ಮಾಡದಾದೆ ಇನ್ನು ಗಂಗಾಜಲಳಿಗಾದರೂ ಏನಾದರೊಂದನ್ನ ಮಾಡಲಿ. ಸಮರ್ಥನಿರುವೆನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವೇಶಸ್ನಿಗೆ ಹೋದೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟೆ ಇಡಿ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ರೈಲುಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಮರುದಿನ ಆಕೆಯ ಊರನ್ನು ತಲೆ ಆಕೆಯ ಮನೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ಇಳಿಹೊತ್ತುಗಿದ್ದಿತು ಗಂಗಾಜಲಳಮ್ಮಳಿಗೆ ಮೊದಲು ನನ್ನ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ ನಂತರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ತಾಯಿಯು ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ಆತ್ಮೀಯರು ಅಳುವಂತೆ ಹದಿಮೂರು ವರುಷಗಳ ನಂತರ ಸಹ ಗಂಗಾಜಲಮ್ಮಳು ಅತ್ತು ಬಿಟ್ಟಳು.

ಲೋಕದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯಂತೆ ಇರುವೆ ಎಂದು ಆಕೆಯು ನನ್ನ ಹೊಣೆಯ ಪ್ರಥಮ ಸೋಪಾನದಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ನನ್ನ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು— ತಂದೆಯವರು ಏನನ್ನು ಮತ್ತು ಎಷ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ, ತಾಯಿಯ ಆಭರಣಗಳು ಯಾವುವಾವುವುಂಟು, ಅವು ಯಾರ ಬಳಿಯಿಲ್ಲುಂಟು, ನಾನು ನೌಕರಿಯನ್ನೇಕೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಾಡಿದರೆ ತಿಂಗಳೊಂದಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು

ನನಗೆಷ್ಟು ಸಂಬಳ ದೊರಕೇತು ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿ ಈ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಫಲವು ಅಷ್ಟು ಸಂತೋಷಜನಕವಾಗಿ ಆಕೆಗೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿತು. ಆಕೆಯಿಂದಳು— ಆಕೆಯ ಒಬ್ಬ ನೆಂಟರು ಒರ್ಮಾಕ್ಕೆ ನೌಕರಿ ಮಾಡಲು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಈಗ ನೌಕರಿಯಿಂದ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿರುವರು ಅಲ್ಲಿ ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಸೂರೆಯಾಗಿರುವುವು, ಅವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೇ ವೇಳೆ ಬೇಕು! ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹಡಗದಿಂದ ಇಳಿಯುತ್ತಲೇ ಸಾಹೇಬರು ಬಂಗಾಲಿಗಳನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ಮತ್ತು ನೌಕರಿಯನ್ನು ಕೊಡುವರು. ಇದೇ ರೀತಿಯ ಬಹಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಳು ಗಂಗಾಜಲಮ್ಮ. ಆದರೆ ಈ ಬಗೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಕೇವಲ ಆಕೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಜನ ಬಂಗಾಲಿಗಳಿಗೆ ಇದ್ದಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಉನ್ನತ್ತರಾಗಿ ನಿಸ್ಸಹಾಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದಿದ್ದರು ಅವರನ್ನು ಆ ಬಿಬಿಲುಗುದುರೆಯ ನೋಡದಿಂದ ಮುಕ್ತ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನಾವು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು — ಈಗ ಇದಿರಲಿ ಗಂಗಾಜಲಮ್ಮಳು ಮಾಡಿದ ಬರ್ಮಾ ವರ್ಣನೆಯು ನನಗೆ ಬಾಣದಂತೆ ನಟ್ಟಿತು. ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದಲ್ಲ— ಇಷ್ಟು ದಿನ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಲೆದಾಟದ ಹುಚ್ಚು ಎಚ್ಚತ್ತು ಕುಣಿಯತೊಡಗಿತು ಕೇವಲ ದೂರದಿಂದಲೇ ಸಮುದ್ರದ ಅನಂತ ಜಲರಾಶಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಮುಗ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ, ಅದನ್ನು ಈಗ ನಾನು ದಾಟಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯು ನನ್ನಲ್ಲಿಂಟಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಒದ್ದಾಡಿಸತೊಡಗಿತು. ಆಗ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಈ ಮಮವೆಯ ಪರಲು ಹರಿದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲೇ ಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು.

ಮನುಷ್ಯನು ಮನುಷ್ಯನೊಡನೆ ವೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಗಂಗಾಜಲಮ್ಮ ಹೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಳು, ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಿದಳು ಆಕೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವದೇ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು ಆದಾಗ್ಯೂ, ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ವರನನ್ನು ತಾನು ಹುಡುಕುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ, ನನ್ನನ್ನು ಒಂದರಿಂದ ಮುಕ್ತ ಮಾಡಿದಳು. ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು ಆದರೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯು ಮುಖವನ್ನು ಕೆಳಗೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುದನ್ನು ಕಂಡು ಮತ್ತೆ

ನಾನು ಉದ್ವಿಗ್ನನಾದೆ, ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಿಗೊಡಬಾರದೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ನನಗೆನಿಸಿತು. ಆಕೆಯು ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅನೇಕ ಜನರ ಹೆಸರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ತನ್ನ ಹುಡುಗೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದವರ ಭಾಗ್ಯ ತೆರೆಯುವುದು ಎಂಬಾಶಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. ಹೆಂಡತಿಯ ಸೌಭಾಗ್ಯದ ಫಲದಿಂದ ಚಿನ್ನದ ಕಣಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಎಷ್ಟೋ ಮೂರ್ಖ ಮಹಾನುಭಾವರ ಕತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದಳು.

ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ನಾನು ವಿನಯಪೂರ್ವಕ ಹೇಳಿದೆ— ನನಗೆ ದುಡ್ಡಿನ ಕಡೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯೇನೂ ಇದೆ, ಆದರೆ ಇಷ್ಟತ್ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗಳ ವರೆಗೆ ಆ ರೂಪಾಯಿಗಳ ರಾಶಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯ ನನಗೆ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ; ಮೇಲಾಗಿ ಇದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹೆಂಡತಿಯ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಕುತುಹಲವೂ ನನಗಿಲ್ಲ. ನನ್ನೇ ಮಾತುಗಳ ಪರಿಣಾಮವು ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಆಕೆಯನ್ನು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸುವುದು ನನ್ನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ ಯಾವ ಹೆಂಗಸು ಹದಿಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಸ್ತಾವೀಜನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇಷ್ಟು ದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯ ನಂತರ ಅದನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟಳೋ ಆಕೆಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಸೋಲಿಸುವುದು ಆಗದ ಮಾತು ಆಕೆಯು ಬಾರಿ ಬಾರಿ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮಾತೃ ಪುಣದ ರೂಪದಲ್ಲಾದರೂ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಸಮರ್ಥವಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾತೃ ಪುಣವನ್ನು ತೀರಿಸಲಾರದ ಮಕ್ಕಳು— ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು.

ಆಗ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂದೇಹ ಬರತೊಡಗಿತು, ನನ್ನನ್ನು ಈ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಬಿಡುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರತೊಡಗಿತು ಆಗ ಮಾತು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಯೋಗ್ಯ ವರನಿರುವ, ಐದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡದ ಹೊರತು ಅವನು ಸಿಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿತು ಆಗ ಕ್ಷೀಣ ಆಶಾ ಕಿರಣವೊಂದು ಕಾಣಿಸಿತು ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಮರುದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ನಾನು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟೆ.

ಆದರೆ ಈ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೂಡಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ನನಗೆ ತೋಚದಾಯಿತು.

ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೇರಿದ ಈ ಹೊಣೆಗೆ ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೊಣೆಗಾರನಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ತಾಯಿಯ ಈ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಪಾಶದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಇನಿತೂ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ಉಪಾಯವಿತ್ತು—ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳುವುದು. ಇದರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ನಾನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳುವುದು ಉಚಿತವೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿಯೆ ಮಾಡಿದೆನು. ಒಂದೂ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಮೇಲಾಗಿ ಇತ್ತ 'ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಆಕೆಯ ಸುದ್ದಿಯೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ನಾನು ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದೇ ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಆಕೆಯಿಂದಲೂ ಒಂದೇ ಕಾಗದವು ಬಂದಿತ್ತು ವತ್ರಮುಖೇನ ಇವರಲ್ಲಿ ಮಿಲನದ ಒಂದು ಸೂತ್ರವಿರುವುದೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಬಹುಶಃ ಆಕೆಯು ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ ನಾನು ಒಂದು ದಿನ ಬೇರೊಬ್ಬರ ಹುಡುಗೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೇಡಲು ವಾಟೆಣಾಕ್ಕೆ ಹೋದೆ; ಇದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದು.

ಮನೆಯಲ್ಲ ಹೊಕ್ಕುಕೂಡಲೆ ಒಳಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಕೋಣೆಯ ಬಳಿ ಇವರು ತಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟ ವೋಷಾಕನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಗೆ ಒರ್ವ ಅಪರಿಚಿತ ಮನುಷ್ಯನು ಹೀಗೆ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರನೋಟದಿಂದ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ನನಗೂ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಸಾಹಸವಾಗಲಿಲ್ಲ ಪಾರ್ಥಿಯ ಆ ಮುದಿ ಆಳುಮಗನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಇಬ್ಬರು ಆಳುಮಕ್ಕಳ ಅಗತ್ಯವೇನು ಪ್ಯಾರಿಗೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಅರಿಯದಾದೆ. ಈ ಆಳುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿನ್ನ ವಿಸಿ ನಾನು ಒಳಗೆ ಹೋಗಬೇಕೋ, ಇವರ ಕಡೆಗೆ ಗಮನವೀಯದಲೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗಬಿಡಬೇಕೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸದಾಗಿದ್ದೆ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರತನ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೆಡುವಿನಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನು

ಅಕಸ್ಮಾತ್ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಅವಾಕ್ಯಾದ; ಬಳಿಕ ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ
“ತಾವು ಯಾವಾಗ ಬಂದಿರಿ? ಇಲ್ಲಿ ಹೀಗೇಕೆ ನಿಂತಿರುವಿರಿ?” ಎಂದ.

“ಇನ್ನೂ ಇದೇ ಈಗ. ಎಲ್ಲವೂ ಕುಶಲವೇ?”

ರತನ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ “ಎಲ್ಲವೂ ಕುಶಲ ಮೇಲಕ್ಕೆ ನಡೆಯಿರಿ
ಬಾಬೂ— ನಾನು ಬರಫ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಈಗ ಬರುವೆ ” ಎಂದು ಹೊರಟ.

“ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನಿ ಮೇಲಿರುವಳೇನು?”

“ಹೂಂ” ಎಂದು ಅವನು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದ.

ನೇಲೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಸಿಕ್ಕುವ ಕೋಣೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಕೋಣೆ
ಒಳಗಿಂದ ಉಚ್ಚ ಸ್ವರದ ನಗುನಿನ ದನಿ ವ.ತ್ತು ಬಹಳ ಜನರ ಮಾತಿನ ದನಿ
ಗಳು ಕೇಳಿ ಬಂದವು. ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡೆ ಮರುಕ್ಷಣ ಇನ್ನಿಷ್ಟು
ಅಚ್ಚರಿಯು ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಆಯಿತು. ಮೊದಲ
ಬಾರಿ ನಾನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಈ ಕೋಣೆಯ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದ.
ಅರಿತಿದ್ದೆ ಇನ್ನೇ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ನೇಜು, ಕುರ್ಚಿ, ತರತರದ ಸಾಮಾನು
ಗಳು ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ಈ ಕೋಣೆಗೆ ಆಗ ಯಾರೂ ಬರ
ುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಈ ದಿನ ಕೋಣೆಯ ತುಂಬ ಹಾಸುಗೆಗಳಿವೆ ಕಾರ್ಪೆಟ್
ಡಾಸಿದ, ನೇಲೆ ವಿಳಿಯ ಬಟ್ಟೆ ಲಕಲಕ ಕೊಳಿಯುತ್ತಿದೆ, ದಿಂಬುಗಳು
ಸುಂದರವಾಗಿ ಇಟ್ಟಿವೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಆತುಕೊಂಡು ಕೆಲವರು ಸಭ್ಯವುರುಷರ
ಕುಳಿತಿರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವರು.
ಅವರ ಪ್ರೋಷ್ಣ ಈ ಬಂಗಾಲಿ ಜನರಂತೆ ಇದ್ದರೂ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಟೊಪ್ಪಿ
ಗೆಯು ಅವರು ಬಿಹಾರಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಿತು. ತಬಲಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ
ಒಬ್ಬ ಹಿಂಡುಸ್ತಾನೀ ತಬಲಚಿ ಇದ್ದ, ಅವನ ಹತ್ತಿರವೇ ಪ್ಯಾರೀ ಬಾಯಿಯೂ
ಇದ್ದಳು ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಚಿಕ್ಕ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಇದ್ದಿತು. ಪ್ಯಾರಿಯ
ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಸಂಗೀತ ಕಚೇರಿಯ ಉಡುಪು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಕಷ್ಟು
ಶೃಂಗಾರದ ವಸ್ತುಗಳು ಅಕೆಯ ಮೈಮೇಲೆ ಇದ್ದವು. ಸಂಗೀತ ಕಚೇರಿಯು
ನಡೆದಿವೆ, ನತ ವೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತೆ.

ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೆ ಪ್ಯಾರಿಯ ಮುಖದ ಮೇಲಿನ ಕಾಂತಿಯು
ಎಲ್ಲಿಗೋ ಕೋಗಿಭಿಟ್ಟಿತು. ಬಳಿಕ ಅಕೆಯು ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಕ್ಕು
“ಇದೇನು, ಶ್ರೀಕಾಂತ್ ಬಾಬುಗಳು! ಯಾವಾಗ ಬಂದಿರಿ?” ಎಂದಳು.

” ಈ ದಿನವೇ. ”

“ ಈ ದಿನವೇ? ಯಾವಾಗ? ಎಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡಿರುವಿರಿ?”

ಕ್ಷಣವಾತ್ರ ನನಗೆ ಒಂದೂ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಉತ್ತರ ವೀಯಲು ತಡವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ಸಂಬಾಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಹಳ ವೇಳೆ ತಗಲಲಿಲ್ಲ. ನಾನೆಂದೆ:

“ ಇಲ್ಲಿಯವರನ್ನೆಲ್ಲ ನೀನು ಗುರುತಿಸಲಾರೆ, ಹೆಸರು ಕೇಳಿಯೂ ಗುರುತಿಸಲಾರೆ ’

ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ದರ್ಪದಿಂದ ಕುಳಿತವರು ಈ ಸಂಗೀತ ಯಜ್ಞದ ಯಜಮಾನರು ಅವರೆಂದರು “ಬನ್ನಿರಿ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ” ಬಳಿಕ ಅವರು ತಮ್ಮ ತುಟೆಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡರು ಅವರು ತಮ್ಮ ಬಾವ-ಭಂಗಿಗಳಿಂದ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ತಾವು ಅರಿತಿರುವುವೆಂಬದನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಆದರದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬೂಟಿನ ದಾರಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ನೆವದಿಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆ ವಿಚಾರಮಾಡಲು ಸಮಯವಿರಲಿಲ್ಲ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಎನೇ ಇದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಈಗ ಹೊರಗೆ ತೋರಗೊಡಬಾರದು, ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವ ಮಾತಿನಿಂದ, ಕಣ್ಣಿನ ಕಡಿನೋಟದಿಂದ, ನನ್ನ ಸಮಸ್ತ ನಡೆಯ ಇಸಿತಾದರೂ ಸಂದಿಯಿಂದ ಅಂತ. ಕರಣದೊಳಗಿನ ಕ್ಷೋಭೆ ಅಥವಾ ಅಭಿಮಾನವು ಹೊರಬೀಳಬಾರದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯತ್ನಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆ ಕ್ಷಣ ಹೊತ್ತಿನ ಬಳಿಕ ನಾನು ಅವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತೆ, ನನ್ನ ಮುಖ ಭಾವವನ್ನು ನಾನು ನೋಡಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದೆನೆಂಬುದು ನಿಜವಾಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಮುಖದ ವೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಈಗ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿಯೆ ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ

ನಾನು ನಗುತ್ತ “ ಬಾಯೀಜೀ, ಶುಕಮುನಿಗಳ ವಿಳಾಸ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ದಿನ ಅವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದು ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಒಂದು ಬಾರಿ ಅವರ ಮನದ ಶಕ್ತಿಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ! ಓಹೋ, ಇದನ್ನೇನು ಮಾಡಿರುವಿರಿ? ರೂಪದ ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಹರಿಸಿರುವಿರಲ್ಲ!” ಎಂದೆ.

ಹೊಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಈ ಸಂಗೀತ ಕಚೇರಿಯ ಯಜಮಾನರು ಆಹ್ಲಾದಿತರಾಗಿ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸ ತೊಡಗಿದರು. ಅವರು ಪೂರ್ನಿಯಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಿವಾಸಿಗಳು, ಅವರಿಗೆ ಮಾತಾಡುವಷ್ಟು ಬಂಗಲಾ ಭಾಷೆಯು ಒರದಿದ್ದರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಅರಿತುಕೊಂಡೆ. ಆದರೆ ಸ್ಯಾರಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾದುವು, ನಾಚಿಕೆಯಿಂದಲ್ಲ, ಕೋಪದಿಂದ. ಇದನ್ನು ನಾನು ಅರಿತುಕೊಂಡೆ. ಆಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕುಡಿಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಕೂಡ ನೋಡದೆ ನಾನು ಆ ಯಜಮಾನರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಗುತ್ತ “ನಾನು ಬಂದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ವಿಘ್ನವಾದರೆ ನನಗೆ ಖೇದವಾಗುವುದು. ಹಾಡುವುದು ಬಾರಿಸುವುದು ಸಾಗಲಿ ಎಂದು.

ಯಜಮಾನರು ಪ್ರಸನ್ನವದನರಾಗಿ ಅವೇಶದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಗುದ್ದಿ “ಬಹಳ ಒಳ್ಳೇದು ಬಾಬೂಜಿ. ಪ್ಯಾರೀ ಬೀಬಿ, ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಹಾಡಾಗಲಿ” ಎಂದರು.

“ಸಾಯಂಕಾಲವಾದ ಬಳಿಕ ಆಗಲಿ, ಈಗ ಇನ್ನು ಬೇಡ” ಎಂದು ಸ್ಯಾರಿಯು ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಸರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಎದ್ದುನಿಂತಳು.

ಇದೇ ವೇಳೆಗೆ ಯಜಮಾನರು ನನ್ನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ತಮ್ಮ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡ ತೊಡಗಿದರು—ಅವರ ಹೆಸರು ರಾವಚಂದ್ರಸಿಂಹ, ಪೂರ್ನಿಯಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಮೀನುದಾರರು, ದರಭಂಗಾ ಮಹಾರಾಜರ ವಂಶದವರು. ಪ್ಯಾರೀಬಾಯಿಯ ಪರಿಚಯ ಎತ್ತುವರ್ಷಗಳಿಂದ ತನುಗಿದೆ ಆಕೆಯು ಮೂರುನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಕಚೇರಿಗಾಗಿ ಹೋಗಿರುವಳು ಆಕೆಯ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಆಲಿಸಲು ಅವರೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಬಂದಿರುವರು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹತ್ತುಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುವರು; ಈಗ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ವಾರದ ವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು. ಈ ರೀತಿ ತಮ್ಮ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಕೆ ಬಂದಿರುವೆ ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ನಾನು ಉತ್ತರವೀಯುವ ಮೊದಲೇ ಸ್ಯಾರಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು ನಾನು ಆಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ “ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಕೆ ಬಂದಿರುವೆನೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ಯಾರೀ ಬಾಯಿಯನ್ನೇ ಕೇಳಿಬಿಡಿರಿ” ಎಂದೆ.

ಪ್ಯಾರಿಯು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಕೆಂಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿ ಶಾಂತ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು “ ಇವರು ನಮ್ಮ ದೇಶದವರು.”

ನಾನು ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದೆ “ ಮಹಾಶಯರೆ, ಜೇನು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಜೋನೊಣ ಗಳು ಬಂದು ಸೇರುವುವು, ದೇಶವಿದೇಶದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅವು.” ಆದರೆ ಈ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಆ ಪೂರ್ನಿಯಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಮೀನದಾರರು ಅರಿಯದೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಮುಖವನ್ನು ಗಂಭೀರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತರು. ಪೂಜಾಪಾಠ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯ ಸಮಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅವರ ಅಳುಮಗನು ಬಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಬಿಟ್ಟರು. ತಬಲಚಿ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಮಹಾಶಯರೂ ಅವರ ಕೂಡ ಹೊರಟರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಅದೇಕೆ ವ್ಯಗ್ರವಾಯಿತೋ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಲ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ನಾನು ಅರಿಯದಾದೆ

ರತನ ಬಂದು ಎಂದ “ಅಮ್ಮಾ, ಬಾಬೂಗಳ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಹಾಸಲಿ?”

ಪ್ಯಾರಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಂಡು “ ಮತ್ತಾವ ಕೋಣೆಗಳೂ ಇಲ್ಲವೇನು ರತನ? ನನ್ನ ಕೇಳಿದೆ ಕೆಲಸಮಾಡುವಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲವೇನು ನಿನಗೆ? ಹೋಗಿಲ್ಲಿಂದ” ಎಂದಳು. ಬಳಿಕ ಆಕೆಯೂ ರತನನ ಕೂಡ ಹೊರಗೆ ಹೋದಳು. ನಾನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಬಂದುದರಿಂದ ಮನೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಲೆಯಿದ್ದಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಪ್ಯಾರಿಯು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಳು. ಬಳಿಕ “ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಅದೇಕೆ ಬಂದಿರಿ?” ಎಂದಳು.

“ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ದೇಶದವ; ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಗದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲನಾಗಿ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟೆ ಬಾಯಿಯವರೆ!”

ಪ್ಯಾರಿಯ ಮುಖವು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಕಂಡಿತು. ನನ್ನ ತಮಾಷೆಗೆ ತಾನೂ ದನಿಗೂಡದೆ ಆಕೆಯು “ ಈ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಇಲ್ಲಿಯೆ ಇರುವಿರಲ್ಲವೇ!” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ ಇರಹೇಳಿದರೆ ಇರುವೆ.”

“ ನಾನು ಹೇಳಿದರೇನು, ಬಿಟ್ಟರೇನು! ಬಹುಶಃ ನಿಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾಗಬಹುದು ನೀವು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ—”

“ಯಜಮಾನರು ಮಲಗುವರು? ಸರಿ! ನಾನು ಕೆಳಗೆ ಮಲಗುವೆ, ನಿನ್ನ ಕೆಳಗಿನ ಕೋಣೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿದೆಯಲ್ಲ?”

“ಕೆಳಗೆ ಮಲಗುವಿರಾ? ನೀವು ಇದನ್ನೇನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಿರಿ? ನಿಮ್ಮ ಮನದಲ್ಲಿ ಇನಿತೂ ಏಕೀಕರಣ—ಎರಡೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪರಮಹುಸರು ಹೇಗಾದಿರಿ?”

ನಾನು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದುಕೊಂಡೆ ‘ಪ್ಯಾರೀ’ ನೀನಿನ್ನೂ ನನ್ನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ’ ಬಳಿಕ ನಾನು “ಇದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮಾನಾಪಮಾನದ ವಿಚಾರವನ್ನೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನನಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗುವುದೆಂದು ನೀನು ಬಗೆಯುವುದೂ ವ್ಯರ್ಥವೇ. ನಾನು ಮನೆಯಿಂಟ ಹೊರಡುವಾಗ ಊಟಉಡುಗೆಯ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ದೂರ ಸರಿಸಿ ಬರುವೆನು ಇದು ನಿನಗೂ ಗೊತ್ತುಂಟು ಹಾಸುಗೆ ಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದರೆ, ಒಂದನ್ನು ತರಲು ಹೇಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದೂ ಬೇಡ ನನಗೆ ನನ್ನ ಕಂಬಳಿಯೇ ಗತಿ” ಎಂದೆ

ಬಳಿಕ ಪ್ಯಾರಿಯು ತಲೆಬೀದಿ ಒಡಿಸಿ “ಅದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು ಇದರಿಂದ ನೀವು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ದುಃಖಪಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದಳು

ನಾನು ನಕ್ಕು “ಇಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ವೇಶನಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಕ್ಷಿಂತ ಇಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವುದು ಸಾವಿರವಾಲು ಒಳ್ಳೆಯದು” ಎಂದೆ

ಪ್ಯಾರಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು “ನಾನಾಗಿದ್ದರೆ ಗಿಡದ ಬುಡದಲ್ಲಾದರೂ ಮಲಗಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ, ಇಷ್ಟು ಅಪಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದಳು

ಆಕೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ನಗು ಬಂದಿತು ಆಕೆಯು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಯಾವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿಸಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದೆ ಆದರೆ ನಾನು ಶಾಂತ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ದನಿಯಿಂದ “ನೀನು ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಣೆಗೆ ಕಳಿಸಿ ಅಪಮಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವೆಯೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ಬರಗೊಡುವಷ್ಟು ಮೂರ್ಖನು ನಾನಿಲ್ಲ ಸಂಭವನೀಯವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಆಗ ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಮಲಗುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ ಇರಲಿ ಬಿಡು, ಈ ಕೆಳಗೆ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ವಾದಿಸುತ್ತ

ಹೋಗುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ, ರತನನಿಗೆ ಕೆಳಗಿನ ಕೋಣೆಯನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿಸಲು ಹೇಳಬಿಡು ನಾನು ಕಂಬಳಿ ಹಾಸಿಕೊಂಡು ಮಲಗುವೆ. ನಾನು ಬಹಳ ದಣಿದಿರುವೆ” ಎಂದೆ

“ನೀವು ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ನನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೀವು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂರು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರು? ಸರಿ, ಬದುಕಿಕೊಂಡೆ” ಎಂದು ಆಕೆಯು ಒಂದು ನೀಳವಾದ ಉಸಿರನ್ನು ಒಳಗೆಳೆದುಕೊಂಡು “ನೀವು ಅಕ ಸ್ಮಾತ್ ಬಂದುದರ ಕಾರಣವು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಏನು ಹೇಳಿರಿ?” ಎಂದಳು

“ಮೊದಲಿನ ಕಾರಣವನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣ ವನ್ನು ಹೇಳುವೆ ”

“ಮೊದಲನೆಯದನ್ನು ಏಕೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ?”

“ಅನಾವಶ್ಯಕ, ಅದುದರಿಂದ ”

“ಒಳ್ಳೇದು, ಎರಡನೆಯದನ್ನೇ ಹೇಳಿರಿ.”

“ನಾನು ಒರಮಾಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದೇನೆ ಇನ್ನು ಪ್ರಾಣಿ ಭೇಟಿಯಾಗ ಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಭೇಟಿ ಯಾಗದು ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ಒಂದು ಬಾರಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದಿರುವೆ ”

ರತನ ಕೋಣೆಗೆ ಬಂದು “ಬಾಬೂಜೀ, ತಮ್ಮ ಹಾಸುಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಬನ್ನಿರಿ” ಎಂದ ಹೇಳಿದ

ನಾನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ “ನಡೆ” ಎಂದೆ ಪ್ಯಾರಿಗೆ “ನನಗೆ ಬಹಳ ನಿದ್ರೆ ಬರುತ್ತಿದೆ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಬಳಿಕ ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕರೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಕೆಳಗೆ ಬಾ ನಾನು ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ಮಾತಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಾನು ರತನನ ಸಂಗಡ ಹೊರಗೆ ಹೋದೆ.

ಪ್ಯಾರಿಯು ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ರತನ ಹಾಸುಗೆಯನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿಸಿದ ನನ್ನ ಅಚ್ಚರಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಯೇ ಉಳಿಯದಂತಾಯಿತು. ನಾನೆಂದೆ “ನನ್ನ ಹಾಸುಗೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಣೆ ಯಲ್ಲಿ ಹಾಸದೆ ಇಲ್ಲೇಕೆ ಹಾಸಿದೆ?”

ರತನ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ “ಕೆಳಗಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ?” ಎಂದ

“ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಮಾತಾಡಿದ್ದೆವು.”

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ದಿಬ್ಬೂಡುನಾಗಿ ನಿಂತು ನನ್ನನ್ನು ರತನ ನೋಡಿ ಬಳಿಕ ಅವನು “ನಿಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆ ಕೆಳಗಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಬೇಕೆ? ತಾ. ತಮಾಷೆನಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ!” ಎಂದು ನಗುತ್ತ ಹೋಗತೊಡಗಿದ. ನಾನು ಅವನನ್ನು ಕರೆದು “ನಿನ್ನ ಯಜಮಾನಿ ಎಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಳು?” ಎಂದ ಕೇಳಿದೆ.

“ಬಂಕೂ ಬಾಬೂಗಳ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಕಿ ಬಂದಿರುವೆ”

ನಾನು ಹಾಸುಗೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆ— ಇದು ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಒಂದೂವರೆ ಮೊಳ ಅಗಲವಿದ್ದ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಹಾಸಿದ ಹಾಸುಗೆಯಲ್ಲ. ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಅರಸು ಮಕ್ಕಳ ಹಾಸುಗೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದಪ್ಪಗಿನ ಗುದಿಯನ್ನು ಹಾಸಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಮೇಜು ಇದೆ ಅದರ ಮೇಲೊಂದು ದೀಪವು ಉರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಬಂಗಲಾ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳಿವೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹೂಗೊಂಚಲೊಂದು ಇಟ್ಟಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ಆಳು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿತು ಇಲ್ಲಿಯ ವಸ್ತುಗಳೂ ಇವತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಸುವವಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹಾಸುಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನೂ ಸ್ವತಃ ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಹಾಸಿ ಹೋಗಿರುವಳೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಮನದಲ್ಲೆಯೇ ಅನುಭವಿಸಿದೆ.

ಈ ದಿನ ಆ ಜನರ ಎದುರಿಗೆ ನಾನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಬಂದು ನಿಂತುದರಿಂದ ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ತೋಚದವಳಾಗಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಈ ಮೊದಲು ವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ನಿರ್ವಿಕಾರ ಉದಾಸೀನತೆಯಿಂದ ಆಕೆಯು ಮನದಲ್ಲೆಯೇ ಮಿಡುಕುತ್ತಿದ್ದಳೆಂಬ ಮಾತು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಿರಲಿಲ್ಲ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ನೋಡಲು ಉತ್ಸುಕಳಾಗಿ ಆಕೆಯು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಇಷ್ಟು ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾತಿನ ಏಟುಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳೆಂಬುದರ ಕಾರಣವೂ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದಿತು ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಈ ನಿಷ್ಕೂರ ಸ್ವಭಾವವೇ ಗಂಡುಸುತನವೆಂದು ತಿಳಿದು, ನಾನು ಆಕೆಯ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಉಳಿಸ

ಲಿಲ್ಲ ಆಕೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತಿನ ಏಟನ್ನೂ ನೂರ್ಮಡಿಮಾಡಿ ತಿರುಗಿ ಕೊಟ್ಟಿ. ಆಕೆಯ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಆ ಅನ್ಯಾಯವು ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಸೂಜಿಯಂತೆ ಚುಚ್ಚತೊಡಗಿತು ನಾನು ಹಾಸುಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದೆ, ಆದರೆ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಆಕೆಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಒಂದು ಬಾರಿ ಬರುವಳೆಂದು ಅರಿತಿದ್ದೆ ಆದುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸುಕನಾಗಿ ಆಕೆಯು ಬರುವ ದಾರಿಯನ್ನು ಕಾಯತೊಡಗಿದೆ

ದಣಿವಿನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ನನಗೆ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿರಬಹುದು. ಕೂಡಲೆ ನನಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡಿದೆ ಪ್ಯಾರಿಯು ನನ್ನ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಕುಳಿತಿದ್ದಳು ನಾನು ಎದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆ. ಆಕೆಯೆಂದಳು “ಬರಮಾಕ್ಕೆ ಹೋದ ಮನುಷ್ಯನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆಯೇ?”

“ಇಲ್ಲ, ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ”

“ಹಾಗಾದರೆ?”

“ನಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದೇ ತೀರಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಯಾರೂ ಆಣೆಯನ್ನಿಟ್ಟಿಲ್ಲವಲ್ಲ?”

“ಇಟ್ಟಿಲ್ಲವೆ? ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೇಲಿರುವ ಜನರೆಲ್ಲರ ಮನದೊಳಗಿನ ಮಾತನ್ನು ಅರಿತಿರುವಿರೇನು?”

ಮಾತು ತೀರ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದು ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಸಂಚದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮಾತಿರುವುದು ಅದಾವುದೆಂದರೆ ಮಾನವನ ದುರ್ಬಲತೆ ಅದು ಯಾವಾಗ ಯಾವ ಕಿಂಡಿಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದೀತೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಈ ಬಗೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಒದಗಿವೆ ಆದರೆ ಈ ಬಾರಿಯಂತೆ ನಾನೆಂದಿಗೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಇಷ್ಟು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬಂದ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರದವನಾದೆ. ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಮಾತು ಹೊರಬಿದ್ದಿತು “ಎಲ್ಲರ ಮನದೊಳಗಿನ ಮಾತನ್ನು ಅರಿಯೆ ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಆದರೆ ಪ್ರಸಂಚದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಮನದ ಮಾತನ್ನು ಬಲ್ಲೆ. ಎಂದಾದರೂ ನಾನು ತಿರುಗಿ ಬಂದರೆ ನಿನಗಾಗಿಯೇ ಬರುವೆ.

ನೀನಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಆಣೆಯ ಅಸಮಾನವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡಲ ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮೀ”

ಪ್ಯಾರಿಯು ಒಮ್ಮೆಗೆ ನನ್ನ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಳು. ನಾನು ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಇಚ್ಛೆಯಾದರೂ ಹಿಂತಿರುಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಹತ್ತು ಕ ನೈದು ನಿಮಿಷಗಳು ಕಳೆದರೂ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಲಿ; ನಾನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಆಕೆಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟೆ. ಆಕೆಯು ಒಂದು ಬಾ ನಡುಗಿದಳು. ಆದರೂ ಹಾಗೆಯೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿದ್ದಳು, ತ ಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಲಿಲ್ಲ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಆಗ ನಾನೆಂದೆ “ಎದ ಕುಳಿತುಕೊ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಕಂಡರೆ ಅವರಿ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವಾದೀತು”

ಪ್ಯಾರಿಯು ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ನಾನು ಆ ಮೇಲೆ ಆಕೆಯನ್ನ ಕಸುವಿನಿಂದ ಎತ್ತಿ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದೆ. ಆಗ ನನ್ನ ಚಾದರವೆಲ್ಲ ಆಕೆಯ ಕೆಂಬನಿಗಳಿಂದ ತೊಯ್ದು ತಪ್ಪಡಿಯಾಗಿರುವುದೆಂಬದನ್ನು ಕಂಡೆ ಆ ಯನ್ನು ಜಗ್ಗಿ ಎಳೆದಾಡಿ ಕೂಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪಗೊಂಡ “ನೊದಲು ನನ್ನ ಎರಡು ಮೂರು ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರೆ ಏಳುವೆನು ಎಂದಳು.

“ಹೇಳು, ಏನವು?”

“ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿಲ್ಲವೆ ನನ ಬಗೆಗೆ?”

“ಇಲ್ಲ”

ಪ್ಯಾರಿಯು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು “ಆದರೆ, ನಾನ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಂಗಸಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೆ? ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ನೀವು ಏ ಸಂದೇಹ ಪಡುವುದಿಲ್ಲ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಬಹಳ ಬಿಗಿಯಾಗಿತ್ತು ಆಕೆಯು ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಂಗಸ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ ಆದಾಗ್ಯೂ ಆಕೆಯು ಒಳ್ಳೆಯವಳೆ ಕೆಟ್ಟವಳೊ ಎಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಲಾರೆ, ಮಾಡದಾರ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ.

ಆಕೆಯು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಕಂಬನಿಗಳನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಂಡು “ ಒಳ್ಳೇದು, ಗಂಡುಸು ಎಷ್ಟೇ ಕೆಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅವನು ಒಳ್ಳೇಯವನಾಗಲು ಬಯಸಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಹಾಗೆ ಆಗಲು ಮಾರ್ಗವಿದೆ ನಾವೂ ಹಾಗೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಎನಿಸಿದರೆ ನಮಗೆ ಯಾವ ಮಾರ್ಗವೂ ಇಲ್ಲ ಏಕೆ? ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಧನಾಭಾವದಿಂದ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ಏಕೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಇರಬೇಕು? ಒಳ್ಳೆಯವರಾಗಲು ನೀವು ನಮಗೇಕೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು, ಅನುವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು

“ ನಾವು ಎಂದೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಿಲ್ಲ ನಾವು ಒಂದು ವೇಳೆ ತಡೆದರೂ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಬೇಕೆನ್ನುವುದನ್ನು ಯಾರೂ ಎಂದಿಗೂ ಬಂಧಿಸಿ ಇಡಲಾರರು ”

ಪ್ಯಾರಿಯು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನನ್ನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲಗೆ ನುಡಿದಳು “ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೇದು ಹಾಗಾದರೆ, ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ತಡೆಯಲಾರಿರಾ ?”

ನಾನು ಉತ್ತರವೀಯುವ ನೋದಲೇ ರತನನು ಕೆಮ್ಮುವುದು ಕೇಳಬಂದಿತು

ಪ್ಯಾರಿಯು ಕೂಗಿ “ ಏನೋ ರತನ ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ರತನ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಮುನ್ನೀಡಿ “ ರಾತ್ರಿ ಬಹಳವಾಗಿದೆ — ಬಾಬೂಜೀಯವರಿಗೆ ಊಟ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರಲೆ? ಅಡುಗೆಯವ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟಿರುವ ” ಎಂದ.

“ ನೀವಾರೂ ಊಟಮಾಡಿಲ್ಲವೇನೋ !” ಎಂದು ಪ್ಯಾರಿಯು ಗಡಬಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟು ಎದ್ದಳು ಆಕೆಯು ನನ್ನ ಊಟವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ತಾನೇ ತರುತ್ತಿದ್ದಳು, ಈ ದಿನವೂ ತರಲು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದಳು

ಊಟವಾದ ನಂತರ ನಾನು ಹಾಸುಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದಾಗ ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಬಾರಿಸಿತ್ತು ಪ್ಯಾರಿಯು ಪುನಃ ಬಂದು ನನ್ನ ಕಾಲಬಳಿ ಕುಳಿತಳು. ಆಕೆಯು “ ನಿಮಗಾಗಿ ಅನೇಕ ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಕಳೆದಿರುವೆ ಈದಿನ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ನಿದ್ರಿಸಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ ” ಎಂದು ಆಕೆಯು ನನ್ನ ಕಾಲ

ಬಳಿಯ ದಿಂಬೊಂದನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಎಡಗೈ ಮೇಲೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದಳು “ ನೀವು ಇಷ್ಟು ದೂರ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಒಳಿತಲ್ಲ ಎಂದು ನನಗೆನಿಸುವುದು. ನಾನು ಇದನ್ನು ಕುರಿತು ಸಹಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದೆ ಕೊನೆಗೆ ಈ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಗೆ ಬಂದೆ ”

“ ಹಾಗಾದರೆ, ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಯೆ ಆಲೆದಾಡುತ್ತಿರಲೇನು ? ”

ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೀಯದೆ ಆಕೆಯು ಕೇಳಿದಳು “ ಬರಮಾಕ್ಕೆ ನೀವು ಹೋಗುವುದಾದರೂ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ? ”

“ ನೌಕರಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ. ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವುದಕ್ಕಲ್ಲ ”

ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಪ್ರಾರಿಯು ಉತ್ತೇಜಿತಳಾಗಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ‘ ನೀವು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಹೇಳಿರಿ, ಆದರೆ ನನಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಮೋಸಮಾಡಲಾರಿರಿ ; ಮೋಸಮಾಡಬೇಡಿರಿ ನನಗೆ ಮೋಸಮಾಡಿದರೆ ನಿಮಗೆ ಇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಪರದಲ್ಲಿಯೂ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವು ಬಲ್ಲೀರಾ ? ”

“ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ ಈಗೇನು ಮಾಡಬೇಕು ನೀನೇ ಹೇಳು ? ”

ನನ್ನ ಉತ್ತರದಿಂದ ಪ್ರಾರಿಯೆಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು ನಕ್ಕು ಆಕೆಯು ಎಂದಳು “ ಹೆಂಗಸರು ಚಿರಕಾಲದಿಂದ ಯಾವುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿರುತ್ತರೋ ಅದನ್ನೇ ಹೇಳುವೆನು. ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿರಿ. ಕೃತಕ-ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿರಿ. ”

“ ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸುಖ ದೊರೆಯುವುದೆ ? ”

ಆಕೆಯು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಲೋಲಕಗಳ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುತ್ತ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ “ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ. ನೂರಾರು ಬಾರಿ, ಸಾವಿರಾರು ಬಾರಿ ಹೇಳುವೆ ಇದರಿಂದ ನಾನು ಸುಖಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತಾರು ಆಗುವರು ಹೇಳಿರಿ ? ” ಎಂದಳು.

“ ಆದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಇದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನದೊಳಗಿನ ಒಂದು ವಿಭಾವನೆಯು ಹೊರಟು ಹೋಯಿತು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಾನು ಇದನ್ನೇ ಹೇಳಲು ಬಂದಿದ್ದೆ—ಇನ್ನು ನಾನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಕೆಲಸ—ವಿವನ ಸಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ”

ಪುನಃ ಪ್ಯಾರಿಯು ತನ್ನ ಕರ್ಣಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಅಲುಗಾಡಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದದಿಂದ “ಹೀಗಾದರೆ ನಾನು ಕಾಲಿಘಾಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕಾಳಿಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಬರುವೆ. ಆದರೆ, ಹುಡುಗೆಯನ್ನು ಅರಿಸಿಕೊಡುವಾಕೆ ನಾನು, ಈಗಲೇ ಹೇಳಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಆಂ !” ಎಂದಳು.

“ಅದಕ್ಕೆ ವೇಳೆಯಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಾಗಿದೆ”

ನನ್ನ ಗಂಭೀರ ದನಿಯನ್ನು ಪ್ಯಾರಿಯು ಗುರುತಿಸಿದಳು ಆಕೆಯ ನಗುಮೋಗದ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಪೋಡಗಳ ನೆರಳು ಬಿದ್ದಿತು ಆಕೆಯು ಎಂದಳು “ಸರಿ, ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು ! ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅತ್ಯಂತ ಸುಖದಾದ ಯಕ ಸಂಗತಿ-ಸಮಾಚಾರವೇ ಸರಿ !”

“ಸುಖ-ದುಃಖ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮೀ, ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೇ ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆ”

ಪ್ಯಾರಿಯು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಕೋಪಗೊಂಡು “ಹೋಗಿ, ಜಾಣತನ ತೋರಿಸಬೇಡಿರಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸಳ್ಳು” ಎಂದಳು

“ಒಂದೂ ಮಾತು ಸ್ವಲ್ಪ ಪತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ತಿಳಿಯುವುದು” ಎಂದು ನಾನು ಜೇಬಿನೊಳಗಿಂದ ಎರಡು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದೆ.

“ಎಲ್ಲಿವೆ ಪತ್ರ ನೋಡೋಣ” ಎಂದು ಪ್ಯಾರಿಯು ಕೈಯನ್ನು ಮುನ್ನೀಡಿ ಎರಡೂ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಅವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಮುಖವು ಕಪ್ಪಾಗಿಹೋಯಿತು ! ಅವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ್ಯೂ ಅವನ್ನು ಓದುವ ಇಚ್ಛೆ ಆಕೆಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಆಕೆ ಎಂದಳು “ಪರರ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ ನನಗೆ ! ಅದೆಲ್ಲ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದೆ ?”

“ಓದಿ ನೋಡು”

“ನಾನು ಬೇರೆಯವರ ಪತ್ರ ಓದುವುದಿಲ್ಲ”

“ಹಾಗಾದರೆ ಬೇರೊಬ್ಬರ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗ್ತಿಲ್ಲ !”

“ನಾನು ತಿಳಿಯಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಆಕೆಯು ಕಣ್ಣು ಮಚ್ಚೆ ಕೊಂಚು ಮಲಗಿದಳು. ಆದರೆ ಎರಡೂ ಪತ್ರಗಳು ಆಕೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ

ಉಳಿದುವು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಆಕೆಯು ಹಾಗೇ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಬಳಿಕ ಎದ್ದು ಮೇಜಿಫ ಮೇಲೆ ಅವೆರಡನ್ನೂ ಇಟ್ಟು ದೀಪವನ್ನು ಏರಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಳು. ಆಮೇಲೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದುದನ್ನು ಬಹುಶಃ ಆಕೆಯು ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಓದಿರಬಹುದು. ಪುನಃ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಮಲಗಿದಳು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು “ನಿದ್ರೆ ಬಂದಿತೇನು? ಮಲಗಿದಿರಾ?” ಎಂದಳು ನಾನು “ಇಲ್ಲ” ಎಂದೆ.

“ಈ ಹುಡುಗೆಯೊಡನೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ ನಾನು ಈ ಹುಡುಗೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ, ಆಕೆಯನ್ನು ನಾನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿರುವೆ.”

“ತಾಯಿಯ ಪತ್ರ ಓದಿವೆಯಾ?”

“ಹೂಂ, ಕಕ್ಕಿಯ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಆ ಹುಡುಗೆಯನ್ನು ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯ ಪಡಿಸಿ ಏನನ್ನೂ ಬರೆದಿಲ್ಲ ಆ ಹುಡುಗೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ನಾನು ಮನೆಗೆ ಬರಗೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.”

“ಎಂತಹ ಹುಡುಗೆಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ತರುವೆ ಹೇಳು?”

“ಅದನ್ನು ನಾನು ಈಗ ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ? ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಬೇಕಾಗುವುದು ಅಲ್ಲವೆ?”

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು, ನಕ್ಕು ನಾನೆಂದೆ “ನಿನ್ನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಕುಳಿತರೆ ನಾನು ನನ್ನ ಕೌಮಾರ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬರಬೇಕಾದೀತು. ಆ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುಶಃ ಕೌಮಾರ್ಯ ತ್ಯಜಿಸಲಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು, ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮದುವೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮತಾಳುವೆ. ಈಗ ನನಗೇನೂ ಮದುವೆಯ ಅಗತ್ಯ ಅಷ್ಟಿಲ್ಲ ಆದರೆ ನೀನು ಆ ಹುಡುಗೆಯ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡಬಿಡು. ಐದುನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೆಲಸವಾಗಿ ಬಿಡುವುದು. ನಾನು ಅವರ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಕೇಳಿಬಂದಿರುವೆ.”

ಪ್ಯಾರಿಯು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಚೆಟ್ಟಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಳು ಬಳಿಕ ಆಕೆಯು ಎಂದಳು “ನಾಳೆಯೇ ನಾನು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುವೆ. ಕಕ್ಕಿಯ ಮಾತನ್ನು ಸುಳ್ಳಾಗಗೊಡೆನು.” ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಪುನಃ

ಆಕೆಯೆಂದಳು “ನಾನು ನಿಮಗೆ ನಿಜವಾದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವೆ—ಈ ಹುಡುಗೆ ಜೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ, ಆದಕಾಗಿ ನನ್ನ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ—”

“ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ?”

“ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏನು? ನಿಮಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಕಸೈಯನ್ನು ಹುಡುಕಿದ ಬಳಿಕ ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವೆ, ಈಗ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ”

ನಾನು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ “ನೀನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಡ ರಾಜ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ನನಗೆ ಅನುರೂಪಳಾದ ಕಸೈಯನ್ನು ನೀನೆಂದಿಗೂ ಹುಡುಕಲಾರೆ” ಎಂದು

ಆಕೆಯು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಒಮ್ಮೆಗೆ “ಒಳ್ಳೇದು, ಹುಡುಕ ಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ನೀವು ಬರಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಿರಿ ಅಲ್ಲವೆ? ನನ್ನನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಿರಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಆಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ನಕ್ಕೆ “ನನ್ನ ಕೂಡ ಬರುವ ಸಾಹಸವು ನೀನಗಾಗುವುದೆ!” ಎಂದು ನಾನು ಮರುಸವಾಲು ಹಾಕಿದೆ.

ಪ್ಯಾರಿಯು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತೀಕ್ಷ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ “ಸಾಹಸ! ಇದನ್ನು ನೀವು ಕರಿನವಾದ ಮಾತೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಿರೇನು?” ಎಂದು ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದಳು.

“ನನಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿ ಬಿಡಲಿ; ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನುಗಳ ಗತಿ ಏನು ?”

“ಏನಾದರೂ ಆಗಲಿ ನೀವು ನೌಕರಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಇಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗುವಂತಹ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿತು ಈ ಎಲ್ಲವಸ್ತು-ಆಸ್ತಿ-ಸಾಮಾನು ನಿಮ್ಮ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂದ ಬಳಿಕ ಇವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಂಕೂನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವೆ.”

ಈ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ನನ್ನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ. ತೆರೆದ ಕಿಡಿಕಿಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಗಿನ ಕತ್ತಲನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತೆ.

ಆಕೆಯು ಪುನಃ “ಇಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಆಗದೇನು? ಇದೆ ಲ್ಲವೂ ಎಂದಾದರೂ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ನಿಮಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗದೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು

“ ಇಲ್ಲ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ ”

“ ಹೌದು, ಇದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು ಆದರೆ ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಿರೇನು? ” ಎಂದು ಆಕೆಯು ನನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಳು. ಇದೇ ಪ್ಯಾರಿಯು ಒಂದು ದಿನ ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಯಿಂದ ಬಲವಂತ ಮಾಡಿ ಹೊರಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದಳು. ಆ ದಿನ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಬೆರಗಾಗಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಈ ದಿನ ಆಕೆಯೇ ಇಷ್ಟು ದುರ್ಬಲತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವಳು, ಕರುಣ ಕಂಠದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವಳು! ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಎದೆಯು ಬಿರಿಯತೊಡಗಿತು ಆದಾಗ್ಯೂ ನಾನು ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಾದರೂ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ ನಾನೆಂದೆ “ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಾರೆ, ಆದರೆ ನೀನು ಎಂದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆಯೋ ಆ ದಿನ ಬರುವೆ ನಾನು ಎಲ್ಲೆಯೇ ಇದ್ದರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ವನಾಗಿಯೇ ಇರುವೆ ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮೀ! ”

“ ನೀವು ಚಿರಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಈ ಪಾಪಿಷ್ಠಿಯವರೇ ಆಗಿರುವಿರಾ? ”

“ ಹೌದು, ಚಿರಕಾಲದ ವರೆಗೆ ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ವಿವಾಹವು ಎಂದಿಗೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ”

“ಹೌದು, ಇದಕ್ಕೊಂದು ಕಾರಣವುಂಟು — ನಿನ್ನ ಸಮ್ಮತಿ ಇಲ್ಲದೆ, ನಿನಗೆ ದುಃಖವನ್ನಿತ್ತು ಈ ವಿವಾಹ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನೆಂದಿಗೂ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗುವಂತಹ ಸ್ವಭಾವದವನು ಇಲ್ಲ ”

ಪ್ಯಾರಿಯು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನನ್ನ ಮೊಗವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬಳಿಕ ಆಕೆಯ ಎರಡೂ ನಯನಗಳಿಂದ ಜಲ ಬಿಂದುಗಳು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡವಾಗಿ ‘ ಟಪ್ ಟಪ್ ’ ಎಂದು ಉದುರಿ ಬೀಳತೊಡಗಿದುವು. ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಕೆಯು ಗಡಸು ದನಿಯಿಂದ “ ಈ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳ ಸಲುವಾಗಿ ನೀವು ಆಜನ್ಮ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿರುವಿರಾ? ” ಎಂದಳು.

“ಹೌದು, ಇರುವೆ. ನಿನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಪಡೆದ ವಸ್ತುವಿನ ಬದಲಾಗಿ ನಾನು ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಉಳಿದರೆ ನನಗಾವ ಹಾನಿಯೂ ಇಲ್ಲ ನಾನು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಇರಲಿ, ನೀನು ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಈ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ಎಂದೂ ಅಪನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಡಬೇಡ ”

ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರ ನಯನಗಳೂ ಒಂದುಗೂಡಿದುವು ಮರು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯು ದಿಂಬಿನ ಮೇಲೆ ಮುಖ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿ ಬಿಟ್ಟಳು, ಉದ್ದೇಗದ ಅಳುವಿನಿಂದ ಆಕೆಯ ಶರೀರವು ನಡುಗಿ ನಡುಗಿ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಬೀಳತೊಡಗಿತು.

ನಾನು ಮುಖವೆತ್ತಿ ನೋಡಿದೆ ಇಡೀ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಾದೇವಿಯ ಗಾಢಾಲಿಂಗನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮೈಮರೆತಿದ್ದರು; ಯಾರೂ ಎಚ್ಚತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆಗೆ ನನಗೆ ವಿಚಾರವೊಂದು ಬಂದಿತು— ಈ ಕಿಡಿಕಿಯ ಹೊರಗಿರುವ ಕತ್ತಲು ರಾತ್ರಿಯು ತನ್ನ ಉತ್ಸವಪ್ರಿಯ ಸಖಿಯಾದ ಪ್ಯಾರಿಯ ಈ ಎದೆ ಯನ್ನು ಕರಗಿಸುವಂತಹ ಅಭಿನಯವನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕಣ್ಣೆರೆದು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿತ್ಯಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದು.

— ೨ —

ಇಡಿ ಜೀವಮಾನ ಮರೆಯದಂತಹ ಇಂಥ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಕಂಡಿರುವೆ ಅವು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಆಗ ಅಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ನಿನದಿಸುವುವು. ಪ್ಯಾರಿಯ ಕೊನೆಯ ನುಡಿಗಳೂ ಹೀಗೆ ಇದ್ದುವು. ಇಂದಿಗೂ ಆ ನುಡಿಗಳು ನನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಇನಿದನಿ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ ಅವನ್ನು ನಾನು ಆಲಿಸುವೆ. ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಸಂಯಮನದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ನನಗೆ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವಳು ಈಗಂತೂ ಆಕೆಗೆ ಪ್ರಪಂಚದ ಜ್ಞಾನವು ಆಗಿರುವುದು! ಅನುಭವವು ಆಗಿರುವುದು! ಆ ಪಾರಿ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ತನ್ನ ಅತ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು ಆದರೆ ಈ ಬಾರಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ತನ್ನನ್ನು ಸಂಬಾಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಕೆಯು ಸಮರ್ಥಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಳುಮಕ್ಕಳ ಎದುರಿಗೆ ಅತ್ತುಬಿಟ್ಟಳು ಗದಗದ ಸ್ವರದಿಂದ ಆಕೆಯೆಂದಳು “ನೋಡಿರಿ, ನಾನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುವ ಮಹಾದಂಡವನ್ನು ನಾನು ಅನುಭವಿಸಲೇ ಬೇಕಾಗುವುದು ಅದಾಗ್ಯೂ ನಾನು ಇಷ್ಟು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ— ನಮ್ಮ ಸಮಾಜ ನಿಷ್ಕರವಿದೆ, ನಿರ್ದಯವಿದೆ! ಇದಕ್ಕೂ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ದಿನ ಮಹಾದಂಡವನ್ನು ತೆತ್ತಲೇಬೇಕಾಗುವುದು! ದೇವರು ಈ ಪಾಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಯೇ ವಿಧಿಸುವನು!”

ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಆಕೆ ಇಷ್ಟೇಕೆ ಮಹಾ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತಳೋ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ! ಆಕೆಯ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೆ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲ! ನಾನು ಅರಿಯಲಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ. ಆದರೆ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ ಮುದುಕ ಆಳುವುಗನು ಗಾಡಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದು ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದ ನಾನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಇಕ್ಕುವಾಗ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕಳು ಬಳಿಕ ' ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಿರಿ? ಇನ್ನು ಪುನಃ ಬಹುಶಃ ಭೇಟಿಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಿರಿ!' ಎಂದಳು

“ಕೊಡುವೆ ಏನದು ಹೇಳು.”

“ ದೇವರು ಅಂತಹ ಪ್ರಸಂಗ ತರದಿರಲಿ— ನಿಮ್ಮ ಯಾತ್ರೆಯ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ—, ಒಳ್ಳೇದು, ನೀವು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಇಂತಹ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಸುವಿರಾ? ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ತಾನೆ?”

“ ಇಲ್ಲ ನಾಚಿಕೆ ಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆ ” ಎಂದು ನಾನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೋಗಿ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆ ಪ್ಯಾರಿಯು ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದು ತನ್ನ ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪಾದಧೂಳಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಳು

“ ಕೇಳುವಿರೇನು? ”

ನಾನು ಕತ್ತಿತ್ತಿ ನೋಡಿದೆ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ತುಟಿಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಡೆಹಿಡಿದು ಮಾತನಾಡಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವಳು ದೃಷ್ಟಿಗಳು ಸೆರಿದೊಡನೆಯೇ ಆಕೆಯ ನಯನಗಳಿಂದ ನೀರು ಬಳಬಳನೆ ಹರಿದುಬಂದುವು ಆಕೆಯು ಅಸ್ಪಷ್ಟ, ಗದ್ಗದ ದನಿಯಿಂದ ನುಡಿದಳು “ ಇಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಆಗವೆ? ಕೋಗಬೇಡಿರಿ!”

ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ನನ್ನ ನೋಟವನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದೆ ಗಾಡಿಯ ವನು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದನು ಬಾರಕೋಲಿನ ಕಟುಯಿಸುವಿಕೆಯ ಮತ್ತು ಚಕ್ಕಡಿಯ ಗಡ ಗಡ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯವು ಅದ್ಭುತ ರಸದಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಮರೆತು, ಕೇವಲ ಆ ಗದ್ಗದ ದನಿಯ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿದ ಅಳುವು ನನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯತೊಡಗಿತು

— ೩ —

ಆರೇಳು ದಿನಗಳ ನಂತರ ನಾನು ಒಂದು ಟ್ರಿಂಕು ಮತ್ತು ಹಾಸಿಗೆಯ ಸುರುಳಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಂದು ದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಕಲಕತ್ತೆಯ ಕೋಯಲಾ ಘಾಟವನ್ನು ತಲೈದೆ. ಗಾಡಿಯಿಂದ ಇಳಿಯುತ್ತಲೇ ಖಾಕಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೊಟ್ಟ ಒರ್ವ ಕೊಲಿಕಾರನು ನನ್ನ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡನು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಅವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋದನೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಬೇಸತ್ತು ನಾನು ಕಂಬನಿಗರೆಯುವ ವರೆಗೆ ಅವನು ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ

ಗಾಡಿಯಿಂದ ಇಳಿದು ಬರುತ್ತಲೇ ಹಡಗುಗಳು ನಿಲ್ಲುವ ಮತ್ತು ರಾಜ ಮಾರ್ಗದ ನಡುವಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಾನಾಬಣ್ಣದ ಸಾಮಾನುಗಳು ಇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಇಬ್ಬನ್ನಿಯೂ ಬಿದ್ದಿತ್ತು ಕರುಗಳ ಗುಂಪೊಂದು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿತು ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆ. ಮನುಷ್ಯರ ಗುಂಪು ಅದು ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಗಂಟುಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹಡಗದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿಯೆ ಬಂದು ಕುಳಿತಿದ್ದರು ಇಷ್ಟು ಜನರನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗುವ ಸಾಹಸ ಯಾರಿಗೆ ಇದ್ದಿತು? ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಈ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಎದ್ದುನಿಂತರು, ನಾನೂ ಎದ್ದು ನಿಂತು ನೋಡಿದೆ. ಆಗ ಕಾಬುಲದ ಉತ್ತರ ಪ್ರಾಂತದಿಂದ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯ ವರೆಗೆ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶದವರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಈ ಕೋಯಲಾ ಘಾಟಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಮರೆತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಎನಿಸಿತು.

ಎಲ್ಲರೂ ಇರುವರು. ಕವ್ವು ಶರ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಚೀನಿ ಜನರ ಸಳವೂ ಇದ್ದಿತು ಅವರೂ ಹಿಂದುಳಿಯಬಾರದೆಂದು ಮೊದಲೇ ಬಂದಿ ಸ್ವರು ನಾನೂ 'ಡೆಕ್'ದ ಯಾತ್ರಿಕನಾಗಿದ್ದೆ. ಡೆಕ್ಕದಕಿಂತ ಕೆಳಗಿನ ತರತಿಯು ಹಡಗದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಈ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಸೋಲಿಸಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ನಾನೂ ಪ್ರಯತ್ನ-ಪ್ರಯಾಸ ಪಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಯತ್ನದ ನೆನಪು ಬಂದೊಡನೆ ನನ್ನ ಕೈಕಾಲುಗಳೇ ಹೋದುವು. ಏನಂತೂ ಹೋಗಲೇಬೇಕು, ಹಡಗದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೊಂದು ಮಾರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲ, ನಾನಾದರೂ ಈ ಜನರನ್ನೇ 'ಅನುಸರಿಸಬೇಕು' ಎಂದು

ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಕೊಡತೊಡಗಿದೆ. ನಾನು ಧೈರ್ಯ ಕೊಟ್ಟಷ್ಟೂ ಅದು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಬಿಡತೊಡಗಿತು ಹಡಗ ಯಾವಾಗ ಬಂದು ದಂಡೆಗೆ ಹತ್ತುವುದೋ ಅದಕ್ಕೇ ಗೊತ್ತು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ನೋಡಿದೆ. ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಹದಿನೈದು ನೂರು ಜನರು ಸಾಲಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತಿರುವರು ಒಬ್ಬ ಹಿಂದುಸ್ತಾನೀ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ “ಆಣ್ಣ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು, ಒಮ್ಮೆಗೇ ಹೀಗೆ ಸಾಲಾಗಿ ಏಕೆ ನಿಂತರು?”

“ಡಾಕ್ಟರರು ತಪಾಸಣೆ ಮಾಡುವರು.”

“ಡಾಕ್ಟರರ ತಪಾಸಣೆ ಎಂದರೇನು?”

ಆ ಮನುಷ್ಯ ಹಿಂದಿನಿಂದ ನುಗ್ಗುತ್ತಿರುವವರನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ರೀಗಿ “ಪ್ಲೇಗಿನ ತಪಾಸಣೆ!” ಎಂದ.

ಆವನ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ತಿಳಿಯಲಿ, ತಿಳಿಯದಿರಲಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಗಬೇಕಾದುದು ನನಗೂ ಆಗುವುದು ಈ ಗುಂಪಿ ನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಸೇರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಯಿತು ಎಲ್ಲಾದರೂ ನುಗ್ಗಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳವು ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಹುಡುಕತೊಡಗಿದ. ಆಗ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಖಿದಿರ-ಪುರದ ಕೆಲವರು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಸಂಕೋಚದಿಂದ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಸ್ವದೇಶ-ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ನಾನು ನೋಡಿರುವೆ— ನಾಚಿಕೆ ಪಡುವಂಥ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಬಂಗಾಲೀ ಜನರು ನಾಚಿಕೆ ಪಡುವರು ಅವರು ಭಾರತದ ಇತರ ಭಾಗಗಳ ಜನರಂತೆ ಸಂಕೋಚ-ಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದಾಡುವುದಿಲ್ಲ-ಗುದ್ದಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ನಿಲ್ಲುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ನಾಚಿಕೆಯಿದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ತಲೆಬಾಗಿ ಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿರುವರು ರಂಗೂನದಲ್ಲಿ ಅವರು ದರ್ಜೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿರುವರು ಮತ್ತು ಬಂದಿರುವರು ಅವರನ್ನೂ ನಾನು ಕೇಳಿದೆ ಅವರು ‘ಈ ಪ್ಲೇಗು ಬರವಾದಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಬಾರದೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಡಾಕ್ಟರರಿಂದ ಆರೋಗ್ಯ ಸರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸುವರು’ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಡಾಕ್ಟರರು ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟು ಕೊಟ್ಟು ಬಳಿಕ ಮಾತ್ರ ಹಡಗ ಹತ್ತಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ

ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಕೊಡತೊಡಗಿದೆ. ನಾನು ಧೈರ್ಯ ಕೊಟ್ಟಷ್ಟೂ ಅದು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಬಿಡತೊಡಗಿತು ಹಡಗ ಯಾವಾಗ ಬಂದು ದಂಡೆಗೆ ಹತ್ತುವುದೋ ಅದಕ್ಕೇ ಗೊತ್ತು. ಒಮ್ಮೆಗೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಿದೆ. ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಹದಿನೈದು ನೂರು ಜನರು ಸಾಲಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತಿರುವರು. ಒಬ್ಬ ಹಿಂದುಸ್ತಾನೀ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ “ಆಣ್ಣ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು, ಒಮ್ಮೆಗೇ ಹೀಗೆ ಸಾಲಾಗಿ ಏಕೆ ನಿಂತರು?”

“ಡಾಕ್ಟರರು ತಪಾಸಣೆ ಮಾಡುವರು.”

“ಡಾಕ್ಟರರ ತಪಾಸಣೆ ಎಂದರೇನು?”

ಆ ಮನುಷ್ಯ ಹಿಂದಿನಿಂದ ನುಗ್ಗುತ್ತಿರುವವರನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ರೇಗಿ “ಪ್ಲೇಗಿನ ತಪಾಸಣೆ!” ಎಂದ.

ಅವನ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ತಿಳಿಯಲಿ, ತಿಳಿಯದಿರಲಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಗಬೇಕಾದುದು ನನಗೂ ಆಗುವುದು. ಈ ಗುಂಪಿ ನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಸೇರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಯಿತು ಎಲ್ಲಾದರೂ ನುಗ್ಗಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳವು ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಹುಡುಕತೊಡಗಿದೆ. ಆಗ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಖಿದಿ-ಪುರದ ಕೆಲವರು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಸಂಕೋಚದಿಂದ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಸ್ವದೇಶ-ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ನಾನು ನೋಡಿರುವೆ—ನಾಚಿಕೆ ಪಡುವಂಥ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಬಂಗಾಲೀ ಜನರು ನಾಚಿಕೆ ಪಡುವರು. ಅವರು ಭಾರತದ ಇತರ ಭಾಗಗಳ ಜನರಂತೆ ಸಂಕೋಚ-ಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದಾಡುವುದಿಲ್ಲ-ಗುದ್ದಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ನಿಲ್ಲುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ನಾಚಿಕೆಯಿದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ತಲೆಬಾಗಿಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿರುವರು. ರಂಗೂನದಲ್ಲಿ ಅವರು ದರ್ಜೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿರುವರು ಮತ್ತು ಬಂದಿರುವರು ಅವರನ್ನೂ ನಾನು ಕೇಳಿದೆ ಅವರು ‘ಈ ಪ್ಲೇಗು ಬರವಾದಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಬಾರದೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಡಾಕ್ಟರರಿಂದ ಆರೋಗ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸುವರು’ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಡಾಕ್ಟರರು ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟು ಕೊಟ್ಟು ಬಳಿಕ ಮಾತ್ರ ಹಡಗ ಹತ್ತಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ

ಇನ್ನು ಹಡಗನ್ನು ಹತ್ತುವ ಸರತಿ. ಆದರೆ ಈ ಡೆಕ್ ಪ್ಯಾಸಿಂಜೆರರ ಏರುವ ಕ್ರಿಯೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹೊರಗಿನವರು ಮಾಡಲಾರರು. ಆದ ಗಿರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವವರಿಗೆ, ಹಲ್ಲಿನ ಗಾಲಿಗಳ ಗತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಂ ರಿಗೆ ಇದರ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಲ್ಪನೆ ಬರಬಹುದು ಆ ಗಿರಣಿಯ ಚಕ್ರಗಳು ಹಿಂದು ಮುಂದಿನ ಧಕ್ಕೆಯಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಾಬೂಲೀ-ಸಂಜಾಬೀ-ಮಾರವಾಡೀ-ಕರ್ನಾಟಕೀ-ಮರಾಠೀ-ಬಂಗಾಲೀ-ಚೀನೀ-ಉಡಿಯಾ-ಮೊದಲಾದವರ ಸೇನೆಯು ಪಾರಸ್ಪರಿಕ ಆಕರ್ಷಣ-ವಿಕರ್ಷಣ ವೇಗದಿಂದ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಡೆಕ್ಕದ ಮೇಲೆ ಅರಿಯದಂತೆ ಏರಿತು ಅವರ ಏರುವಾಗಿನ ಆ ಗತಿಯು ಅಲ್ಲಿಯೂ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ ಎದುರಿಗೆ ನೋಡಿದೆ-ಒಂದು ತೆಗ್ಗಿನ ಬಾಯಬಳಿ ನಿಚ್ಚಣಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಹಡಗದ ಗರ್ಭ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಲು ಇಲ್ಲಿಯೇ ದಾರಿಯಿತ್ತು. ಒಡ್ಡು ಹಾಕಿ ಕಟ್ಟಿದ ನೀರು ಒಡ್ಡನ್ನು ಒಡೆದಕೂಡಲೆ ವೇಗವಾಗಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವಂತೆ ಈ ಜನರ ಸೇನೆಯೂ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಅಕ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಳಗಿಳಿಯತೊಡಗಿತು.

ನನಗೆ ಕೆಳಗಿಳಿಯುವ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ನಾನು ಕಾಲುಗಳಿಂದ ನಡೆದಾದರೂ ಇಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ನಾನು ಎಚ್ಚರದಪ್ಪಿದ್ದೆ ನನ್ನ ಈ ಘಟನೆಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಯಾರಾದರೂ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟರೆ ಅವರ ಆ ಸಂದೇಹವನ್ನು ನಾ ಅಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಚ್ಚರ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನಾನು ನೋಡಿದೆ—ಹಡಗದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ದೂರ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಇರುವೆ. ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿದೆ—ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಹತ್ತರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುವರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಹತ್ತರ ಕುಳಿತವರ ಕೂಡ ಸಂಚಯಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದ ಬಳಿಕ ಆ ನನ್ನ ಕೂಲಿಕಾರ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದ ಮತ್ತು ಅವನಿಂದ “ಟ್ರಂಕು ಮತ್ತು ಹಾಸುಗೆಯನ್ನು ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಬಂದಿರುವೆ. ತಾವು ಹೇಳಿದರೆ ಕೆಳಗೆ ತಂದು ಇಡುವೆ.”

“ಬೇಡ, ನನ್ನನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿ, ಮೇಲೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಡೆ.”

ಬೇರೊಬ್ಬರೊಡನೆ ಜಗಳಾಡದ ವಿನಾ, ಹಾಸುಗೆಯನ್ನು ಸರಿಸದ ವಿನಾ ಕಾಲಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಸ್ಥಳ ಸಿಕ್ಕುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ ಮಳೆ ಬಂದಾಗ್ಯೂ ಮೇಲೆ ಇದ್ದು ತೋಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು, ಇಲ್ಲಿ ಒಂದರೆ ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಇರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ ಎಂದು ಎನಿಸಿತು. ಹೆಚ್ಚು ಕೂಲಿ ದೊರೆಯುವದು ಎಂಬಾನೆಯಿಂದ ಕೂಲಿಕಾರನು ಜನರ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಸರಿಸುತ್ತ, ಹಾಸುಗೆಯನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತ ಸ್ಥಳಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮೇಲ್ಗಡೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು ಮತ್ತು ನನಗೆ ನನ್ನ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಇನಾಮನ್ನೂ ಕೂಲಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟೆ. ಹೋದನು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಹಾಡು, ಹಾಸುಗೆ ಹಾಸಲಿಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಸ್ಥಳವಿರಲಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ ನನ್ನ ಟ್ರಂಕಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಏಕಾಂತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಮಾತಾ ಭಾಗೀರಥಿಯ ಎರಡೂ ದಡಗಳ ಶೋಭೆಯನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದೆ.

ಹಡಗು ಹೊರಟಿತು. ಆಗ ನನಗೆ ಬಹಳ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಹಿಂದೆ ಎದ್ದ ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದ ಯಾರ ಎದೆಯು ಒಣಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ಒಣಗದೆ ಇದ್ದ ಕಠಿನ ಹೃದಯವುಳ್ಳವರು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸ್ವಲ್ಪ ಜನರು ಇರುವರು ಆದರೆ ಒಂದು ತೊಂದರೆಯಾಯಿತು— ನನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಧಾಲಿಯೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ, ಒಂದು ತಂಬಿಗೆಯೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ ಈ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಬಂಗಾಲಿಗಳು ಇದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ದಾಗುವೆಂದು ನಾನು ಅವರನ್ನು ಹುಡುಕ ಹೊರಟೆ. ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹಡಗದ ಗರ್ಭಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಲೆ ಒಂದು ಕೋಲಾಹಲವು ಕೇಳಿಸಿತು. ಆ ಕೋಲಾಹಲವು ಎಷ್ಟಿತ್ತು, ಹೇಗಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಉಸುಮೆ ಕೊಡುವಷ್ಟು ಜ್ಞಾನ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಗೋಶಾಲೆಗೆ ಜಿಂಕೆ ಹೆಚ್ಚಿದರೆ ಆಗುವಷ್ಟು ಕೋಲಾಹಲವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು; ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಗೋಶಾಲೆ ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಗೋಶಾಲೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿರಾಟ ರಾಜನ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟುದೊಡ್ಡ ಗೋಶಾಲೆಯು ಯಾರ ಬಳಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಇರಬಹುದು ಎಂದು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುವುದೂ ಕಠಿನವೇ

ಭಯಭೀತನಾಗಿ ನಾನು ಒಂದಿರಡು ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನು ಇಳಿದು ನೋಡಿದೆ ಎಲ್ಲ ಯಾತ್ರಿಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜಾತೀಯ (National) ಸಂಗೀತವನ್ನು

ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಕಾಬುಲದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವುತ್ರದ ವರೆಗೆ, ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿ ಯಿಂದ ಚೀನದ ಸೀಮಾಂತದ ವರೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಸುರಬ್ರಹ್ಮರು ಇರುವರೋ ಅವರೆಲ್ಲರ ನಾನಾ ವಾದ್ಯಗಳೊಡನೆ ಸಂಗೀತ ಸಮಾರಂಭವು ಈ ಹಡಗದ ಆವೃತ್ತ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿತ್ತು! ಇಂತಹ ಮಹಾಸಂಗೀತ ಕಚೇರಿಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಸಾಹಸವು ಯಾರಿಗಿದೆ! ಸಂಗೀತವು ಲಲಿತ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡೇ ಆದರದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆ ಆದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಸಂಗೀತ ವಿಶಾರದರು ಹೇಗೆ ಒಟ್ಟು ಸೇರಿದರೆಂಬುದೇ ಮಹಾವಿಸ್ಮಯದ ಸಂಗತಿ!

ನಾನು ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಯಬೇಕೋ ಬಾರದೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಾದೆ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಮಹಾ ಕವಿಷಾದ ಶೆಕ್ಸ್‌ಪಿಯರನು ಸಂಗೀತದಿಂದ ಮುಗ್ಧನಾಗದ ಮನುಷ್ಯನು ಕೊಲೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಬಲ್ಲನೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆ ಆದರೆ, ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವಾದರೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಇಂತಹ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕೇಳುವ ಮನುಷ್ಯನ ರಕ್ತವು ಹೆವ್ವುಗಟ್ಟುವ ದೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಬಹುಶಃ ಆ ಮಹಾಕವಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಹಡಗದ ಗರ್ಭ ಸ್ಥಳವು ವೀಣಾಪಾಣಿಯ ಪೀಠಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಅರಿಯೆ. ಅದು ಆಗಿರದಿದ್ದರೆ ಕಾಬೂಲಿ ಜನರೂ ಹಾಡಬಲ್ಲರೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರು ತಿಳಿಯಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು?

ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಈ ಸಂಗೀತ ಕಚೇರಿಯ ಅದ್ಭುತ ಕಾಂಡವು ನಡೆದಿದ್ದಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಒರ್ವ ಕೈ ಅಲುಗಾಡಿಸುತ್ತ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾನು ಎಲ್ಲರ ಕೆಂಗಣ್ಣುಗಳ ನೋಟವನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತ ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೆ ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವನು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ತಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಅಲ್ಲದೆ ಅವನು ತಾನು ರಂಗೂನಿನ ವಿಖ್ಯಾತ ಸಂದವಿಸ್ತ್ರಿ ಇರುವೆನೆಂದು ತನ್ನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವನವಿಳಿದ ಒಬ್ಬ ದಪ್ಪ ಹೆಂಗಸು ನನ್ನನ್ನು ಒಂದೇ ಸವನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು ನಾನು ಅಕೆಯ ಮೊಗದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಿಬ್ಬೂಡನಾದೆ ನಾನು ಅಕೆಯಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಒಂದು-ಗೂಡಿನ ದಪ್ಪ ಹುಬ್ಬುಗಳನ್ನೂ ಎಂದೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಂದಮಿತ್ರಿಯು ಆಕೆಯ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾ
 “ಬಾಬೂಜೀ, ಈಕೆಯು ನನ್ನ ಮನೆಯಾ—” ಎಂದ

ಮಾತು ಮುಗಿಯುವ ಮೊದಲೇ ಆಕೆಯು ಗರ್ಜಿಸಿ ‘ಮನೆಯಾಕೆ?’
 ಇವರು ನನ್ನ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳ ಪತಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಹೇಳುವರು “ಮನೆಯಾಕೆ ?
 ಎಂದು ಹುಷಾರಿ, ಮಿಶ್ರೀ, ನೀನು ಈ ರೀತಿ ನನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ಕಲಂಕ ತಂದರೆ
 ಸುಳ್ಳು ಸಟೆಯಾಡಿ ನನ್ನ ಅವಮಾನ ಮಾಡಿದರೆ—” ಎಂದಳು

ನಾನು ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿಶೂನ್ಯನಾದೆ.

ನಂದ ಮಿತ್ರಿಯು ಅಪ್ರತಿಭಯುಳ್ಳವನಾಗಿ “ಓಹೋ, ಸಿಟ್ಟುಗುವಿ
 ಯೇಕೆ ಟಗರ್? ಮನೆಯಾಕೆ ಎಂದು ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳುವರು? ಇಪ್ಪತ್ತು
 ವರ್ಷ—” ಎಂದ

ಟಗರ್ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾಗಿ “ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಏನಾಯಿತು?
 ದುರ್ಭಾಗ್ಯ! ಜಾತಿಯಿಂದ ವೈಷ್ಣವಳಾಗಿ ನಾನು ಈಗ ಅಂಬಿಗರಾಕೆಯೆಂದು
 ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾ? ಹೇಗೆ? ಯಾವ ರೀತಿ? ನಾನು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ
 ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದೇನೋ ನಿಜ, ಆದರೆ, ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ನಿನಗೆ
 ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬರಗೊಟ್ಟಿರುವೆನೇನು? ಈ ಮಾತನ್ನು ಯಾರೂ
 ಹೇಳರು! ಟಗರ್ ವೈಷ್ಣವಿಯು ಸಾಯುವಳು, ಆದರೆ ಜಾತಿಯನ್ನು ಕಳೆದು
 ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲೆಯಾ?” ಎಂದಳು ಜಾತಿಯಿಂದ ವೈಷ್ಣವ
 ಳಾದ ಟಗರಳು ಜಾತಿಯ ಅಭಿಮಾನವಿಂದ ತನ್ನ ಫುಟ್ ಬಾಲಿನಂತಹ ಕಣ್ಣು
 ಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡತೊಡಗಿಳು.

ನಂದ ಮಿತ್ರಿಯು ನಾಚಿಗೊಂಡು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದ “ನೋಡಿ
 ದಿರಾ ಬಾಬೂಜೀ? ಇನ್ನೂ ಈಕೆಗೆ ಜಾತಿಯ ಗರ್ವ ಇದೆ! ನೋಡಿದಿರಾ
 ತಾವು! ನಾನೆಂದೇ ಇದು ವರಿಗೆ ಸಹಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವೆ, ಮತ್ತಾರಾದರೂ
 ಆಗಿದ್ದರೆ—.” ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದಿಂದ ಮನೆಯಾಕೆಯಾಗಿದ್ದವಳ ಕಡೆಗೆ
 ನೋಡಿ ಮಾತನ್ನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ

ನಾನು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಅವನಿಂದ ಒಂದು ಬಟ್ಟಲನ್ನು
 ಇಸಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದೆ. ಮೇಲೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ ನನಗೆ ವೈಷ್ಣ
 ವಿಯ ನುಡಿಗಳು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದುವು, ನಗೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲ, ನನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾನೇ ನಕ್ಕೆ. ಬಳಕೆ ನಾನು ಯೋಚಿಸಿದೆ— ಅಶಿಕ್ಷಿತ ಹೆಂಗಸು, ಆದರೆ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ರೀತಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮತ್ತು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವ ಜನರು ಇಲ್ಲವೆ? ಕೇವಲ ಊಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದರೆ ತಾವು ಪವಿತ್ರರಾಗಿದ್ದೇವೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಜನರು ಇಲ್ಲವೆ? ಈ ದೇಶದ ಗಂಡುಸರನ್ನು ನೋಡಿ ನಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ನಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆ ಇಂಥ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ನೋಡಿ.

ಈ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಿಂದಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೋಡಗಳು ಆಗಸದಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದವು ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಧಾರಣ ಮಳೆಯಾಯಿತು ಗಾಳಿಯೂ ಬೀಸಿತು, ಅದರಿಂದ ಹಡಗು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಗಲಾಡಿತು. ಮರು ದಿನ ಅದು ಪುನಃ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಸಾಗತೊಡಗಿತು. ಸಮುದ್ರದ ಜಡ್ಡು ಕಾರಿಕೊಳ್ಳುವುದು-ಅದು ನನಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ; ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ಬಂದು ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ನಂದ ಮಿತ್ರಿಯ ಪರಿವಾರವು ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಳೆಯಿತು, ಅದು ಯಾವ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಲು ನಾನು ಕೆಳಗೆ ಹೋದೆ ನಿನ್ನೆ ಹಾಡಿದ ಗಾಯಕರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜನರು ನಿನ್ನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿಯ ಉತ್ಸಾಹದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅವರು ಮಹಾ ಸಂಗೀತದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಂತೆ ನಂದ ಮಿತ್ರೀ ಮತ್ತು ಅವನೊಡನೆ ಇಸ್ಪತ್ತು ವರುಷ ಬಾಳ್ವೆಮಾಡಿದ ಮನೆಯಾಕೆ ಇಬ್ಬರೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಅವರ ಮುಖ ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಹಿಂದೆ ಕಲಹವಾಗಿದೆ ಯೆಂದು ನನಗೆನಿಸಿತು' ನಾನು ವಿಚಾರಿಸಿದೆ.

‘ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಳೆದಿರಿ ಮಿತ್ರಿಯವರೆ?’

“ಜಿನ್ನಾಗಿದ್ದೆವು.”

“ಜಿನ್ನಾಗಿದ್ದೆವು! ಅಮ್ಮಮ್ಮ, ಎಂತಹ ಅದ್ಭುತ ಕಾಂಡವಾಯಿತು ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ!”

ನಾನು ಉದ್ವಿಗ್ನತೆಯಿಂದ “ಯಾವ ಕಾಂಡ?” ಎಂಟೆ.

ನಂದ ಮಿತ್ರಿಯು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದ, ಅಕಳಿಸಿದ, ಚುಟಕೆಯನ್ನು ಬಾರಿಸಿದ. ಬಳಿಕ “ಕಾಂಡ ಅಂತಹ ಅದ್ಭುತವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಬಾಬೂಜೀ,

ಕಲಕತ್ತೆಯ ಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತೆರಡೂ ಬಗೆಯ ಕಡಲೆಪುರಿ ಮಾರುತ್ತ ತಿರಗುವ ಯಾವ ಸನ್ನಾ ದರೂ ತಾವು ನೋಡಿರಾರಿರಾ ಬಾಬೂಜೀ? ನೋಡಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯ ಪರಿಚಯ ತಮ್ಮ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಆಗುವುದು ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಹೆಬ್ಬರಳಿನ ಚೂಗಿನ ವಿರೂಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಋಯ್ಯ ಹುರಿದ ಕಡಲೆ, ಬೀಳೆ, ವಟಾಣೆ, ಶೇಂಗಾ, ಅನರೆ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವನೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಾವೂ ದೇವರ ಶೃವಯಾದ ಒಟ್ಟಿಗೂಡಿದವು— ಈಗಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಹಿಂಸೆ ಎಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಒಟ್ಟಿಗಿನ್ನು ಗುರು ತಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು” ಎಂದು ಬೆಗರಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ “ಬಾಬೂಜೀ, ನಿಜವಾದ ವ್ಯಸ್ಥನು ಬಿಡಿ ಆ ಲೋಕವು ಎಲ್ಲ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಟೆಗರ್— ಎಂದ ಕೆಲವು ವರದೆಯಂತೆ ಟೆಗರ್ ಗರ್ಜಿಸಿದಳು “ಈಗ ಪುನಃ ಸುರುವು ಮಾಡಿರಿ”

“ ಇಲ್ಲ, ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು ” ಎಂದು ನಂದಮಿತ್ರಿ ಉಪಾಸೀನತೆಯಿಂದ ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತ

ಅಲ್ಲಿ ಕಾಬೂಲೀ ದಂಪತಿಗಳು ಇದ್ದರು ಅವರೆಂದರೆ ಅಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಅವತಾರಗಳು ಇಡಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಹೊಲಸನ್ನೆಲ್ಲ ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯ ವರೆಗೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದದಿಂದ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಕೋಪಗೊಂಡ ಟೆಗರ್ ತನ್ನ ಕಿಡಿಗಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅವರ ಕಡೆಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು ನಂದ ತನ್ನ ಮನೆಯಾಕೆಗೆ “ ಹಾಗಾದರೆ, ಈ ದಿನ ಊಟಿಗೇಟಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲವೇನೇ?” ಎಂದ

“ ಸಾವು ಎಂದು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳುವರು ! ಆಗುವುದಿಲ್ಲೇಕೆ ?”

ನನಗೆ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನಾನೇ “ ಇನ್ನೂ ಹೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಏರಿದ ಬಳಿಕ—” ಎಂದೆ.

ನಂದ ನನ್ನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ “ ಕಲಕತ್ತೆಯಿಂದ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ರಸಗುಲ್ಲಾ * ತಂದಿದ್ದೆ. ಹಡಗನ್ನು ಹತ್ತುವ ತನಕ ‘ಟೆಗರ್ ಅವನ್ನು ತಿನ್ನೋಣ ಬಾ, ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟಕೊಡಬಾರದು’ ಎಂದೆ.

* ಒಂದು ಬಗೆಯ ರುಚಿಕರವಾದ ಮಿರಾಯಿ. ಬಂಗಾಲಿಗಳಿಗೂ ಉತ್ತರ ಭಾರತೀಯರಿಗೂ ಇದು ಬಹಳ ಇಷ್ಟ.

‘ನಾನು ರಂಗನಿಗೆ ಒಯ್ಯುವೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ‘ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು ರಂಗನಿಗೆ, ಏನನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆ! ಎಂದೆ.’ ಎಂದ.

ಟಗರಳು ಈ ಅಪವಾದವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸದೆ ನನ್ನ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಪುನಃ ಆ ದುರದೃಷ್ಟರಾದ ಕಾಬೂಲಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ಕಿಡಿಸೋಟವನ್ನು ಹೊರಳಿಸಿದಳು

ನಾನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೇಳಿದೆ “ರಸಗುಲ್ಲಾ ಏನಾದುವು?”

ಏನದ ಟಗರಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಆಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಬೀರುತ್ತ “ಏನಾದುವೋ ಹೇಳಲಾರೆ. ಅಗೋ ನೋಡಿರಿ-ಸಾತ್ರೆ ಒಡೆದು ಹೋಗಿದೆ, ರಸವು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಹರಿದಾಡುತ್ತಿದೆ ಇದಕ್ಕಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯ ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಆಕೆಯನ್ನೇ ಕೇಳಿರಿ” ಎಂದು ಆ ಕಾಬೂಲಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡತೊಡಗಿದ.

ನಾನು ನಗುವನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿಯುತ್ತ ಕೆಳಗೆ ಮುಖಮಾಡಿಕೊಂಡು “ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು, ಹತ್ತರ ಅವಲಕ್ಕಿಯಂತೂ ಇವೆ!” ಎಂದೆ

“ಅವೂ ಇಲ್ಲವೇನೋ. ಅವನ್ನು ಬಾಬೂಜಿಯವರಿಗೆ ತೋರಿಸು ಟಗರ್!”

ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕಾಲಿಂದ ನೂಕುತ್ತ “ನೀನೆ ತೋರಿಸಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ?” ಎಂದಳು ಟಗರ್.

“ನೀವು ಏನೇ ಹೇಳಿರಿ, ಕಾಬೂಲೀ ಜನರು ಕೃತಘ್ನರಲ್ಲ ಈ ಜನರು ರಸಗುಲ್ಲಾ ತಿಂದಂತೆ ತಮ್ಮ ದೇಶದ ದಪ್ಪವಾದ ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವರು—ಒಗೆಯ ಬೇಡ ಟಗರ್, ನನ್ನ ದೇವರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಬರುವುವು.”

ನಂದನ ಈ ಪರಿಹಾಸದಿಂದ ನಾನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಕ್ಕು ಬಿಟ್ಟೆ. ಸ್ವಲ್ಪೇ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಟಗರಳ ಮುಖದಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಅಂಜಿದೆ. ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಆಕೆಯ ಮುಖ ಕಪ್ಪಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ವಜ್ರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹಡಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವರೆಲ್ಲರ ಲಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು “ಜಾತಿಯನ್ನು ಕೂಡ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಮಿಶ್ರೀ, ಒಳ್ಳೇದಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ನೋಡು—” ಎಂದಳು.

ಆಕೆಯ ಕೂಗಿನಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಆಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು ಅದರಿಂದಾಗಿ ನಂದನ ಮುಖವು ಚಿಕ್ಕದಾಯಿತು ಟಗರಗಳ ಸ್ವಭಾವ ಅವನಿಗೆ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿತ್ತು, ತಾನು ಮಾಡಿದ ತಪಾಸೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಕಾಂಡವನ್ನು ಅವನು ಹೇಗಾದರೂ ಶಾಂತಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಸ್ನೇಹವಿತ್ತು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಅವನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಎಂದ “ನನ್ನಾಣೆ ಟಗರ್, ಕೋಪಿಸಬೇಡ ನಾನು ಕೇವಲ ತಪಾಸೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ”

ಈ ಮಾತನ್ನು ಟಗರಳು ಕೇಳಲೇ ಇಲ್ಲ ಕಣ್ಣುಗಳ ದೊಡ್ಡಗಳನ್ನು ಒಂದು ಬಾರಿ ಎಡಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಬಲಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿಸಿ ದನಿಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿ “ತಪಾಸೆ ಏನು! ಜಾತಿಯ ವಿಷಯವನ್ನೇ ತಪಾಸೆ ಮಾಡುವುದೇ! ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಂದ ರೊಟ್ಟಿವಾಡಿಸಿ ನೈವೇದ್ಯ ತೀರಿಕಬೇಕೆಂದೇವರಿಗೆ? ಅಂಬಿಗನ ಬಾಯಿಗೆ ಬೀಳಲಿ ಬೆಂಕಿ— ನೀನೇ ಇಟ್ಟುಬಿಡು ಬೇಕಾದರೆ—ತಂದೆಗೆ ಇವುಗಳ ಪಿಂಡದಾನ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು!” ಎಂದಳು.

ಹುರಿಬಿಚ್ಚಿದ ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ನಂದ ಚಿಟ್ಟಕನೆ ಎವ್ವನಿಂತು ಮತ್ತು ಟಗರಳ ಜಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು “ಸುಡುಗಾಡ ಮೋರೆಯವಳೆ, ನೀನು ತಂದೆಯ ವರೆಗೂ ಹೋಗುತ್ತೀಯಾ!” ಎಂದ

ಟಗರಳು ತನ್ನ ಸೊಂಟದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತೇಕುತ್ತ “ಸುಡುಗಾಡ ಮೊಗದವನೇ, ನೀನು ಜಾತಿಯ ವರೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯಾ!” ಎಂದು ಕಿವಿಯ ವರೆಗೂ ಬಾಯಿತೆರೆದು ನಂದನ ಭಜನವನ್ನು ಕಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟಳು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಟಗರ್ ವೈಷ್ಣವಿ ಮತ್ತು ನಂದ ಇಬ್ಬರ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಯುದ್ಧವು ದ್ವೀತಿಯರಂಗಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿತೊಡಗಿತು ಜನರು ಬಂದು ಸುತ್ತಿ-ಗಟ್ಟಿ ನಿಂತರು; ಗದ್ದಲವಾಯಿತು. ಸಮುದ್ರದ ಜಡ್ಡನ್ನು ಮರೆತು ಹಿಂದು-ಸ್ತಾನೀ ಜನರು ಭಲೆ, ಭೇಷ್ ಎನ್ನತೊಡಗಿದರು, ಪಂಜಾಬಿಗಳು ಛಿ ಛಿ ಎನ್ನಲಾರಂಭಿಸಿದರು, ಓರಿಸಾದವರು ಚಿಯ್ ಚಿಯ್ ಎನ್ನಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದರು ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಲಂಕಾಕಾಂಡವಾಯಿತು ನಾನು ದಾರಿಕಾಣದಾದೆ, ನನ್ನ ಮುಖ ಕಳೆಗುಂದಿತು. ಇಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಮಾತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ನಿರ್ಲಜ್ಜತನದ ನಾಚು ಆಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಾನೆಂದಿಗೂ ಬಗೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಒಂಗಾಲೀ ಹೆಣ್ಣು-ಗಂಡಿನಿಂದ ಇಷ್ಟು ಜನಗಳ

ಎದುರಿಗೆ ಈ ಕಾಂಡ ನಡೆದುದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ನಾಚಿಕೆಯಾಯಿತು ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಒಬ್ಬ ಜಾನಪುರಿಯವನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಈ ತಮಾಷೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಅವನೆಂದ “ಬಾಬೂಜೀ, ಬಂಗಾಲಿ ಹೆಂಗಸು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜಗ್‌ಳಾದ ಬಲ್ಲಳು! ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದೆ ಸರಿದೇ ಇಲ್ಲ ನೋಡಿರಿ !”

ನಾನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲಾರದವನಾದೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಬಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಗದ್ದಲವನ್ನು ಸೀಳುತ್ತ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಓಡಿ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟೆನು.

— ೪ —

ಆ ದಿನ ಪುನಃ ನನಗೆ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿದು ಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಟಿಗರ್ ಮತ್ತು ನಂದನ ಜಗಳದ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಯಿತು, ಸಂಧಿ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಹಾಕಲಾಯಿತು ಎಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಏನೇ ಆಗಿರಲಿ, ವಿಸತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ಕ್ವಾಡ್ಸ್ ಆಫ್ ಪೇಸರ್ (ರದ್ದೀ ಕಾಗದ) ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರಿತು. ಯಾವನಿಗೆ ಅದು ಬೇಕಾಗುವುದೋ ಆಗ ಅವನು ಅದನ್ನು ಹರಿದು ಚೆಲ್ಲುವನು ಮತ್ತು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಚಕ್ರವ್ಯೂಹ ಭೇದವನ್ನು ಮಾಡುವನು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಇವರು ಇದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿರುವರು ಮತ್ತು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಾರರು ಎಂದು ಸ್ವತಃ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಇದಿ ದಿನ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೋಡಗಳು ಅತ್ತಿಂದ ಇತ್ತ ಇತ್ತಿಂದ ಅತ್ತ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದವು ಆದರೆ ಈಗ ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರ್ನೋಡವು ಕ್ಷಿತಿಜದಿಂದ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತ ತೊಡಗಿದ್ದಿತು. ಸಾಯಂಕಾಲ ವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅಂಬಿಗರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಗಾಬರಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಗೋಚರಿಸ ತೊಡಗಿದುವು. ಅವರ ನಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಗಾಬರಿಯ ಚಿಹ್ನೆ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಅವರ ನಡೆಯಲ್ಲಿ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗಾಬರಿಯ ಚಿಹ್ನೆ ಇನಿತೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ನಾನು ಒರ್ವ ಮುದುಕ ಅಂಬಿಗನನ್ನು ಕೇಳಿದೆ “ಚೌಧರಿಯವರೆ, ನಿನ್ನ ರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಈದಿನ ರಾತ್ರಿಯೂ ಬಿರುಗಾಳಿ ಬೀಸುವುದೇನು?”

ನನ್ನ ವಿನಯದಿಂದ ಚೌಧರಿಯವರು ವಶೀಭೂತರಾದರು. ಅವರು ನಿಂತು “ಸ್ವಾಮೀ, ಕೆಳಗೆ ಹೋಗಿರಿ. ಸಾಯಕೋಣ್ (ಬಿರುಗಾಳಿ) ಏಳ ಬಹುದೆಂದು ಕಪ್ಪಾನರು ಹೇಳಿರುವರು” ಎಂದರು.

ಹದಿನೈದು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಅವನ ಹೇಳಿಕೆಯು ಸುಳ್ಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಂತೆ. ಮೇಲಿದ್ದ ಯಾತ್ರಿಕರನ್ನೆಲ್ಲ ಅಂಬಿಗರು ಬಲವಂತ ದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಮೀರಿದವರನ್ನು ಸೆಕೆಂಡ ಆಫೀಸರನು ಬಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೊಡೆದು ಕೆಳಗೆ ದಬ್ಬಿದನು ಮತ್ತು ಅವರ ಹಾಸುಗೆಗಳನ್ನು ಒದಿಕೆಗಳಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಕಳಿಸಿದನು. ನನ್ನ ಟ್ರಂಕು ಮತ್ತು ಹಾಸುಗೆಗಳನ್ನು ಅಂಬಿಗರು ಕೂಡಲೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಕೆಳಗೆ ಒಯ್ದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಸರಿದು ಮೇಲೆಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳಂತ ಹೆಚ್ಚು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ಟಿಕೆಟು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಯಾತ್ರಿಕರನ್ನು ಹಡಗದ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚುವ ರೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೆ ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಹಡಗದ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇದೊಂದೇ ಉಪಾಯವಿದ್ದಿತು.

ಆದರೆ ನನ್ನ ಕ್ಷೇಮದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಸಹ ನಾನು ಸಾಯಕೋಣ್ ಎಂಬ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರ ಉಪದ್ರವ ಎಷ್ಟು, ಇದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಂಗಲವನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲದು, ಇದರ ಸ್ವರೂಪವು ಹೇಗಿರುವುದು, ಇದರ ಶಕ್ತಿ ಎಷ್ಟಿರುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಇನ್ನಿತರ ಅರಿತಿರಲಿಲ್ಲ ಇಂತಹ ವಸ್ತುವನ್ನು ನೋಡುವ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಇಷ್ಟು ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ನಾನು ನೋಡದೆ ಇರಬಾರದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಆಗುವುದು ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಹಡಗವು ಮುಳುಗುವುದೇ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಲೇಗಿನ ಇಲಿಯಂತೆ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಚಿಂವು ಚಿಂವು ಎಂದು ಒದ್ದಾಡಿ ಸಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಜಲರಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲು ಬಡೆದು, ತೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಕಾಲಿಯಾಡುತ್ತ ಒಂದು ಮುಗುಳು ಹಾಕಿ ವಾತಾಳರಾಜನ ಅರಮನೆಯ ಅತಿಥಿಯಾಗುವುದು ಒಳಿತು ರಾಜನ ಹಡಗು ಲಕ್ಷಾಂತರಕೋಟ್ಯಾಂತರ ಹಿಂಸ್ರ ಅನುಚರರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ಕವ್ವು ನೀರಲ್ಲಿ

ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಇಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆ ಹಿಂಸ್ರ ಅನುಚರರಿಗೆ ಮಾನವರ, ವ್ಯಾರಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವಾದರೂ ತಗಲುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಅರಿತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಳೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು ದೀಪ ಹಚ್ಚುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಳೆಯ ಹಾಗೂ ಗಾಳಿಯ ವೇಗವು ಹೆಚ್ಚಿತು ಓಡಿ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಅವಕಾಶವುಳಿಯದಂತಾಯಿತು ಎಲ್ಲದರೂ ಸರಿಯೆ, ಒಂದು ಆಶ್ರಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಗತ್ಯಂತಂವಿಲ್ಲದಾಯಿತು. ಸಾಯಂಕಾಲ, ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ನಾನು ಡೆಕ್ಕಿನ ಮೇಲೆ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕನೆಯ ಒಂದು ನಾನು ಒಗ್ಗಿ ನೋಡಿದೆ ಕಪ್ಪಿನನು ತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದುರಬೀನವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬ್ರಿಜ್ಜದ ಮೇಲೆ ಅತ್ತಿಂದ ಇತ್ತ ಇತ್ತಿಂದ ಅತ್ತ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ. ಇವನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಎಟುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ ಕೆಳಗೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಡಗಿದ ಹುಡುಕುವಾಗ ನನಗೆ ಒಂದು ಸ್ಥಳವೂ ಸಿಕ್ಕಿತು, ಇಂತಹ ಜಗವು ಸಿಕ್ಕಬಹುದೆಂದು ನಾನೆಂದೂ ಕಲ್ಪಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕುರಿಗಳ ಮತ್ತು ಬಾತು ಕೋಳಿಗಳ ಪಂಜರಗಳು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಒಟ್ಟಿಲ್ಲಟ್ಟಿಗಿದ್ದವು ನಾನು ಜಿಗಿದು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆ ಇಂತಹ ಆರಾಮಿನ ಸ್ಥಳವು ಹಡದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಎನಿಸಿತು ಆದರೆ, ಅಲ್ಲಿಯ ವರಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವೊಂದು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅಂತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಉಳಿದಿದ್ದಿತು

ಮಳೆ, ಗಾಳಿ, ಕತ್ತಲು ಮತ್ತು ಹಡಗದ ಹೊಯ್ಯಾಟ ಎಲ್ಲವೂ ಸಾವ ಕಾಶವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುಕೊಡಗಿದ್ದವು ಸಮುದ್ರದ ತೆರಿಗಳ ಆಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹುಶಃ ಇದೇ ಸಾಯಂಕಾಲಿನ ಇರಬಹುದೆಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಸಮುದ್ರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಆಕಳ ಹೆಜ್ಜೆಯ ತಗ್ಗಿನಂತೆಯಿದ್ದಿತು. ಈ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯಾಂಶವನ್ನು ಹೃದಯಂಗಮ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ತಡೆಯಬೇಕಾಯಿತು.

ಒಮ್ಮೆಗೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನಡುಕನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತ ಸೀಟೆಯು ಬಾರಿಸಿತು ಮೇಲೆ ನೋಡಿದೆ—ಆಕಾಶದ ಸ್ವರೂಪವೇ ಯಾವುದೋ ಮಂತ್ರ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬದಲಾದಂತೆ ತೋರಿತು. ಆ ಮೋಡಗಳು ಈಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಆಕಾಶವು ಛಿನ್ನ

ವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಹೆರಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವುದೋ ಏನೋ ಎಂಬಂತೆ ಎನಿಸಿತು ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಒಂದು ಶಬ್ದವು ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಎದ್ದು ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಏತಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಾನರಿಯೆ

ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಿಯ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಕತೆಯನ್ನು ನಾನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ— ಯಾವನೋ ರಾಜಪುತ್ರನು ಮುಳುಗಿ ತೆರೆಯೊಳಗಿಂದ ಒಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಡಬ್ಬಿಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದಿದ್ದನಂತೆ. ಆದರಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿದ ಏಳು ನೂರು ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಪ್ರಾಣದಂತಿದ್ದ ಒಂದುಭ್ರಮರವನ್ನು ಒಂದು ಚುಟುಕಿಯಿಂದ ಕೊಂದಿದ್ದನಂತೆ. ಬಳಿಕ ಆ ಏಳುನೂರು ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಚೀರುತ್ತ ಒದರುತ್ತ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತ ಚೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತ ಓಡಿ ಬಂದಿದ್ದರಂತೆ. ಅ.ತಕ್ಕನೋ ಒಂದು ವಿಸ್ತೃತವು ಆಗಲಿದೆಯೆಂದು ನನಗೆ ಎನಿಸಿತು ಆದರೆ ಈಗ ಆ ಏಳುನೂರು ರಾಕ್ಷಸಿಯರಲ್ಲ; ನೂರು ಕೋಟಿ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಉಳಿದರು, ಉನ್ನತರಾಗಿ ಇತ್ತ ಓಡುತ್ತ ಬರುವರು ಎಂದು ಎನಿಸಿತು ಅವರು ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟು -- ರಾಕ್ಷಸಿಯರಲ್ಲ, ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಅಲೆಗಳು. ನಾನೆಂದ ಕೊಂಡೆ -- ಈ ಅಲೆಗಳಿಗಿಂತ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರೇ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು ಎಂದು.

ಈ ದುರ್ಜಯ ಎಂಬ ಏನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದು ದೂರದ ಮಾತು, ಸಮಸ್ತ ಜೈತನ್ಯದಿಂದ ಅನುಭವಿಸುವುದೂ ಮನುಷ್ಯನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ವಿಷಯ ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಒಂದೇ ಒಂದು ಧಾರಣೆಯ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿಯೂ ಜಾಗ್ರತವಾಗಿ ಉಳಿಯಿತು ಆದಾವುದೆಂದರೆ—ಜಗತ್ತಿನ ಆಯುಷ್ಯವು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತುಂಟು! ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಬ್ಬಿಣದ ಗೂಟವಿದ್ದಿತು ನನ್ನ ಸೆಲ್ಲೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ ಪ್ರತಿನಿಮಿಷವೂ ನನಗೆನಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು—ಇನ್ನು ಈ ಗಾಳಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಈ ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ, ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಹಾಕದೆ ಬಿಡದು.

ಕಪ್ಪು ನೀರು ಒಳಗೆ ಏಟುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಹಡಗದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಏರುತ್ತಬರುತ್ತಿರುವುದೋ ಏನೋ ಎಂಬಂತೆ ಎನಿಸ

ತೊಡಗಿತು. ದೂರದ ವರೆಗೆ ನೋಟವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದೆ, ಆದರೆ ಆ ನೋಟ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರದಾಯಿತು. ಒಂದು ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಒಂದು ವಸ್ತುವು ಕಾಣಿಸಿತು, ಆದರೆ ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದೂ ದೂರಾಯಿತು ಆಗ ನಾನೆಂದೆ “ಪರ ಮಾತೃ, ನೀನು ಈ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ, ಈಗ ಇವು ಸಾರ್ಥಕವಾದವು! ಇಷ್ಟು ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ನಾನು ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡೇ ಅಲೆದಾಡಿರುವೆನು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಸರಿಮಾನವಾದುದನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ! ದೃಷ್ಟಿಯು ಕೂಡದಷ್ಟು ದೂರದಿಂದ ಒಂದು ಕಲ್ಪನಾತೀತ ಮಹಾಮೈಯ ಮಹಾತರಂಗವೊಂದು ತಲೆಯ ವೇಲೆ ಬೆಳ್ಳಿಯಂತಹ ಬಿಳಿಯ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ವೇಗದಿಂದ ಒಗುತ್ತಿರುವುದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೂ ವಿಸ್ಮಯಕರವಾದುದು ಬೇರೊಂದು ವಸ್ತುವು ಉಂಟೇನು?”

ಸಮುದ್ರ ಪರ್ಯಟನವನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಮಾಡುವರು. ನಾನೂ ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಈ ಸಮುದ್ರ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೋಗಿರುವೆ, ಬಂದಿರುವೆ. ಆದರೆ ಇಂತಹ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನಾನು ನೋಡಲು ಎಂದೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣಪ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನೀರಿನ ತೆರೆಯು ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತದೋ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಕಲ್ಪನೆಯ ಅಪ್ಪ ನಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ

ಮನದಲ್ಲೆಯೇ ಎಂದುಕೊಂಡೆ “ತರಂಗ ಚಕ್ರವರ್ತಿ! ನಿನ್ನ ಏಟಿನಿಂದ ನಮಗೇನಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು, ಆದರೆ ನೀನು ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಅರ್ಗ ನಿಮಿಷವಾದರೂ ಬೇಕು, ಅಲ್ಲಿಯ ತನಕ ನಾನು ನಿನ್ನ ಕಲೇವರವನ್ನು ಮನದಣಿಯಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡುವೆ”

ಈ ಬಗೆಯ ಭಾವವು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಎತ್ತರವನ್ನು ಗಲಿ ಅಧಿಕ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ವಿಸ್ತಾರವನ್ನಾಗಲಿ ನೋಡಿದರೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಈ ಭಾವವು ಬರುವಂತಿದ್ದರೆ ಹಿಮಾಲಯದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ನೋಡಿದರಾಯಿತು ಆದರೆ, ಆ ಸಜೀವ ವಿರಾಟ್ ವ್ಯಾಪಾರವು ಎದುರಿಗೆ ಓಡಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದು— ಆದರ ಅಪರಿಮೇಯ ಶಕ್ತಿಯ ಅನುಭವವು ನನ್ನನ್ನು ಮೈಮರೆಸಿತು

ಆದರೆ, ಸಮುದ್ರಜಲದ ತಾಕಲಾಟದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಜ್ವಾಲೆಯ ಕುಡಿಗಳು ಆ ಜಲರಾಶಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊಳೆಯದಿದ್ದರೆ ಆದರ ವಿಪುಲತೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾಡದಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಹೋದಷ್ಟು ದೂರದ ವರೆಗೆ ಪ್ರಕಾಶವುಂಜವು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಈ ಭಯಂಕರ ಸೌಂದರ್ಯದ ಮುಖವನ್ನು ತೆರೆದು ಇಟ್ಟಿತ್ತು.

ಹಡಗದ ಸೀಟಿಯು ನಡುಗುತ್ತ ಒಂದೇ ಸವನೆ ದನಿಗೈಯುತ್ತಿದ್ದಿತು ಮತ್ತು ಭಯಗೊಂಡ ಅಂಬಿಗರು ತಮ್ಮ ದೀನ ಕರುಣೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾನ ವರೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೇ ಸವನೇ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಯಾರ ಶುಭಾಗಮನದ ಸಲುವಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಭಯ, ಇಷ್ಟು ಕೂಗಾಟ, ಇಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿದ್ದಿತೋ ಆ ಮಹಾತರಂಗವು ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಒಂದು ಮಹಾ ಹೊಯ್ಬಾಟದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಡಗು ಮುಳುಗಿದಂತೆ ನಮಗಿನಿಸ ತೊಡಗಿತು ಆಗ ನಾವೂ ಮುಳುಗತೊಡಗಿರುವೆವೆಂದು ಎನಿಸಿತು. ಆದುದ ದರಿಂದ ದುರ್ಗಾ ಮಾತೆಯ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡದ ಹೊರತು ನಮಗೆ ಯಾವ ಗತ್ಯಂತರವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ! ಸುತ್ತು ಮುತ್ತು, ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಕವ್ವು ನೀರೇ ನೀರು! ಹಡಗ ವೊದಲುಗೊಂಡು ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ಪಾತಾಳ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮೇಜ ವಾನೆಯಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದೇವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಊಟವು ಯಾವ ತರಹೆಯದು ಸಿಗುವುದೋ ಎಂಬುದೊಂದೇ ಚಿಂತೆ.

ಸ್ವಲ್ಪೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮುಳುಗಲಿಲ್ಲ, ಹಡಗವೂ ಮುಳುಗಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮನ್ನು ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ತೆರೆ ಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರೆಗಳೂ ಬರುವುದು ಇನ್ನೂ ನಿಂತಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಜೋಕಾಲೆಯಾಟವೂ ನಿಂತಿಲ್ಲ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದ ಬಳಿಕ ಕಪ್ಪಾವ ಹಡಗದ ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ದನಗಳಂತೆ ತುಂಬಿ ಏಕೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿದ್ದನು ಎಂಬುದರ ಕಾರಣವು ತಿಳಿಯಿತು. ಡೆಕ್ಕದ ಮೇಲೆ ನೀರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಏರಿ ಬಂದು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ನನ್ನ ಕೆಳಗಿದ್ದ ಕುರಿಗಳೂ ಬಾತು ಕೋಳಿಗಳೂ ಚೀರಿ ಚೀರಿ ತಮ್ಮ ಇಹಲೋಕದ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ದ್ದವು, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಕಬ್ಬಿಣದ ಗೂಟವನ್ನು

ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಇಹಲೋಕದ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸದೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬದುಕಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ.

ಇದೇ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಆಸತ್ತು ಬಂದೊದಗಿತು. ಜಲ ಬಿಂದುಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಸೂಚಿಯಂತೆ ಚುಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದುವು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಬಟ್ಟೆಗಳೆಲ್ಲ ತೊಯ್ದು ತಪ್ಪಡಿಯಾಗಿದ್ದುವು ತಣ್ಣಗಿನ ಪ್ರಚಂಡ ಗಾಳಿಯೂ ಬೀಸತೊಡಗಿತು. ಹಲ್ಲುಗಳು ಕಟ ಕಟ ಮಾಡತೊಡಗಿದುವು ಈಗ ಒಂದು ವಿಚಾರವು ಹೊಳೆಯಿತು—ಈ ಜಲ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗದೆ ಬದುಕಿಕೊಂಡೆ, ಇನ್ನು ನಿನ್ನೋನಿಯಾ ರೋಗದ ಕೈಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಪಾರಾಗಬಲ್ಲೆ? ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಅದರ ಕೈಯಿಂದ ಪಾರಾಗುವುದು ಅಸಂಭವ ಎಂದು ಎನಿಸಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಜಲ ಬಿಂದುಗಳು ಸಿಡಿದು ಮೈಗೆ ತಗಲದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಒಂದು ಸುರಕ್ಷಿತವಾದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನಾನು ಹೋಗಲೇಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಈ ಕುರಿತು ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಕುಳಿತರೆ ಹೇಗೆ? ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರಬಹುದೇ? ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಮರುಕ್ಷಣವೇ ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೋದರೆ ಅವು ಸತ್ತಂತೆಯೇ ನಾನು 'ಬ್ಯಾ ಬ್ಯಾ' ಎಂದು ಕೊನೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸತ್ತೇ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ಎನಿಸಿತು.

ಒಂದು ಉಸಾಯವುಂಟು. ಹೆಡಗು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊರಳುವಾಗ ಓಡಿ ಹೋಗಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯವು ದೊರೆಯುವುದು. ಆಗಾದರೂ ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಹೋಗಿ ಹೊಕ್ಕಿಕೊಂಡರೆ ಪ್ರಾಣವು ಉಳಿಯುವುದು. ಯೋಚಿಸಿದಂತೆಯೇ ಮಾಡಿದೆ ಪಂಜರಗಳಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಮೂರು ಬಾರಿ ಓಡಿದೆ ಮತ್ತು ಮೂರು ಬಾರಿ ಕುಳಿತೆ ಬಳಿಕ ಎರಡನೆ ವರ್ಗದ ಕ್ಯಾಬಿನ್‌ನ ಎದುರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತೆ. ಅದರ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿತ್ತು. ಸಾವಿರಾರು ಸಲ ಯಶ್ಚಿಸಿದರೂ ಆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಾಗಿಲುಗಳು ನನಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಅದೇ ದಾರಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ನೊಡಲನೆಯ ತರಗತಿಯ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದೆ. ಈ ಬಾರಿ ಭಾಗ್ಯ-ದೀವರು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿದ್ದರು, ಒಂದು ಬೇರೆ ಬಗೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವಿತ್ತರು. ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡದೆ ಹೋಗಿ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಹಾಯಾಗಿ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟೆ.

ರಾತ್ರಿ ಹೆನ್ನೆರಡು ಬಾರಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಬಿರುಗಾಳಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಸಮುದ್ರದ ಕೋಪವು ಇನ್ನೂ ಶಾಂತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆ ಸಿಟ್ಟು ಬೆಳಗಾಗುವ ತನಕ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದಿತು.

ನನ್ನ ಸಾಮಾನುಗಳ ಮತ್ತು ಜೊತೆಗಾರ ಯಾತ್ರಿಕರ ಗತಿಯೇನಾಯಿತು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಿಶ್ರಿ, ಅವನ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದ ಜೊತೆಗಾತಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದರು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ಕೆಳಗೆ ಇಳಿದೆ. ನಿನ್ನೆ ನಂದ ಮಿಶ್ರಿಯು ತಮಾಷೆ ಮಾಡುತ್ತ “೩೦||ಬಗೆಯ ಕಡಲೆ-ಹುರಿಗಡಲೆ-ನೆನೆಗಡಲೆ-ಪುರಿಗಳಂತೆ ನಾವು ಒಂದಾಗಿದ್ದೆವು, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾಯಿತು, ಈಗ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವೆವು!”, ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆ ಇವೊತ್ತಿನ ಒಂದುಗೂಡುವಿಕೆಯು ೩೦|| ಪುರಿ-ಗಡಲೆಯಂತೆ ಆಗಿದ್ದಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ ಇದು ವರೆಗೆ ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೆ.

ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಳುಬರತೊಡಗಿತು. ಈ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ನೂರು ಯಾತ್ರಿಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವೆಟ್ಟು ಸಹ ತಗಲದೆ ಉಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದಿತು.

ಹೆಂಗಸರು ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಮಸಾಲೆಯನ್ನು ಅರೆಯುವಂತೆ ಈ ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ನೂರು ಯಾತ್ರಿಕರನ್ನು ಅರೆದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ಅವರು ಇಡಿ ರಾತ್ರಿ ತಮ್ಮ ಸಾಮಾನು ಟ್ರಂಕುಗಳೊಡನೆ ಇತ್ತಿಂದ ಅತ್ತ ಅತ್ತಿಂದ ಇತ್ತ ಉರುಳಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಮನ, ಮೂತ್ರ-ಮಲ ವಿಸರ್ಜನೆಯಿಂದ ದುರ್ವಾಸನೆಯು ಇಡಿಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಿತು, ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೂ ಸ್ಥಳವಿರಲಿಲ್ಲ ಇದೇ ವೇಳೆಗೆ ಹಡಗದ ಡಾಕ್ಟರರು ಭಂಗಿ ಜನರನ್ನೂ ಅಂಬಿಗರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಈ ಯಾತ್ರಿಕರ ಸಂಕೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಡಾಕ್ಟರರು ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯ ವರೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಸೆಕಂಡ ಕ್ಲಾಸಿನ ಯಾತ್ರಿಕನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು ಆದಾಗ್ಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಅತ್ಯರ್ಥದಿಂದ ಅವರು “ ಮಹಾಶಯರು ಅತ್ಯಂತ ಚುರುಕಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತ

ಇರುವಿಲ್ಲ, ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಕಡೆಯಲು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಹ್ಯಾಮೋಕ್ (Hammock ತೂಗುವ ಹಾಸಿಗೆ ದೊರಕಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲವೆ?" ಎಂದರು.

“ಹ್ಯಾಮೋಕ್ ಎಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದು ಮಹಾಶಯರೆ, ಕುರಿಗಳ ಪಂಜರ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು ಪಂಜರ. ಅದುದರಿಂದ ಇಷ್ಟು ಚುರುಕಾಗಿ-ಹಸನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆ.”

ಡಾಕ್ಟರರು ಕಣ್ಣು ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ನಾನೆಂದೆ “ಡಾಕ್ಟರರೇ, ಈ ಅಧಮನೂ ಇದೇ ನರಕದ ಯಾತ್ರಿಕನು. ಆದರೆ ಅಶಕ್ತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಹೋಗಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದ. ಮೊದಲಿ ನಿಂದಲೂ ಡೆಕ್ಕದ ಮೇಲೆಯೆ ಇದ್ದು ಬಂದ. ನಿನ್ನೆ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಸುದ್ದಿಯು ಹತ್ತಿದ ಮೇಲೆ ಕುರಿ-ಕೋಳಿಗಳ ಪಂಜರಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಬಳಿಕ ಮೊದಲನೆಯ ತರಗತಿಯ ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಅನಧಿಕೃತ ರೀತಿಯಿಂದ ಹೊಕ್ಕು ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ. ಇವನು ಅನುಚಿತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನಲ್ಲವೆ? ತಾವು ಏನೆಂದು ಹೇಳುವಿರಿ?”

ನನ್ನ ಇಡಿ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕೇಳಿ ಡಾಕ್ಟರರು ಪ್ರಸನ್ನರಾದರು. ಅದೇ ಕ್ಷಣ ಬಾಕಿ ಎರಡು ದಿನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೆ ನಾನು ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಗೌರವಿಸಿದರು, ಆಮಂತ್ರಣವಿತ್ತರು ನಾನು ಆ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅವರಿಂದ ಒಂದು ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೇಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆನು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಹಸಿವಾಯಿತು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಗಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಖಾದ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಖಾದ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ದೊರಕಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಖಿದಿರಪುರದ ಮುಸಲ್ಮಾನ್ ಸಿಂಪಿಗ ರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ಬಂದು “ಬಾಬೂ ಸಾಹೇಬ್, ಒಬ್ಬ ಬಂಗಾಲಿ ಹೆಂಗುಸು ತಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವಳು” ಎಂದು ಹೇಳಿದ.

“ಹೆಂಗುಸು?” ಬಹುಶಃ ಟೆಗರ್ ಇರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದೆ. ಅದೇತಕ್ಕೇ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವಳೆಂಬುದನ್ನು ಅನುಮಾನಿಸುವುದು ಕಠಿನವಿತ್ತು. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ

ಗಂಡ ಮತ್ತು ಹೆಂಡತಿ ಇಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಜಗಳವಾಗಿರಬೇಕು, ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರ ಹಕ್ಕು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವಾಗ ಮತಭೇದವಾಗಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನೇಕೆ ಬೇಕು? Trial by ordeal (ಅಗ್ನಿ ಪರೀಕ್ಷೆ) ಯನ್ನು ಳಿದು, ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೀವಾಂಸೆಯನ್ನು ಪರಕೀಯರೊಬ್ಬರು ಮಾಡಿರಬಹುದೆಂದು ಬೇರೊಬ್ಬರು ಯೋಚಿಸುವುದು ಕೂಡ ಕರಿನವೇ.

ನಾನೆಂದೆ “ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಬಳಿಕ ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿರಿ.”

ಅವನೆಂದ “ಇಲ್ಲ ಬಾಬೂ, ಬಹಳ ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುವಳು”

“ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಿ!” ಆದರೆ ಟೆಗರ್ ಆಗ್ರಹ ಮಾಡುವಂತಹ ಹೆಂಗುಸು ಅಲ್ಲವಲ್ಲ? ನಾನು ಪುನಃ ವಿಚಾರಿಸಿದೆ “ ಆಕೆಯ ಗಂಡ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು?”

“ಅವನಿಗೇ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವಳು.”

ಕಾಯಿಲೆಯಾಗುವುದು ಅಚ್ಚರಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಎದ್ದು ನಿಂತೆ. ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ. ಸಾಕಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹಗ್ಗದ ಸುರುಳಿಗಳು ಇದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಒರ್ವ ಇಪ್ಪತ್ತಿರಡು ಇಪ್ಪತ್ತುಮೂರುವರ್ಷದ ಬಂಗಾಲಿ ಹೆಂಗುಸು ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಈ ಮೊದಲು ಆಕೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೆಯೇ ಒಂದು ಹೊಲಸಾದ ಜಮಖಾನೆಯ ಮೇಲೆ ಸುವಾರು ಅದೇ ವಯಸ್ಸಿನ ಅತ್ಯಂತ ಅಶಕ್ತ ಶರೀರದ ಯುವಕ ಹೆಣದಂತೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದ—ಅವರಿಗೇ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿದೆ.

ನಾನು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಲೆ ಆ ಹೆಂಗಸು ತನ್ನ ಅವಗುಂಥನವನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮುಂದೆ ಸರಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ನಾನು ಆಕೆಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಿಟ್ಟೆ.

ಆ ಮುಖ ಸುಂದರವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ವಾದವೇಳುವುದು, ಅದಾಗ್ಯೂ ಅಷ್ಟು ಉಪೇಕ್ಷಣೀಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಬ್ಬುಗಲ್ಲಗಳಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸೌಂದರ್ಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸ್ಥಳವೂ ಇಲ್ಲ—ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ತರುಣಿಯ ಆಗಲವಾದ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಬುದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಕಾಶ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ನಾನು ಬೇರೊಬ್ಬರ

ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಅಪರೂಪವಾಗಿಯೇ ಕಂಡಿರುವೆ. ನನ್ನ ಅನ್ನ ದಾ ಜೇಜೇಯ ಕವೋಲಗಳು ದೊಡ್ಡವಿದ್ದವು. ಈಕೆಯವು ಸುಮಾರು ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದವು. ಬೈತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಧೂರವು ಮಿರುಗುತ್ತಿತ್ತು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಲೋಹದ ಬಳೆಗಳು x ಶಂಖದ ವಲಯಗಳು ಶರೀರದ ಮೇಲಿದ್ದವು. ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಮೈ-ಮೇಲೆ ಅಲಂಕಾರದ ಯಾವ ಒಡವೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಂಚಿನ ಸೀರೆಯೊಂದನ್ನು ಉಟ್ಟಿದ್ದಳು.

ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯಿಂದಳು “ತನುಗೆ ಡಾಕ್ಟರರ ಪರಿಚಯವಿದೆ, ತಾವು ಅವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೊಂದು ಬಾರಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಲಾರಿರಾ?”

“ಇಂದೇ ಅವರೊಡನೆ ಪರಿಚಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಡಾಕ್ಟರರು ಒಳ್ಳೆಯವರಂತೆ ಕಾಣುವರು ಆದರೆ ಅವರನ್ನೇ ಏಕೆ ಕರೆಯಬೇಕೆನ್ನುವಿರಿ?”

“ಅವರನ್ನು ಕರೆದರೆ ವಿಜಿಟ್ ಫೀ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬೇಡ. ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಲ್ಪ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಇವರನ್ನೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಣ.” ಎಂದು ರೋಗಿಯನ್ನು ಆಕೆಯು ತೋರಿಸಿದಳು.

ನಾನು ಯೋಚಿಸಿ “ಬಹುಶಃ ಹಡಗದ ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ಏನನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಇವರಿಗೇನಾಗಿದೆ?” ಎಂದೆ.

ರೋಗಿಯು ಈಕೆಯ ಗಂಡನೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದೆ, ಆದರೆ ಮಾತಿನ ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಯಿತು. ಈ ರೋಗೀ ಮನುಷ್ಯನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ಬಾಗಿ ಆಕೆಯು “ನಿಮಗೆ ಊರಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊಟ್ಟಿನೋವು ಇತ್ತಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಅವನು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿದನು. ಆಕೆಯು ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಎಂದಳು “ಇವರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟಿನೋವು ಊರಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದಿತ್ತು, ಆದರೆ ನಿನ್ನೆಯಿಂದ ಜ್ವರಬಂದಿವೆ. ಈಗ ಜ್ವರ ಬಹಳ ಏರಿವೆ, ಔಷಧ ಕೊಡಿಸದಿದ್ದರೆ ನಡೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.”

ನಾನೂ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದೆ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಜ್ವರ ಬಹಳ ಏರಿದ್ದವು. ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ಕರೆಯಲು ಮೇಲೆ ಹೋದೆ.

ಡಾಕ್ಟರರು ಕೆಳಗೆ ಬಂದರು. ರೋಗಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು “ ನಡೆಯಿರಿ ಶ್ರೀಕಾಂತಬಾಬೂ, ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹರಟೆಹೊಡೆಯೋಣ, ನಡೆಯಿರಿ” ಎಂದರು.

ಡಾಕ್ಟರರು ಒಳ್ಳೆಯ ರಸಿಕರು. ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ “ ಚಹಾ ಕುಡಿಯುತ್ತೀರೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

“ ಹೂಂ, ಕುಡಿಯುತ್ತೇನೆ.”

“ ಬಿಸ್ಕೀಟು?”

“ ಅದನ್ನೂ ತಿನ್ನುವೆ.”

“ ಒಳ್ಳೇದು.”

ಉಪಹಾರ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ಎದರುಬದರು ಕುಳಿತೆವು. ಡಾಕ್ಟರರು “ ನೀವು ಆ ಹೆಂಗುಸಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೋದಿರಿ?” ಎಂದರು.

“ ಆಕೆಯೆ ಕರೆಕಳುಹಿದ್ದಳು.”

ಡಾಕ್ಟರರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡವರಂತೆ ತಲೆಯಲ್ಲಾ ಡಿಸುತ್ತ “ ಕರೆಕಳುಹಲೇಬೇಕು—ಮದುವೆಯಾಗಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ನಿಮ್ಮದು?” ಎಂದರು.

“ ಇಲ್ಲ.”

“ ಸರಿ, ಗಂಟುಬೀಳರಿ, ಅಷ್ಟೇನೂ ಕೆಟ್ಟ ಇಲ್ಲ. ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲವೆ? ವಿಷಮಜ್ಜರದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ. ಏನೇ ಆಗಲಿ. ಬಹಳ ದಿನ ಬದುಕಲಾರ, ಖಂಡಿತ. ಏತನ್ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿರಿ. ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಯಾವನಾದರೂ ಗಂಟು ಬಿದ್ದಾನು.”

ನಾನು ದಿಬ್ಬಾಡನಾಗಿ “ ತಾವು ಇದನ್ನೇನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಿರಿ ಡಾಕ್ಟರರೆ?” ಎಂದೆ. ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ನನ್ನ ಮಾತು ನೆಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಇುಥಾವವತ್ತಾಗಿ “ ಒಳ್ಳೇದು, ಆ ಹುಡುಗನೇ ಆಕೆಯನ್ನು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುಹ ಅಥವಾ ಆಕೆಯೆ ಅವನನ್ನು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬಹುದು. ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣುವುದು ಶ್ರೀಕಾಂತಬಾಬೂ? ಬಹಳ ‘ಫಾರ್ವರ್ಡ್’ ಇದ್ದಾಳೆ. ಮಾತುಕತೆ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ.” ಎಂದರು.

“ ಈ ಬಗೆಯ ವಿಚಾರ ನಿಮ್ಮ ಮನದಲ್ಲಿ ಏಕೆಬಂದುವು?”

“ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಟ್ರಿಪ್ಪಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹದೊಂದು ಜೋಡಿಯು ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು. ಕಳೆದ ಬಾರಿ ಬೇಲಘರದ ಒಂದು ಜೋಡಿ ಹೀಗೆಯೆ ಇದ್ದಿತು. ಒಂದು ಬಾರಿ ಬರಮಾದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟು ನೋಡಿರಿ, ನನ್ನ ಮಾತು ಸಖಿಯೊ ದಿಟನೊ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುವುದು.”

ನಾನು ಆ ಮೇಲೆ ಡಾಕ್ಟರರ ಮಾತು ನಿಜವೊ ಅಲ್ಲವೊ ಎಂಬುದನ್ನು ಬರಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆ. ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವೇ ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಮೈ ಮನಗಳೇ ಕಿಡಿಯಾದುವು. ನಾನು ಎದ್ದು ನಂದ ಮಿಶ್ರಿಯವರ ಸಮಾಚಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಕೆಳಗೆ ಹೋದೆ. ನಂದ ಮಿಶ್ರಿ ಮತ್ತು ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಇಬ್ಬರೂ ಫಲಹಾರದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಅವರು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಕೇಳಿದ “ಈ ಹೆಂಗುಸು ಯಾರು ಬಾಬಾ ?”

ಟಗರಳಿಗೆ ತಲೆನೋವು, ಅದುದರಿಂದ ಆಕೆಯು ತಲೆಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ರುಮಾಲನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯು ಬುಸುಗುಡುತ್ತ “ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನೀವೇನು ಮಾಡುವಿರಿ ಹೇಳಿ ನೋಡೋಣ?” ಎಂದಳು.

ಮಿಶ್ರಿಯು ನನಗೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥನನ್ನು ಮಾಡಿ “ನೋಡಿದಿರಾ ನೀವು, ಈ ಹೆಂಗುಸಿನ ಅನುದಾರ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ? ಯಾವ ಬಂಗಾಲಿ ಹೆಂಗುಸು ಬರಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಕೂಡ ಪಾಪವೊ ಏನೋ !” ಎಂದ.

ಟಗರಳು ತನ್ನ ತಲೆ ನೋವನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಳು. ಮತ್ತು ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ರುಮಾಲನ್ನು ಬಿಸಾಡಿ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡ ತೋಡಗಿದಳು ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಫುಟ್‌ಬಾಲಿನಂಥ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸಿ “ಮಹಾಶಯರೆ, ಟಗರ ವೈಷ್ಣವಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಇವನಂಥ ಎಷ್ಟೋ ಮಿಶ್ರಿಗಳು ಮನುಷ್ಯ ರಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ತೂರಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವರು, ಇವರ ಧೈರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿರಿ. ಏನು, ನೀವು ಡಾಕ್ಟರರೊ ವೈದ್ಯರೊ ?—ನಾನು ನೀರನ್ನು ತರಲು ಹೋದೆ, ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಓಡಿ ಹೋದಿರಾ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ? ಡಾರು ಆಕೆ ? ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೀವು

ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ನೀವು, ನನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾನು ಒಂದು ದಿನ ಇರಬೇಕಾದೀತು !” ಎಂದಳು.

ನಂದ ಮಿಶ್ರಿಯೂ ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು “ನಾನೇನು ನಿನ್ನ ಸಾಕಿದ ಕೋತಿಯೆ ಈ ರೀತಿ ನೀನು ಕುಣಿಸಲಿಕ್ಕೆ? ನನಗೆ ಇಚ್ಛೆಯಾದರೆ ಪಾಪ ಆ ಬಡವೆ ಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬರುವೆ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದುದನ್ನು ಮಾಡು ” ಎಂದು ಫಲಹಾರಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಕೊಟ್ಟನು.

ಟಗರಳು ಕೇವಲ “ ಒಳ್ಳೇದು ” ಎಂದು ಪುನಃ ರುಮಾಲನ್ನು ಸುತ್ತ ತೊಡಗಿದಳು ನಾನೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟೆ. ಹೋಗುವಾಗ ನಾನು ಯೋಚಿಸ ತೊಡಗಿದೆ—ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇವರು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದಿರು ವರು. ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಟಗರಳು ಕೈಸುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅರಿತಿರುವಳು—ಸತ್ಯದ ಬಂಧನವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಲಗಾಮನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವರೂ ಸಡಿಲ ಮಾಡುವುದು ಒಳ್ಳೇದಲ್ಲ; ಮೋಸವಾಡಲೇ ಬೇಕಾಗುವುದು ಹೆಗಲು-ರಾತ್ರಿ ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಾರುಣ್ಯದಂತೆ ನಂದ ಮಿಶ್ರಿಯೂ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ದಿನ ಗೊತ್ತಾಗ ದಂತೆ ಜಾರಿಹೋಗುವ

ಯಾರನ್ನು ನೋಡಿ ಟಗರಳು ನಂದನ ಬಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟು ಚಿಂತೆ ಮಾಡ ತೊಡಗಿದಳೋ, ಯಾರ ಬಗ್ಗೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದ್ವೇಷವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತೋ ಡಾಕ್ಟರರು ಇಷ್ಟು ಕುತ್ತಿತ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತಾಳಿದರೋ ಆಕೆ ಯಾರು? ಟಗರಳು ಎಂದಿದ್ದಳು—ಇದೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ನನ್ನ ಕೂದಲು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಆಗಿವೆ. ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ರಚುವಂತಹಳು ಯಾರು? ಡಾಕ್ಟರರು ಇಂತಹ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಯ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ತಮಗೆ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕಲಿಕ್ಕೂ ತಾವು ಸಿದ್ಧರನ್ನುವೆವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆಯೆ ಆಗುವುದು. ಪರರ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತಾನು ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ,ತಾನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಲಾರ. ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತಾವು ಅದ್ವಿತೀಯರೆಂದೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ

ತಾನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮತ್ತು ಗಾರರೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಪ್ರಸಂಹದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದವರು ಒಬ್ಬರಾದರೂ ಇರುವರೆ ? ಅವರ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗಂತೂ ಸಮಾಚಾರವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನನ್ನಂತೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಯಾರಾದರೂ ಬಲವಾದ ಏಟನ್ನು ತಿಂದಿದ್ದರೆ ಅವರು ಎಚ್ಚರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸಂಹದಲ್ಲಿ ಅನ್ನದಾಜೀಜೀಯಂತಹ ಹೆಂಗುಸರೂ ಇರುವರು, ಬುದ್ಧಿಯ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಅನ್ಯರನ್ನು ಬುದ್ಧಿಹೀನರೆಂದು ಬಗೆದು ಸ್ವತಃ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿ ಇರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅತಿವಿದ್ವರೂ ಅರಿಯದವರಂತೆ ಇರುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮನವಲ್ಲಿಯೇ ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುವುದು ಆದುದರಿಂದ ಈ ಇವರೂ ಹೆಂಗುಸರ ಉಪದೇಶವು ಭ್ರಾಂತಿಯುಕ್ತವಾದದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಡಾಕ್ಟರ ಬಾಬುಗಳು ಹೇಳಿದ್ದರು 'ಫಾರ್ವರ್ಡ್' ಇದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ; ಅವರ ಮಾತು ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಸರಿಯೆಂದು ಎನಿಸಿತು ಆದರೆ ಅವರ ಈ ಮಾತೇ ನನ್ನನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಇರಿಯತೊಡಗಿತು.

ಬಹಳ ರಾತ್ರಿಯಾಗಿತ್ತು, ಪುನಃ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆ ಕಳುಹಿದಳು ಈ ಬಾರಿ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳ ಸಂಚಯವು ನನಗಾಯಿತು ಆಕೆಯ ಹೆಸರು ಅಭಯಾ ಉತ್ತರರಾಧೀ ಕಾಯಸ್ಥ ಜಾತಿಯವಳು, ಆಕೆಯ ಊರು ಇರುವುದು ಬಾಲೂಚರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿ ಲೆ ಬಿದ್ದವನು ದೂರದಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಸಹೋದರನಾಗಬೇಕು. ಅವನ ಹೆಸರು ರೋಹಿಣಿಸಿಂಹ. "ಛೇಷಧದಿಂದ ರೋಹಿಣೀಸಿಂಹನಿಗೆ ಬಹಳ ಲಾಭವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಹೇಳತೊಡಗಿ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಯಾ ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಆತ್ಮೀಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊತ್ತಿನಿಂದ ಒಂದು ಕರೋರ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಭಾವನೆಯು ಏಳುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ನಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಈ ಹೆಂಗುಸಿನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಇನಿತಾದರೂ ಅಸಂಗತಿ ಮತ್ತು ಅನುಚಿತ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯದಾದೆ.

ಅಭಯಾಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅದ್ಭುತಶಕ್ತಿಯಿದೆ. ಆಕೆಯು ಕೇವಲ ನನ್ನ ಹೆಸರು-ಊರುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಾನು ಆಕೆಯ ಕಳೆದು ಹೋದ ಸತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನಿಂದ ವಚನವನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡಳು. ಆಕೆಯ ಗಂಡ

ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನೌಕರಿ ಮಾಡಲು ಬರಮಾಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ತನಕ ಅವನಿಂದ ಕಾಗದ-ಪತ್ರಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಇತ್ತ ಆರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅವನ ಸತ್ತೆಯೆ ಇಲ್ಲ. ಊರಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಪರಿವಾರ ದವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ತಾಯಿಯೊಬ್ಬಳು ಇದ್ದಳು, ಆಕೆಯೂ ಸುಮಾರು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ತೀರಿಹೋದಳು. ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಆಕೆಯ ಹಿತಚಿಂತಕರು ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅಸಂಭವವಾದುದರಿಂದ ರೋಹಿಣಿಸಿಂಹನ ಮನವೊಲಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಬರಮಾಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವಳು

ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು “ನಾನು ಇಷ್ಟಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೆ? ಮೇಲಾಗಿ ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಏನು ತಡ ಹಿಡಿಯುವುದು?” ಎಂದಳು.

ನಾನು “ಅವರು ಇಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ಪರಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಚಿಂತೆ-ಪರಿವೆಯನ್ನು ಏಕೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವುದೇನು?” ಎಂದು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಿದೆ.

“ಇಲ್ಲ, ಎಷ್ಟೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.”

“ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಅವರು ಎಲ್ಲಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವುದೇನು?”

“ಗೊತ್ತಿದೆ. ರಂಗೂನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು, ಬರಮಾ ರೇಲ್ವೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನೆಷ್ಟೋ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ, ಉತ್ತರವೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ನಾನು ಬರೆದ ಒಂದಾದರೂ ಪತ್ರವು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ.”

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪತ್ರವೂ ಅಭಯಾನ ಗಂಡನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅವನೇಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರ ಸಂಭಾವ್ಯ ಕಾರಣವನ್ನು ನಾನು ಇದೀಗ ಡಾಕ್ಟರರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆ. ಬಹಳ ಜನ ಬಂಗಾಲಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೇಶದ ಒರ್ವ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ತಂದು ಆಕೆಯೊಡನೆ ಸಂಸಾರಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗುವದೇ ಇಲ್ಲ.

ನಾನು ಸುಮ್ಮಗಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಭಯಾ ವಿಚಾರಿಸಿದಳು “ಅವರು ಬದುಕಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿನಗೇನಿಸುವುದೇನು?”

“ಇಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ತೀರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನನಗೆನಿಸುವುದು. ಅವರು ಬದುಕಿರುವರೆಂದು ನಾನು ಆಣಮಂಡ ಜೇಳಬಲ್ಲೆ”

ಕೂಡಲೆ ಅಭಯಾ ಎದ್ದು ನನ್ನ ಅಡಿಗಿರಗಿ “ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಿ ಮುಲ್ಲಿ ಹಾಲುಸಕ್ಕರೆ ಬೀಳಲಿ ಶ್ರೀಕಾಂತಬಾಬೂ ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನನಗೇನೂ ಬೇಡ ಅವರು ಜೀವಿಸಿದ್ದರ ಸಾಕು” ಎಂದಳು

ನಾನು ಸುಮ್ಮಗಿದ್ದ ಅಭಯಾ ಸಹ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮಗಿದ್ದು “ತಾವು ಏನನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರೆಂಬುದು ನನಗೆ ಗೂತ್ತು” ಎಂದಳು.

“ಗೊತ್ತಿದೆಯೇ?”

“ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೇನು? ನೀವು ಪುರುಷರಾಗಿ ಯಾವುದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವಿರೋ ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ಭಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲೇನು? ಆದರೆ ಆಗಲಿ, ನನಗೆ ಯಾವ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲ — ನಾನು ನನ್ನ ಸವತಿಯೂ ಕೂಡ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಸಂಸಾರ ಸಾಗಿಸಬಲ್ಲೆ.”

ನಾನು ಸುಮ್ಮಗೇ ಇದ್ದೆ ನನ್ನ ಮನದೊಳಗಿನ ಮಾತನ್ನು ಅನುಮಾನದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಬುದ್ಧಿವಂತೆಗೆ ವೇಳೆ ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವಳೆಂದಳು “ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ನಾನು ಒಪ್ಪುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗದು. ನನ್ನ ಸವತಿಯೂ ಇದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವಳೇ? ಇದನ್ನೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಿರಲ್ಲವೇ?”

ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಚ್ಚರಿ ನಾನು ಎಂದೆ “ಸರಿ ಇದೆ; ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನೀವೇನು ಮಾಡುವಿರಿ?”

ಈ ಬಾರಿ ಅಭಯಾನ ಕಣ್ಣುಗಳು ತುಂಬಿಬಂದವು ಆಕೆಯು ತನ್ನ ನೀರುದುಂಬಿದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿಸಿ “ಈ ವಿಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಹಾಯಮಾಡುವಿರಾ ಶ್ರೀಕಾಂತ ಬಾಬೂ? ರೋಹಿಣಿಸಿಂಹ ನಂತೂ ಬಹಳ ಸಭ್ಯ. ಇವನಿಂದ ನನಗೆ ಯಾವ ಉಪಕಾರವಾಗುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.” ಎಂದಳು.

ನಾನು ಒಪ್ಪಿ “ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವೆ; ಆದರೆ ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸರಕೀಯರಿಂದ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಲಾಭವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ತದ್ವಿಪರೀತವಾಗುವುದು; ಕೆಲಸವು ಸಫಲವಾಗದೆ ಕೆಡುವುದು” ಎಂದೆ.

“ನಿಜ” ಎಂದು ಅಭಯಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದಳು.

ಮರುದಿನ ಹಡಗವು ಸುಮಾರು ಹನ್ನೊಂದು ಹನ್ನೆರಡರ ನಡುವೆ ಮುಟ್ಟುವುದು ಇದ್ದಿತು ಆದರೆ ಬೆಳಗಾಗುವ ಮೊದಲೇ ಸರ್ವರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಭಯ ಮತ್ತು ಚಾಂಚಲ್ಯವು ಕಾಣಿಸತೊಡಗಿತು. ಸುತ್ತಲಿಂದ ಒಂದು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ದನಿಯು ಕೇಳಬರತೊಡಗಿತು ‘ಕೆರೋಂಟೀನ್ ! ಕೆರೋಂಟೀನ್ !’ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಅದು ಕ್ವಾರಂಟಾಯಿನ್ (Quarantine) ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆಗ ಬರ್ಮಾ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ಲೇಗಿನ ಭಯವಿದ್ದಿತು. ತನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವು ಹಬ್ಬಬಾರದೆಂದು ಅದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಎಂಟು ಹತ್ತು ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ಉಸುಕಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ, ಸುತ್ತಲೂ ತಂತಿಯ ಬೇಲಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ, ಕೆಲವು ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿತ್ತು. ಆ ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಡೆಕ್ಕಿನ ಸಮಸ್ತ ಯಾತ್ರಿಕರನ್ನು ಮೊದಲು ಇಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ದಿನಸ ಇದ್ದಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಉರಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೂ ಆಪ್ತನಿದ್ದರೆ, ಹೆಲ್ ಅಫೀಸರನಿಂದ ಸರವಾನಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಅವನಿಗೆ ಬೇಗ ಈ ಗುಡಿಸಲುಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯು ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಮಾತೇ ಬೇರೆ.

ಡಾಕ್ಟರರು ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು “ಶ್ರೀಕಾಂತ್ ಬಾಬೂ, ನೀವು ಬಿಡುಗಡೆಯ ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಬಂದುದು ಸರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ, ಕ್ವಾರಂಟಾಯಿನಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಈ ಜನರು ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಕೊಡದಷ್ಟು ಕಷ್ಟವನ್ನು ಕೊಡುವರು, ದನಗಳಂತೆ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಈ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಹಿಸಬಹುದು, ಆದರೆ ಒಳ್ಳೆಯವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಷ್ಟವು ಮರ್ಮಾಂತಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೂಲಿಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ—ತಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಒಂದು ಜರ್ಜರವಾದ ನಿಚ್ಚಣಿಕೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಇಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಅವನ್ನು ಬಹಳ ದೂರ ಒಯ್ಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ

ಹೋದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಹರವುತ್ತಾರೆ, ಬಳಿಕ ಅವನ್ನು ಉಗಿಯಲ್ಲಿ ಕುದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವು ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಉಳಿದದರೆ ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಮಾತೆಂದರೆ ಇಷ್ಟು ಭೀಷಣ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಕರೋರ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು!” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. “ಇದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆ? ಡಾಕ್ಟರರೆ?” ಎಂದು ನಾನು ಭಯಗೊಂಡು ಕೇಳಿದೆ.

ಅವರು ತಲೆಯಲ್ಲಾ ಡಿಸಿ “ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯ ಡಾಕ್ಟರರು ಹಡಗನ್ನು ಏರಿ ಬಂದಾಗ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿನೋಡುವೆ ಅವರ ಕಾರಕೂನ ನಿಮ್ಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊರಲು ಸಿದ್ಧನಾದರೆ ಮಾತ್ರ—” ಎಂದು ಹೇಳುವಷ್ಟು ರಲ್ಲಿ ಹೊರಗೊಂದು ಸಂಗತಿಯು ನಡೆಯಿತು ಅದನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡರೆ ಈಗಲೂ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಜೀವ ಹೋದಂತಾಗುವುದು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಹೊರಗಿನ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೊರಗೆಬಂದೆವು. ಹಡಗದ ದ್ವಿತೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಕೆಲವರು ಅಂಬಿಗರನ್ನು ಮನಬಂದಂತೆ ಒದೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಬೂಟಿನ ಒದಿಕೆಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ ಅವರು ಮನಬಂದಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಅಧಿಕಾರಿ ಒರ್ವ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಯುವಕ. ಅವನೊಡನೆ ಡಾಕ್ಟರರು ಒಮ್ಮೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಜಗಳವಾಡಿದ್ದರು ಪುನಃ ಈಗ ಬಾರಿ ಬಂದಿತು

ಡಾಕ್ಟರರು ಕೋಪದಿಂದ ‘ನಿಮ್ಮ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಅತ್ಯಂತ ನಿಂದಾಸ್ಪದವಾಗಿದೆ ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ದುಃಖ ಪಡಬೇಕಾದೀತು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುವೆ’ ಎಂದರು

ಅವನು ತಿರುಗಿನಿತು “ಏಕೆ?” ಎಂದ.

“ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಒದೆಯುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅನ್ಯಾಯ”

“ಏಟು ತಿನ್ನದೆ ಇವರು—ಮೋಚಿಗಳು ಸರಿಯಾಗುವರೆ?”

ಡಾಕ್ಟರರು ಸ್ವಲ್ಪ ‘ಸ್ವದೇಶೀ ವಿಚಾರ’ದವರು ಇದ್ದರು. ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ತೇಜಿತರಾಗಿ “ಇವರು ಪಶುಗಳಲ್ಲ, ಬಡ ಮನುಷ್ಯರು. ನಮ್ಮ ದೇಶೀ ಜನರು ಶಾಂತರೂ ನಮ್ರರೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಪ್ಪಾನರ ತನಕ ಹೋಗಿ ನಿಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ದೂರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಅದುದರಿಂದಲೇ ನಿಮಗೆ ಈ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಮಾಡಲು ಸಾಹಸ ಬಂದಿದೆ” ಎಂದರು.

ಒಮ್ಮೆಗೆ ಆ ಸಾಹೇಬನಿಗೆ ಅಕ್ಕತ್ತಿಮ ನಗು ಬಂದಿತು. ಡಾಕ್ಟರರ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದಳೆಂದು ತನ್ನ ಬೆರಳಿನಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತ ಅವನು ಎಂದ "Look, Doctor, there's your Countrymen, you ought to be proud of them" (ನೋಡಿರಿ ಡಾಕ್ಟರ, ಅಗೋ ಅವರೇ ನಿಮ್ಮ ದೇಶದ ಜನರು ನೀವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಮ್ಮೆ ತಾಳಬೇಕು.)

ನಾನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಿದೆ, ಅವರು ಪೀಪೆಗಳ ಸಂದಿಯೊಳಗಿಂದ ಎದ್ದು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಜಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಹಲ್ಲು ಕಿರಿದು ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಹೇಬ ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕು ಎರಡೂ ಹೆಬ್ಬೆರೆಳುಗಳನ್ನು ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಸಿಕ್ಕು ಹಾಕುತ್ತ ಹೋದ ವಿಜಯದ ಅಹಂಕಾರವು ಅವನ ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿತ್ತೋ ಎನೊ ಎಂಬಂತೆ ನಡೆದ.

ಡಾಕ್ಟರರ ಮುಖವು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ, ಅಪಮಾನದಿಂದ, ಕ್ಷೋಭೆಯಿಂದ ಕಪ್ಪಾಯಿತು. ಅವರು ದೊಡ್ಡ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಕ್ಕುತ್ತ ಕ್ರುದ್ಧದನಿಯಲ್ಲಿ "ನಿರ್ಲಜ್ಜ ಮಾನವ ಪಶುಗಳೇ, ಹಲ್ಲು ಕಿರಿದು ನಗುವಿರಾ?" ಎಂದ.

ಈಬಾರಿ, ಇಷ್ಟೊತ್ತಿನ ನಂತರ ದೇಶೀ ಜನರ ಅಭಿಮಾನವು ಜಾಗ್ರತನಾಯಿತು ಎಲ್ಲರೂ ಒಮ್ಮೆಗೆ ನಗುವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ "ಡಾಕ್ಟರರೇ, ನೀವು 'ಹಲ್ಲುಕಿರಿದು' ಎಂದು ಹೇಳುವಿರಾ? ಯಾರ ಸಾಲವನ್ನೂ ಮುಳುಗಿಸಿ ನಾವು ನಗುವುದಿಲ್ಲ?" ಎಂದರು

ನಾನು ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಅವರ ಕೋಣೆಗೆ ಒಯ್ದೆ. ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ದೊಪ್ಪನೆ ಕೂಡುತ್ತ ಅವರು ಕೇವಲ 'ಓ!' ಎಂದರು

ಬೇರೊಂದು ಯಾವುದಾದರೂ ಮಾತು ಆಗಿ ಅವರ ಬಾಯಿಂದಹೊರಡುವುದು ಅಸಂಭವವಾಗಿತ್ತು. ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕ್ವಾರಂಟಾ ಯಿನಿನ ಬಳಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಸ್ವೀಮರು ಬಂದು ಹಡಗಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿ ನಿಂತಿತು. ಈ ಸ್ವೀಮರೇ ಡೆಕ್ಕಿನ ಎಲ್ಲ ಯಾತ್ರಿಕರನ್ನು ಆ ಭಯಾನಕ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವುದು. ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಯಾತ್ರಿಕರು ಕಟ್ಟಿತೊಡಗಿದರು ನಾನು ಗಡಿಬಿಡಿ ಮ್ಹಾಡುವ ಕಾರಣವಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಡಾಕ್ಟರರ ಸೇವಕನೊಬ್ಬ ಬಂದು

ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಾನು ಹೋಗಬೇಕಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆ. ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಯಾತ್ರಿಕರ ಕೂಗಾಟ, ಚೀರಾಟ, ಓಡಾಟವನ್ನು ಅನ್ಯಮನಸ್ಕನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಹಿಂಬದಿಯಿಂದ ಒಂದು ಶಬ್ದವು ಕೇಳಿಬಂದಿತು, ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದೆ—ಅಭಯಾ ನಿಂತಿದ್ದಳು ಅಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ “ನೀವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದಿರಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

“ ನೀವೇನೂ ನಿಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗೀಮಾನು ಕಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವೇ?”

“ಇಲ್ಲ, ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡ, ನಾನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಲ್ಲ. ಸಾನು ನೇರವಾಗಿ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆ ”

“ಆಗದು, ಬೇಗನೇ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರಿ ”

“ಇನ್ನೂ ಸಮಯ ಬೇಕಾದಷ್ಟಿದೆ ”

ಆಕೆಯು ಪ್ರಬಲ ವೇಗದಿಂದ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ “ಇಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ಆಗದು. ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀವು ಸರ್ವಥಾ ಹೋಗಬಾರದು ” ಎಂದಳು

ನಾನು ಮುಂಗಾಣದೆ “ಇದೇನು! ನಾನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದು.” ಎಂದೆ

ಅಭಯಾ “ಹಾಗಾದರೆ ನಾನೂ ಹೋಗಬಾರದು. ನಾನು ಈ ನೀರಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಸತ್ತು ಹೋದರೂ ಪರವಾ ಇಲ್ಲ, ನಿರಾಶ್ರಿತಳಾಗಿ ನಾನೆಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆ” ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಎನ್ನುವಾಗ ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಹನಿಗಳು ಬಳಬಳ ಉದುರಿದುವು. ನಾನು ಶೂನ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಜೀವನದೊಡನೆ ಜಗಿ ಜೋಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೆಂಗಸು ಯಾರು?

ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಕಂಬನಿಗಳನ್ನು ಒರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ “ನನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋಗುವಿರಾ? ನೀವಿಷ್ಟು ನಿಷ್ಕರ ರಾಗಿರುವಿರೆಯಾದನ್ನು ನಾನು ವಿಚಾರ ಕೂಡ ಮಾಡಲಾರೆ. ಏಳಿರಿ ಕೆಳಗೆ ನಡೆಯಿರಿ. ನೀವಿರದಿದ್ದರೆ, ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಹೆಂಗಸು ಈ ರೋಗಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೇಗೆ ಹೋಗುವುದು ನೀವೇ ಹೇಳಿರಿ?” ಎಂದಳು.

ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಾನು ಚಿಕ್ಕ ಸ್ವೀಮ ರನ್ನು ಹತ್ತಿದೆ ಆಗ ಡಾಕ್ಟರರು ಡೆಕ್ಕಿನಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದರು. ನನ್ನನ್ನು

ಅವರು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಗೆ ನೋಡಿ ಕೂಗಿದರು “ಬೇಡ, ಬೇಡ; ನೀವು ಹೋಗಬೇಕಾಗಲ್ಲ. ತಿರುಗಿ ಬರಿ, ತಿರುಗಿ ಬನ್ನಿರಿ ನಿಮಗೆ ಪರವಾನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ—ಹುಕುಂ ಆಗಿದೆ—ನೀವು—”

ನಾನೂ ಕೈ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ಕೂಗಿ “ಅಸಂಖ್ಯ ಧನ್ಯವಾದಗಳು, ಇನ್ನೊಂದು ಹುಕುಮು ಆಗಿದೆ—ಆದರಿಂದ ನಾನು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಅಭಯಾ ಮತ್ತು ರೋಹಿಣಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಯಿತು. ಆಗ ಅವರು ನಸುನಗುತ್ತ “ಹಾಗಾದರೆ ನೀವು ನನಗೆ ಏಕೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟಿರಿ?” ಎಂದರು.

“ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮೆಬೇಡುವೆ.”

“ಬೇಡ ಬೇಡ, ಕ್ಷಮೆಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಮೊದಲಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ‘ಗುಡ್‌ಬಾಯ್’” ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರರು ನಗೆಮೊಗದಿಂದ ಒಳಗೆ ಹೋದರು.

೫

‘ಕ್ವಾರಂಟಾಯಿನ್’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಕಳಿಸುವ ಕಾಯಿದೆ ಕೇವಲ ಕೂಲಿಜನರಿಗೋಸ್ಕರ ಇರುವುದು; ಉಳಿದ ಮಹನೀಯರಿಗಾಗಿ ಇಲ್ಲ. ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ರೂಪಾಯಿ ಹಡಗದ ಬಾಡಿಗೆ ಕೊಡದಿದ್ದವರೇ ‘ಕೂಲಿಜನರು’. ಚಹಾ-ತೋಟಗಳ ಕಾಯಿದೆಯು ಏನು ಹೇಳುವುದೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಹಡಗುಪಡೆಯ ಕಾಯಿದೆ ಇದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಇಡರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವು ಎಷ್ಟಿದೆಯೋ ಏನೋ; ಅದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೂಲಿಜನರೇ. ಕೂಲಿಜನರ ಸಾಮಾನುಗಳು ಬಹಳ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಕೋಗುವಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಸಾಮಾನುಗಳು ಇರುವುವು, ಇವಕ್ಕಿಂತ ಅವರ ಸಾಮಾನುಗಳು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇರುವುದೂ ಉಚಿತವಲ್ಲ ಎಂದು ಸಾಹೇಬ್ ಜನರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಪಡುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಕೂಲಿಜನರ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಹಡಗದ ಯಜಮಾನರು ಯಾವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಇಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ ಇದೆಲ್ಲವೂ ನಿಜ,

ಆದಾಗ್ಯೂ ಇದು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯದ ದೋಷವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು—ಏನೆಂದರೆ ನಾವು ಮೂವರು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನಮ್ಮ ಗಂಟುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಪ್ರಚಂಡ ಸೂರ್ಯನ ಕೆಳಗೆ ಸುಡುತ್ತಿರುವ ಉಸುಕಿನ ರಾಶಿಯ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನು ಒಬ್ಬರು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದೇವೆ ನಮ್ಮ ಸಂಗಡಿಗ ಯಾತ್ರಿಕರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ನಿಮಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಂಬಳಿಗಳನ್ನು ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೆಚ್ಚು ಭಾರವಿದ್ದ ಗಂಟುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗೃಹಲಕ್ಷ್ಮಿಯರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಆನಂದದಿಂದ ತಾವು ಹೋಗಬೇಕಾದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟರು

ನೋಡು ನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರೋಹಿಣಿಸಿಂಹರು ನಡಗುತ್ತ ಹಾಸಿಗೆಯ ಸುರುಳಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟರು ಜ್ವರ, ಹೊಟ್ಟೆನೋವು, ಅತ್ಯಂತ ದಣವು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅವರು ನಡೆಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಮಲಗಿ ಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೆ ಅವರ ಹಿತವಿದ್ದಿತು ಅಭಯಾ ಹೆಣ್ಣು ಜಾತಿ. ಉಳಿದವ ನಾನೊಬ್ಬ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಹಾಗೂ ಫರರ ಗಂಟುಮೂಟೆಗಳು ನನ್ನ ಆಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೀವು ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡುವಂತಿದ್ದಿತು! ಅಕಾರಣವಾಗಿ ಒಂದು ಅಜ್ಞಾತ, ಅಪ್ರೀತಿಕರ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನಾನು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ, ಒಂದು ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಅಜ್ಞಾತ, ಅಸಹಾಯ ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳ ಭಾರವಿದ್ದಿತು, ಇನ್ನೊಂದು ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಅವೈ ಅಜ್ಞಾತ, ಅಪರಿಚಿತ, ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ಬಳಲುವ ಯುವಕನ ಭಾರವಿದ್ದಿತು, ಮೇಲಾಗಿ ಈ ಗಂಟು ಮೂಟೆಗಳು! ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಗಂಟಲನ್ನು ಒಣಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂಗಾಣದವನಾಗಿ ಒಂದು ಅಜ್ಞಾತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವೆ. ನನ್ನ ಈ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಲ್ಪನಾಚಕ್ಷುಗಳಿಂದ ಕೆಲವರು ಪಾಠಕರು ನೋಡಿ ನಕ್ಕು ನಲಿಯಬಹುದು, ಕೆಲವರ ಸುಹೃದಯ ಪಾರಕರು ನನ್ನ ಈ ನಿರ್ವಾರ್ಥ ಪರೋಪಕಾರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಬಹುದು, ಆದರೆ ಈ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ ಮಾನವನ ಹೃದಯ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ತಳಮಳಿಸುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ನಾನೇ ಮನದಲ್ಲಿ ಏಷ್ಯೋಬಾರಿ ಧಿಕ್ಕರಿಸುತ್ತ ಎಂದ.ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ--ನನ್ನಂತಹ ಕತ್ತಿ ತ್ರಿಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ

ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಆದರೆ, ಈ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಇವರು ಮಾನವರ ಭಾರವನ್ನೂ ಹೊರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಡಗದ ಇಷ್ಟು ಜನರಲ್ಲಿ ಈ ಕತ್ತೆಯನ್ನೇಕೆ ಆರಿಸಿದಳು? ಈ ಕತ್ತೆ ಭಾರವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊರಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಂಡು ಹಿಡಿದಳು? ಇದೊಂದು ನನಗೆ ಅರಿಯದ ಅಚ್ಚರಿಯ ಮಾತಾಗಿರುವುದು

ಆದರೆ, ನನ್ನ ಅಚ್ಚರಿಯು ದೂರಾದುದು ಆಕೆಯ ನಗುವಿನಿಂದ. ಆಕೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಕ್ಕಳು. ಆಕೆಯ ನಗುದುಂಬಿದ ಮೊಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಪುನಃ ಅಚ್ಚರಿಯಾಯಿತು, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಭಯಾನಕ ದುಃಖದ ನೆರಳೂ ಕಾಣಿಸಿತು ಆದರೆ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಅಚ್ಚರಿಯಾದುದು ಒಬ್ಬ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗುಸಿನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ. ಆಕೆಯು ನಾಚಿಕೆ ಮತ್ತು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಕುಸಿದು ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೇಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು, ಆದರೆ ಆಕೆಯು ನಕ್ಕು “ಬಹಳ ಮೋಸಹೋದೆನೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡೀರಿ ಮತ್ತೆ! ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು, ಆದಾಗ್ಯೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ಇದಕ್ಕೇ ಎನ್ನುವರು ‘ದಾನ’ ಎಂದು ಆದರೆ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುವೆ—ಇಂತಹ ದಾನ ನೂಡುವ ಸುಯೋಗ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ದೊರೆಯುವುದು. ಇರಲಿ ಬಿಡಿ ಈ ಮಾತುಗಳು. ಸಾಮಾನುಗಳು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಬಿದ್ದಿರಲಿ, ಇವನನ್ನು ಎಲ್ಲಾದರೂ ನೆರಳಲ್ಲ ಮಲಗಿಸಲಾದೀತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡೋಣ ನಡೆಯಿರಿ” ಎಂದಳು

ಕೊನೆಗೆ ಸಾಮಾನುಗಳ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರೋಹಿಣಿ ಭೈಯಾ ನನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಕ್ವಾರಂಟಾಯನದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಳು. ಅಭಯಾ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದುವು. ನಮ್ಮ ಯಾವ ಸಾಮಾನುಗಳೂ ಕಳೆದು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ, ಎರಡು ಗಂಟೆಯ ಕಾಲ ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆವು.

ನಿಜವಾದ ಸಂಕಟವು ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸಂಕಟಕ್ಕಿಂತ ಅದೆಷ್ಟೋ ಪಾಲು ಸಹಜ ಮತ್ತು ಸಹ್ಯವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ತೋರುವುದು ಈ ಬಗೆಯ ವಿಚಾರವಿದ್ದರೆ ಅದೆಷ್ಟೋ ದುಃಖಿಂತೆಗಳಿಂದ ನಾವು ಪಾರಾಗಿರಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ, ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟ ಮತ್ತು ಅನಾನುಕೂಲತೆಯಾದರೂ ನಾವು ಕ್ವಾರಂಟಾಯಿನಲ್ಲಿ ದಿನಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ

ಕಳೆದವು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳದೆ ಇರಲಾರೆ. ಮೇಲಾಗಿ, ದುಡ್ಡು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದರೆ ಯಮನೂರಲ್ಲಿಯೂ ಅಳಿಯತನವಾಗುವುದು ಎಂದ ಮೇಲೆ ಈ ಕ್ವಾರಂಟಾಯಿನ್ ಏನು!

ಡಾಕ್ಟರರು ಹೇಳಿದ್ದರು “ಈ ಹೆಂಗುಸು ಬಹಳ ‘ಫಾರ್ಮರ್ಡ್’ ಇದ್ದಾಳೆ” ಎಂದು. ಆದರೆ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ ಈ ಹೆಂಗುಸು ಎಷ್ಟು ‘ಫಾರ್ಮರ್ಡ್’ ಆಗುವಳೆಂಬುದರ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಅವರು ಮಾಡಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ರೋಹಿಣಿಸಿಂಹ ನನ್ನು ನಾನು ಭುಜದ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಅಭಯಾ ಎಂದಳು ‘ಸರಿ, ಇನ್ನು ನೀವೇನೂ ಮಾಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ಶ್ರೀಕಾಂತ್ ಬಾಬೂ ನೀವು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ ಇನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುವೆ”

ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯೂ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ದಣಿವಿನಿಂದ ಎರಡೂ ಕಾಲುಗಳು ಹಂಚುತ್ತಿದ್ದವು ಆದರೂ ನಾನು ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ “ನೀವೇನು ಮಾಡುವಿರಿ?” ಎಂದೆ

“ಕೆಲಸಕ್ಕೇನು ಕಡಿಮೆ? ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತರಬೇಕು, ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಕೋಹೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸಿ ಕೊಡಬೇಕು, ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಬೇಕು, ಆ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಊಟ, ಆ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ— ಬೇಡ, ಬೇಡ, ಏಳಬೇಡಿರಿ; ನನ್ನಾಣೆಯಾಗಿದೆ ನಾನು ‘ಹಾ ಹಾ’ ಎನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿಬಿಡುವೆ” ಎಂದು ಅಭಯಾ ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕು “ಹೆಂಗುಸಾಗಿ ಈಕೆಯೊಬ್ಬಳೆ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಳೇ? ಎಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಿರಲ್ಲವೆ?— ಏಕೆ ಮಾಡಲಾರೆ? ಒಳ್ಳೆದು, ಇಷ್ಟು ಜನರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯುವವರಾದರೂ ಯಾರು ಇದ್ದರು ಹಡಗದಲ್ಲಿ? ನಾನೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೆ? ಮತ್ತಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೋ?” ಎಂದು ನುಡಿದು ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆರೆದಳು ಅದರೊಳಗಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದು ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಳು ಮತ್ತು ಕ್ವಾರಂಟಾಯಿನನ ಆಫೀಸಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಳು.

ಆಕೆಯಿಂದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಲಿ ಆಗದಿರಲಿ, ನನಗಂತೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನೇಳೆಯು ದೊರೆಯಿತು, ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಜೀವವಂತ್ಲೂ ಬದುಕಿ

ಉಳಿಯಿತು. ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯೊಳಗೆ ಒಬ್ಬ ಸಿಪಾಯಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಯ ಬಂದ. ರೋಹಿಣಿಯನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಾನು ಅವನೊಡನೆ ಹೊರಟೆ. ನಾನು ನೋಡಿದೆ—ನಮ್ಮ ವಾಸದ ಕೋಣೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೆ ಇದ್ದಿತು. ಡಾಕ್ಟರಣಿಯು ಸ್ವತಃ ಸಿಂತು ಕೋಣೆಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಅವಶ್ಯಕ ವಸ್ತುಗಳು ಬಂದಿವೆ, ಎರಡು ಮಂಚಗಳ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಹಾಸುಗೆಗಳೂ ಹಾಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಹೊಸ ಗಡಿಗೆಗಳು, ಅಕ್ಕಿ, ಬೇಳೆ, ಬಟಾಟೆ, ತುಪ್ಪ, ಮೈದಾ, ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳು ಇದ್ದುವು. ಮದ್ರಾಸೀ ಡಾಕ್ಟರಣಿಯ ಕೂಡ ಹರಕು ಮುರುಕು ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಯಾ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಆಕೆಯು “ನಾನು ಒಂದೆರಡು ಕೊಡ ನೀರು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸುರುವಿಕೊಂಡು ಮೈ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಿಚಡಿಯನ್ನು ಬೇಯಿಸುವೆ ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಸಾಯಂಕಾಲದ ಅಡುಗೆಯ ವಿಚಾರ ಆ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದರಾಯಿತು” ಎಂದಳು. ಬಳಿಕ ಆಕೆಯು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಒಬ್ಬ ಅಂಬಿಗನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋದಳು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆಕೆಯ ಜೋವಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದಿನಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಳೆದುವು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಅತಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ಈ ಅಭಯಾಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಎರಡು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಲಕ್ಷ್ಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ—ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥರ ನೆಂಟಿಸ್ತಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಭರದಿಂದ ಬೆಳೆಯತೊಡಗುವುದು. ಆದರೆ ಆಕೆಯ ನಡತೆಯು ಎಂದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಅನುವು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ನಾವು ಕೇವಲ ಯಾತ್ರಿಕರು, ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆವು ಮಾತ್ರ, ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಯಾರದೂ ನಿಜವಾದ ಸಂಬಂಧವು ಇಲ್ಲ; ಎರಡು ದಿನಗಳನಂತರ ಇಡಿ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆಂದಾದರೂ ಭೇಟಿ ಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ—ಎನ್ನುವಂತೆ ಆಕೆಯ ವ್ಯವಹಾರವಿತ್ತು. ಆಕೆಯು ಮಾಡುವ ಪರಿಶ್ರಮವು ಅನಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿತ್ತು, ಈ ರೀತಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಕೆಯನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿಲ್ಲ; ಆಕೆಯು ಇಡಿ ದಿನ ನಮ್ಮ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ಪರಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು, ತಾನೇ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬಯಸುವಳು. ನಾವು

ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೆ ಆಕೆಯು ನಗುತ್ತ “ಇದೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಕೆಲಸ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ರೋಹಿಣಿಯೂ ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ಏಕೆ ಪಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು? ನೀವು ಈ ಜೇಲಿಗೆ ಯಾತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು? ನನಗಾಗಿಯೇ ನೀವು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟ ಸಹಿಸಬೇಕಾಯಿತು” ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು.

ದಿನಾಲು ಊಟವಾದ ಬಳಿಕ ಸ್ವಲ್ಪ ಹರಟೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅಫೀಸಿನ ಗಡಿಯಾರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಾರಿಸಿದೊಡನೆ ಆಕೆಯು ಚಟಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು “ಹೋಗುವೆ, ನಿಮಗೆ ಚಹಾ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವೆ— ಎರಡು ಗಂಟೆಯಾಯಿತು” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾನು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ ‘ನಿನ್ನ ಪತಿ ಎಷ್ಟೇ ಪಾಪಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮನುಷ್ಯ ಅವಶ್ಯ ಇರಬಹುದು ನೀನು ಅವನನ್ನು ಎಂದಾದರೂ ಪಡೆದರೆ, ಅವನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಬೆಲೆಯು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದು”

ನಮ್ಮ ಕ್ವಾರಂಟಾಯನಿನ ಅವಧಿಯು ಒಂದು ದಿನ ಮುಗಿಯಿತು. ರೋಹಿಣಿಸಿಂಹನಿಗೂ ಗುಣವಾಯಿತು. ನಾವೂ ನಮ್ಮ ಗಂಟು ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೆವು, ಬಿಡುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಗದವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಂಡು ರಂಗೂನಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆವು. ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಬಂಗ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಇದ್ದು ಇವರು ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮನೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನಾನು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದೆ ಮತ್ತು ನಾನಿದ್ದಲ್ಲಿಂದಲೇ ಆಕೆಯ ಪತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ಆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಅಭಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಗೆದಿದ್ದೆ.

ನಾವು ಊರಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟ ದಿನ ಬರ್ಮಿಯರ ಒಂದು ಹಬ್ಬದ ದಿನವಾಗಿದ್ದಿತು ಅವರಿಗೆ ಹಬ್ಬಗಳು ಬಹಳ, ಒಂದರ ಹಿಂದೊಂದು ಬಂದೇ ಬರುತ್ತಿರುವುವು ಗಂಡುಸುರು ಹೆಂಗುಸುರು ರೇಶಮಿಯು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸುಡಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವರು. ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ದೇಶವದು; ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಅನಂದೋತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಂಗುಸರೇ ಹೆಚ್ಚು ಮುದುಕಿಯರು, ಯುವತಿಯರು, ಬಾಲಕಿಯರು— ಎಲ್ಲ ವಯಸ್ಸಿನ ಹೆಂಗುಸುರು ಅಪೂರ್ವಸುಂದರ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಗುತ್ತ, ಹಾಡುತ್ತ, ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಇಡಿ ಬೀದಿಯನ್ನು ನಲಿಸುತ್ತ ಬೆಡಗಿನಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೊಳಗೆ ಬಹಳ ಜನರ ಬಣ್ಣವು

ಬಿಳಿದು. ಮೇಘದಂತೆ ಕಷ್ಟಾದ ಕೂದಲಿನ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೆಂಗುಸುರು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನೂರಕ್ಕೆ ತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜಡೆಯು ಮೊಳಕಾಲ ಕೆಳಗಿನ ವರೆಗೆ ಜೋತಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಜಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೂವು, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೂವು, ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹೂಮಾಲೆ ಮುಖಾವರಣದ ಜೊಂಜಾಟವಿಲ್ಲ, ಗಂಡುಸರನ್ನು ಕಂಡು ಕೂಡಲೆ ಓಡಿಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲ, ಲಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲ, ನದಿಯ ಮುಕ್ತ ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಮೊದಲು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಗ್ಧನಾದೆ. ಈ ಹೆಂಗುಸರನ್ನು ನಮ್ಮ ಹೆಂಗುಸರೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿ ಇವರನ್ನು ಹೊಗಳಿದೆ; ಹೀಗೆಯೇ ನಮ್ಮವರೂ ಆಗಬೇಕೆಂದೆ! ಹೀಗಾಗದೆ ಹೋದರೆ ಜಿವನವೇ ಇಲ್ಲ! ಅವರ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ನಮ್ಮ ಮನದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಕಿಚ್ಚನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿತು. ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ಅನಂದದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವವರು ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರೇ? ರಮಣಿಯರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಈ ದೇಶದ ಗಂಡುಸರು ಮೋಸಹೋಗಿರುವರೆ? ನೀವು ನಮ್ಮ ಹೆಂಗುಸರಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಯಾವ ಲಾಭವಾಗಿದೆ? ನಮ್ಮ ಹೆಂಗುಸರಾದರೂ ಎಂದಾದರೂ ಇಂತಹ ಒಂದು ದಿನ—

ಒಮ್ಮೆಗೇ ಒಂದು ಗೊಂದಲದ ಶಬ್ದವು ಕೇಳಿಸಿತು. ನಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ನೋಡಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯು ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಮನದ ಮೇಲೆ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಜಗಳವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಟಾಂಗಾದ ಬಾಡಿಗೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ. ಟಾಂಗಾದವ ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಹಿಂದುಸ್ತಾನೀ ಮುಸಲ್ಮಾನ. ಅವನು ಎಂಟು ಆಣೆ ಬಾಡಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ ಎಂದು ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ. ಮೂವರು ಕುಲೀನ ಬರ್ಮೀ ಹೆಂಗುಸರು ಗಾಡಿಯಿಂದ ಇಳಿದು ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ—ಐದಾಣೆ ಬಾಡಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎರಡು ಮೂರು ನಿಮಿಷ ಮಾತು-ಕತೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಏನು? ಬಲಂ, ಬಲಂ, ಬಾಹುಬಲಂ ಬೀದಿಯ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದಪ್ಪಗಿನ ಕಬ್ಬಿನ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಿದ್ದ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಮೂವರೂ ಮೂರು ಕಬ್ಬಿನ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಹಿರಿದುಕೊಂಡು ಗಾಡಿಯವನ ಮೇಲೆ ಏರಿ ಹೋದರು. ಓಹೋ! ಎಷ್ಟು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರು! ಪಾಪ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಅವನು ಹೇಗೆ ಕೈಹಚ್ಚಬಲ್ಲ,

ತನ್ನ ಆತ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಬ್ಬಳನ್ನು ತಡೆದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳ ಏಟು ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು, ಸುತ್ತಲೂ ಜನರು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದರು ಕೇವಲ ತಮಾಷೆಯನ್ನು ನೋಡಲು. ಆ ಪಾಪ ಬಡ ಟಾಂಗಾದವನ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಯಿತೋ, ಚಾಬೂಕು ಯಾರ ಕೈಸೇರಿತೋ! ಅವನು ಇನ್ನು ಏಟುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ರಣರಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪೋಲೀಸ! ಪೋಲೀಸ! ಸಿಪಾಯಿ! ಸಿಪಾಯಿ! ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಓಡಿ ಹೋಗತೊಡಗಿದ.

ನಾನು ಇನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ಬಂಗಾಲದಿಂದ—ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬಂದಿರುವೆ. ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆ, ಆದರೆ ನೋಡಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ ಕುಲೀನ ಮನೆತನದ 'ಅಬಲೆ'ಯರು ರಾಜಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ಯುವಕನ ಮೇಲೆ ಬಡಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಏರಿ ಹೋಗಬಲ್ಲರೆ! ಇಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಅವರು 'ಸಬಲೆ'ಯರಾಗಬಹುದೆಂಬ ಮಾತು ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯ ಹೊರಗಿನದಾಗಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬುದ್ಧಿಶೂನ್ಯನಾಗಿ ನಾನು ನಿಂತುಕೊಂಡು, ಬಳಿಕ ನನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದೆ. ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದೆ 'ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಒಳಿತಾದುದೋ ಕಡಕಾದುದೋ? ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಆನಂದವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದೋ ಕಡಮೆಯಾಗುವುದೋ?' ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ ಮಾಡುವೆ. ಆದರೆ, ಈ ದಿನ ನಾನು ನೋಡಿದ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಉದ್ವ್ರಂಭಿತವಾಗಿ ಹೋಯಿತು.

೬

ಅಭಯಾ ಮತ್ತು ರೋಹಿಣಿಯನ್ನು ಅವರ ಹೊಸ ವಾಸಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಹೊಸ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮಾಡಿ ನಾನು ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಹುಡುಕಲು ರಂಗೂನದ ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟ ದಿನ ಅವರ ಪಾರಶ್ವರಿಕ ಸಂಬಂಧದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಗ್ಲಾನಿಯಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ ಆದರೆ ಈ ಆಕಸ್ಮಿಕ ವಿಚಾರವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಲು ಕೂಡ ನನಗೆ ವೇಳೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ವಯಸ್ಸಿನ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರನ್ನು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಅವರೊಳಗಿನ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಭ್ರಮೆ ಎಂದು ನನಗೆ ಈ ಮೊದಲು ಶಿಕ್ಷಣವು ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ

ಜಟಿಲ ಸಮಸೆಯನ್ನು ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿಗೇ ಒಪ್ಪಿಸಲು ನಾನು ಹಿಂದೂ ಮುಂದು ನೋಡಬೇಕಾಗ ವುಗಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಕೇವಲ ನನ್ನ ಧಾರವನ್ನು ನಾನೇ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಆ ದಿನ ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೊಸ ಮಸಣ್ಣನದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದೆ

ಇಂದಿನಂತೆ ಆಗ ಯಾವನಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಬಂಗಾಲಿಯು ಬರ್ನಾಳಕ್ಕೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಖೋಲಿಗರ ಬಂದ ತನನ್ನು ಗುತ್ತಿ, ಕೃಷ್ಣೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೇ ಕೇಳಿ, ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ನಗಾತನೂ, ಅಸಮಾನ ಮಾಡಿ, ಯಾವ ಅಪರಾಧ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಸ್ವೂಲಕ ರಾಣಿಗೆ ಕುಳಿಯೊಯ್ದು, ಹೆದರಿಸಿ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸನವ್ಲಿಯವ ತರಹವ ಪಾಪವಿಲ್ಲವಿದ್ದರೆ ತೀರಿತು, ಯಾವನಾದರೂ ಸಂಚಿತ ಅಕುಂಚಿತ ಮನುಷ್ಯನು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ತಿರುಗಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಈಗಿನಂತೆ ತನ್ನನ್ನು ನಿರ್ದೋಷಿಯೆಂದು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುವಂಥ ಅತೀತ ಅಸಮಾನಕಾರಕ ಭಾರವನ್ನು ಆಗ ಹೊಸ ದಾಗಿ ಬಂದ ಬಂಗಾಲಿಯ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹಿರೂತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಅಶ್ರಯ ಸಾ ನನನು, ಹುಡುಕಲು ಮುಂಜಾನೆಯಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವರೆಗೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ತಿರುಗಾಡಿದನೆಂಬುದು ಇನ್ನೂ ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿದೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬಂಗಾಲಿಯೊಗನೆ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು ಅವನು ಒಬ್ಬ ಅಳಿನ ಸುಲೆ ಕಾಯಿಚಲ್ಯದ ಗಂಟನ್ನು ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೊಗದ ಮೇಲಿನ ಬೆವರನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಭರದಿಂದ ಹೊರಟಿದ್ದ ನಾನು ಕೇಳಿದೆ “ ಮಹಾಶಯರೆ, ನಂದ ಮಿಶ್ರಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಬಲ್ಲರಾ?”

ಅವನು ನಿಂತು “ಯಾವ ನಂದ? ನೀವು ರಿಬಿಟ್ ಮನೆಯ ನಂದ ಪಾಗಡಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವಿರಾ?” ಎಂದ. ಕೇಳಿದೆ

“ಅದೇನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು-ಅವರು ಯಾವ ಮನೆಯವರು ಎಂಬುದು. ಅವರು ನಂದ ಮಿಶ್ರಿಯು ರಂಗೂನಿನ ವಿಖ್ಯಾತ ಮಿಶ್ರ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಸಂಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು.”

ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಅಸಮಾನ ಸೂಚಕ ಮುಖಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡುತ್ತ “ಓ! ಮಿಸ್ತರಿ! ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ತಮಗೆ ಮಿಸ್ತರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ

ಕೊಳ್ಳುವರು ಮಹಾಶಯರೆ! ಮಿಸ್ತರೀ ಆಗುವುದು ಸುಲಭವಿಲ್ಲ! ಮರ್ಕಟಿ ಸಾಹೇಬರು “ಹರಿಪದ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಿಸ್ತರಿ ಆಗುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನು ಇಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು ಆಗ ಮರ್ಕಟಿ ಸಾಹೇಬರ ಬಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಅರ್ಜಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದವು ಎಂಬುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವುದೇನು? ಸುಮಾರು ಒಂದು ನೂರು. ಸರ್ ಮತ್ತೆ ವಸೂಲಿಯ ಬಲವಿದ್ದರೆ ಅರ್ಜಿಗಳು ಏತಕ್ಕೆ ಬೇಕು? ಕತ್ತರಿಸಿ ಪುನಃ ಅಂಟಿಸಬಹುದು! ಆದರೆ ಮಹಾಶಯರೆ, ತಮಗೆ ಗೊತ್ತೇನು —” ಎಂದು ಮಾತಾಡುವಾಗ ನಾನು ನಡುವೇ ಅವರನ್ನು ತಡೆದು “ಹುಗಾದರೆ, ನಂದ ಮಿಶ್ರಿ ಎಂಬವರ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ ನಾನು ತಿಳಿಯದೆ ಅವನ ಒಂದು ಮರ್ಮಸ್ಥಲದ ಮೇಲೆ ಆಘಾತ ಮಾಡಿದಂತೆ ಎನಿಸಿತು

“ತಾವೂ ಒಳ್ಳೇ ಹೇಳಿದಿರಿ! ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಾನು ರಂಗೂನಿನಲ್ಲಿ ಇರುವೆ ನನಗೆ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದವರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲ! ನಂದ ಎನ್ನುವವರು ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೇ ಇರುವರೇನು? ಮೂರು ಮೂರು ನಂದರು ಇರುವರು! ನೀವು ನಂದ ಮಿಶ್ರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದಿರಲ್ಲವೆ? ತಾವು ಎಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವಿರಿ?—ಬಹುಶಃ ಬಂಗಾಲದಿಂದ ಅಲ್ಲವೆ? ಓಹೋ, ಟಗರಳ ಗಂಡ ನಂದನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಬಾರದೆ?”

ನಾನು ತಲೆಯೆಲ್ಲಾ ಡಿಸುತ್ತ “ ಹೌದು, ಹೌದು, ಅವರೇ! ” ಎಂದೆ

“ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರಿ ಅವರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ಗುರುತಿಸಬೇಕು? ಬನ್ನಿರಿ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಭಾಗ್ಯದ ಬಲದಿಂದ ನಂದ ಗಳಿಸಿ ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಮಹಾಶಯರೆ. ನಂದ ಸಾಗಡಿ ಏನು ಮಿಶ್ರಿಯೆ! ಮಹಾಶಯರೆ, ತಾವು ಯಾರು? (ಯಾವ ಜಾತಿಯರು?) ”

“ ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ” ಎಂದು ಉತ್ತರವಿತ್ತೆ. ಅವನು ದಾರಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಬಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಎಂದ “ಅವನು ತಮಗೆ ನೌಕರಿ ಕೊಡಿಸುವನೆ? ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಹೇಳಿ ನಿಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಡಬಲ್ಲನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಸಂಬಳ ಮೊದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಲಂಚವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವುದು ಕೊಡಬಲ್ಲರೇನು? ಕೊಡಬಲ್ಲರಾದರೆ ದಿನ ಒಂದಕ್ಕೆ ಹದಿನೆಂಟು ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಣೆಗಳ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಡಬಲ್ಲ; ಇಡಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ಕೊಡಿಸಲಾರ.”

“ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ನೌಕರಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಹೊರಟೆಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಶ್ರಯ ಸಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹೊರಟಿರುವೆ. ಈ ಆಶ್ರಯದ ಭರವಸೆಯನ್ನು ನಂದ ಮಿತ್ರಿಯವರು ನನಗೆ ಹಡಗದಲ್ಲೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು ”

ಇನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಹರಿಸದ ಮೇಷ್ಟ್ರಿಯು ಅಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ “ ತಾವು ಸಹಕರಿಸಬಹುದು! ಸಜ್ಜನರ ‘ನೆ.ಸಾ’ಗೆ ಏಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ?” ಎಂದರು “ಮೆಸ್ಸು ಎಲ್ಲಿದೆ? ನನಗಂತೂ ಗೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲ ”

ಅವನಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಈ ಮಾತನ್ನು ಅವನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಅದರ ವಿಳಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಬಳಿಕ ಅವನಿಂದ “ಈಗ ನಂದನ ಭೇಟಿಯಾಗಲಾರದು ಅವನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರುವ, ಟೆಗರ್ ಚಿಲಕ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ಮಲಗಿರುವಳು ಆಕೆಯನ್ನು ಕೂಗಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಗತಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ!”

ಇದು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೆಸಿವೆಯಿಂದ ಅತ್ತ ಇತ್ತ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು ನನಗೆ ಸ್ವರ್ಯವೀಯುತ್ತ “ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ನಡೆಯದೆ! ರಾಕುರ ದಾದಾನ ಕೋಟಲು ಎದುರಿಗೇ ಇದೆ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾದಿ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಈಗ ಊಟ ಮಾಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಲಗಿ ಸಾಯಂಕಾಲ ಮೆಸ್ಸಿನ ಸತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿದರಾಯಿತು” ಎಂದ.

ಹರಿಸದನ ಕೂಡ ನಾನು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ರಾಕೂರ ದಾದಾತನ ಕೋಟಲಿಗೆ ಹೋದೆ ಆಗ ಅವನ ಹೊಟಿಲ್ಲಿನ ‘ಡಾಯನಿಂಗ್ ರೂಮ್’ (ಭೋಜನ ಶಾಲಾ) ದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದು ಜನರು ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳಿವೆ. ‘ಇನ್‌ಸ್ಟಿಂಕ್ಟ್’ ಮತ್ತು ‘ಪ್ರಿಜುಡಿಷ್’ (ದರೆ ನಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಶಬ್ದವಿದೆ—‘ಸಂಸ್ಕಾರ’ ಒಂದು ಇದ್ದುದು ರಡಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನರಿಯುವುದು ಕಠಿನವಿಲ್ಲ. ಎಂದರೆ, ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ರಡೂ ಶಬ್ದಗಳು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಭಾವವಾಚಿಗಳಾಗಿವೆ ಆದರೆ, ನಮ್ಮವರ ವಾತವ್ಯದ, ಊಟ ಉಡುಗೆ ನೋದಲಾದುವು ‘ಇನ್‌ಸ್ಟಿಂಕ್ಟ್’ದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ‘ಸಂಸ್ಕಾರ’ಗಳಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನೊಟ್ಟನೊದಲು ಈ ರಾಕೂರ ದಾದಾನ ಕೋಟಲಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಯಿತು ಒಂದು ವೇಳೆ ಇವು ‘ಸಂಸ್ಕಾರ’

ಗಲದ್ದರೂ ಎಷ್ಟು ತಚ್ಛವಾಗಿವೆ, ಇವುಗಳ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವುದು ಎಷ್ಟು ಸಲಭವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಕುನು ನಾನು ಅರ್ಥವು ಚಕಿತನಾದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಜಾತಿಭೇದದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಾಲಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದುಕೊಂಡು ಅವರ ರ್ಪುಂಕುರ ಮಾಡುತ್ತ ತಿರುಗುವುದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಗೌರವವಿ, ಎಷ್ಟು ಕಲ್ಯಾಣವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಎರಡು ಇಲ್ಲಿ ಈ ದಿನ ವಿನಿಮಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಜನರು ಈ ಜಾತಿಭೇದವು ತಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಉರುಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪೂರ, ಜಲಂವ ಬಂದ ಸಂಸ್ಕಾರ ವೆಂದು ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವರೊಂದಿಗೆ ಈ ಜಾತಿ ಭೇದದ ಬಂಧನವನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಬಿಸಾಡಿ ಬಿಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭವು. ಇಂತಹ ನಂಬಿ ರುವರೊ ಅವರು ಈ ದೊಡ್ಡ (ಜಾತಿಭೇದವ) ಪ್ರಮುಖವನ್ನು ಅಲ್ಲವು ಅಂತೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವರು ನಿಜವಾಗಿವೆ, ಉಟ ಉಡಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪತೆಯ ವಿಚಾರಗಳು ಸಚಲಿತವಾಗಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಡಿ ಯನ್ನಿಡುತ್ತಲೇ ಈ ಐವತ್ತಾರು ಪೀಳಿಗೆಗಳಿಂದ ಬಂದ ಉಟ ಉಡಿಗೆ ಯಲ್ಲಿಯ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪತೆಯ ಸಂಕೇತವೆಂದು ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಡಿಬಿ ಹೋಗುವೆಂಬುದನ್ನು ಕೋನಿಯು ನಿಲುವುತಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಎಂದ ಜಾತಿಯು ಹೋಗುವುದೆಂದೆಂದೆ ನಾನು ಏಕೆಂದೆ ವಿಚಾರಿಸಿ ದರೆ 'ವಿಲಾಗುತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಸಿದ್ಧ ವಾಂಸವನ್ನು ತನ್ನ ಬೀಕಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುವರು ಯಾಗು ತಮ್ಮ ಗೇಲದಲ್ಲಿ ವಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನು ವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವರ ಜಾತಿಯೂ ಕೊಂಕುತ್ತದೆ—ವಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನದಿದ್ದರೂ 'ಅವನು ತಿಂದೇ ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ' ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ ಸಂಚರು ಹೇಳಿದ್ದೇ ನಿಜ ಸಂಚರು ಇದೇ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ

ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ ಬರ್ನಾಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಜನರಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದಾಣೆ ಬಂಗಾಲಿ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥರು ಇರುವರು, ಅವ ರಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಹೆಚ್ಚು—ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಲೋಭವೇ ಎಲ್ಲರ ಲೋಭವನ್ನು ಮೀರಿಸಿದೆ—ಅವರೇ ಹಡಗದ ಹೋಟಲಿನಲ್ಲಿ ಕಡಮೆ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಒಣ ಮಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಇಳಿಯುವರು. ಆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಮತ್ತು ಗೋವಾನಿ ಅಡುಗೆಯವರು ಏನನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ 'ಸರ್ವ' ಮಾಡುವರು?—ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಅಪ್ರಿಯವಾಗಬಹುದು— ಎಂದು

ಕೇಳಿದರೆ ಅನರು ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಾಳೆ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಡಿ ಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಂಬುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಭಟಕಾರ್ಯರು ಸಹಜವಾಗಿ ಅನುಮಾನ ಮಾಡಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ ನಾನಂತೂ ಒಬ್ಬ ಕ್ರಿಯಾಣಿಕ! ಇಲ್ಲಿ ಬಡಿಸಿದುದನ್ನು ಉಣ್ಣಲು ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದವನು ನಿರಪಾಯರಾಗಿ ಚಹಾ-ದೊಟ್ಟಿ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವರು. ಆದರೆ ಒಂದು ವಿಷಯವಿದೆ— ನಿಸಿದ್ಧವನು ಸವನ್ನು ನೋಡಲುಗೋರು ಶುದ್ಧ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬಾಳೆಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಒಂದು ಗಡುಸು ಹಡಗದ ಕೋಲ್ಡು ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಇಡುವರು ಎಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡಬಹುದು ಎಲ್ಲರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಈ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಡಗದ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಹೌದು, ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವಿಷಯವಿದೆ— ಬರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವರ ಜಾತಿಯು ಹೋಗುವುದೆಂಬ ಕಾಯದೆಯು ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರ 'ಕೋಡಿ'ನೊಳಗೆ ಬರದೆ, ತಪ್ಪಿ ಉಳಿದು ಹೋಗಿದ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಈ ಬರ್ಮ ಯಾತ್ರಿಕರ ಜಾತಿಭ್ರಷ್ಟತೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಲು ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಭೆಯು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ಇರಲಿ, ಈ ಸಭ್ಯಗೃಹಸ್ಥರ ವಿಷಯ ಈ ದಿನ ಇಲ್ಲಿಗೇ ಸಾಕು, ಇಷ್ಟೇನುಕೂ.

ಹೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಸುಲಾಗಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತವರು ಸಭ್ಯಗೃಹಸ್ಥರಿಂದಿಲ್ಲ ನಾನಂತೂ ಅವನ್ನು 'ಸಭ್ಯ'ನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮಾಡುವವರು, ತಿಟ್ಟಿಗಳೂ, ಸುತ್ತನರೆ ಗಂಟಿಯ ಬಿಡುವಿನಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವರು ಸಭ್ಯರೂ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಯಲು ಇದೆ ಆದರೆ ನೂಲಿನ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ, ಆಕಾರದ ಕಾರಖಾನೆಗಳಿವೆ. ಈ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ವಸತಿಯ ನಡುವೆ ರಾಕುರ ದಾದಾನ ಹೋಟಲು ಇವೆ. ಇದೊಂದು ವಿಚಿತ್ರ ವಸತಿ ಒಂದು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೀಳಲಾದ ಬಿದರಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಕೋಣೆಗಳು ಇವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜೀನೀ, ಬರ್ಮೀ, ಮದ್ರಾಸೀ ಉಡಿಯಾ, ತೇಲಂಗಿ, ಚಾಟಿಗಾಂವದ ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಇರುವರು. ನಮ್ಮ ಜಾತಿಯ ಬಂಗಾಲಿಗಳೂ ಇರುವರು ಚಿಕ್ಕ ಜಾತಿಯವನೆಂದು ಹೀಯಾಳಿಸಿ ಮಾನವನನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಕೆಟ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದು ದೊಡ್ಡದಾದ ಮತ್ತು ಸರಿನವಾದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ನಂಬುತ್ತೇನೆಂದು ಇವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲಿತಿರುವೆ.

ಈ ನೀಚ ಜಾತಿಯವರ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ದೂಷಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು, ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದು ಅಶಕ್ಯ ಎಂದು ತ್ಯಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವ ಮಾತು ನಿರರ್ಥಕವಾದುದು. ಆವರು ತಮ್ಮ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಜಗಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು ಎಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ರಾಕುರ ದಾದಾ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ವಿನಯದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ ಮತ್ತು ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕೋಣೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ “ಎಷ್ಟು ದಿನ ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ದಿನ ಈ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿ ನಮ್ಮ ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿರಿ. ನೌಕರಿಯು ಸಿಕ್ಕ ಮೇಲೆ ನಮಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಹಣ ಸಲ್ಲಿಸಿರಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ

“ನಿಮಗೆ ನನ್ನ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲ, ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಇದ್ದು ಊಟಮಾಡಿ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹಣ ಕೊಡದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಹೋಗಬಹುದಲ್ಲವೇ?”

ರಾಕುರ ದಾದಾ ತನ್ನ ಹಣೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ನಗುತ್ತ “ಇದನ್ನು ತಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಾರಿರಿ ಮಹಾಶಯರೆ?” ಎಂದ

“ಇಲ್ಲ, ಅದರ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಆಸೆ ಇನಿತೂ ಇಲ್ಲ ”

ರಾಕುರ ದಾದಾ ಈ ಬಾರಿ ತನ್ನ ಮೊಗವನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ “ನೋಡಿರಿ ಮಹಾಶಯರೆ, ಇದು ಭಾಗ್ಯ! ಇದರ ವಿನಾ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ನಾನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿರುವೆ” ಎಂದ

ನಿಜ, ಅವನಾಡುವ ಮಾತುಗಳು ಕೇವಲ ಗಾಳಿಯೊಳಗಿನ ಮಾತುಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಾಗ್ಯದ ಸತ್ಯತೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ನಿಷ್ಕಪಟ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಪ್ತಮಾಣವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ತೋರಿಸಲು ಅವನು ನಾಲ್ಕೈದು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಒಂದು ದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಅನೇಕರು ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಡವು ಇಟ್ಟು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು, ಉಂಗುರ, ಗಡಿಯಾರ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆ ಜನರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶೂನ್ಯ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಜನ ಹೋಟೆಲಿನ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯವಾದುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅವರನ್ನು ಬರ್ಮಾದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದ!

ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಆಗ ರಾಕುರ ದಾದಾನ ಮಾತು ನನಗೆ ಕಡಕಾದುದೆಂದು ಎನಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಾನೂ ಅವನ ಒಬ್ಬ ಹೊಸ ಗ್ರಾಹಕನಾಗಿ ಅವನ

ಹೋಟಲಿನ ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ತಳವೂರಿಂದೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಡಮೆ ವಯಸ್ಸಿನ ಬಂಗಾಲಿ ದುಸಿಯೊಬ್ಬಳು ನನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ಬಂದು ಮಣೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಊಟದ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಭೋಜನ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಇತರ ಜನರು ಉಣ್ಣುವಾಗ ನಡೆದ ಮಾತಿನ ಶಬ್ದವು ಕೇಳಬರುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು “ನನಗೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಊಟಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

“ಅವರು ಕಡಮೆ ತರಗತಿಯ ಕಬ್ಬಿಣ ಬಡಿಯುವ, ಕತ್ತರಿಸುವ ಕೂಲಿ ಕಾರರು ಬಾಬೂ, ಅವರ ಸಂಗಡ ನಿಮಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕುವುದು ಹೇಗೆ?” ಎಂದು ದಾಸಿಯು ನುಡಿದಳು.

ಅವರು ‘ವರ್ಕಮೆನ್’ ಇದ್ದರು, ನಾನಿದ್ದೆ ‘ಸಚ್ಚಿಗೃಹಸ್ಥ’ ನಾನು ನಕ್ಕು “ನನಗೂ ಅದೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದೋ ಏನೋ ಎಂಬುದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ ಏನಾದರೂ ಆಗಲಿ, ಈ ದಿನ ಇಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿರುವೆ, ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿ ಹೋಗಿಬಿಡು ನಾಳೆಯಿಂದ ಅವರ ಕೂಡ ಭೋಜನ ಶಾಲೆಯಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡು” ಎಂದೆ.

“ತಾವು ಬಾಪ್ಪೂರು, ತಾವು ಅಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ” ಎಂದ ದಾಸಿಯೆಂದಳು.

“ಏಕೆ?”

ದಾಸಿಯು ತನ್ನ ಕಂಠದ ತಗ್ಗಿಸಿ “ಅವರು ಬಂಗಾಲಿಗಳೇನೋ ನಿಜ, ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮೋಚಿಯೂ ಇರುವ” ಎಂದಳು.

ಮೋಚಿ! ದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಜಾತಿಯವರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು. ಇವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದು ‘ಕಂಪಲ್ಸರಿ’ (ಅನಿವಾರ್ಯ) ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಬಟ್ಟೆ ಬದಲಾಯಿಸಿ, ತಲೆಗೆ ಗಂಗಳಲವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸಿಂಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದೆಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಅಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ “ಉಳಿದವರು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

ದಾಸಿಯೆಂದಳು “ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಒಳ್ಳೆ ಜಾತಿಯವರು. ಕಾಯಸ್ಥರು, ಅಂಬಿಗರು, ಗೌಳಿಗರು, ಕಮ್ಮಾರರು—”

“ಇವರು ಯಾರೂ ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ತಕರಾರು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ?”

ದಾಸಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕು “ ಈ ಪರದೇಶದಲ್ಲಿ ಏಳು ಸಮುದ್ರ ದಾಟಿ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಕೆ ನಡೆಯಬಲ್ಲದೇನು ಬಾಬೂ ? ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಗಂಗಾಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಅಂಗಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ತೀರಿತು ಎಂದು ಹೇಳುವರು ಅವರು ” ಎಂದಳು

ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬಹುದು; ಆದರೆ, ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಆಗಾಗ್ಗೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು, ಅವರ ಪರಿಚಯ ನನಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಅವರು ಹೋಗುವಾಗ ಬರುವಾಗ ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾಡಿದರು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಅವರು ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಂಗಪ್ರಾಯ-ಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನೆಂದಿಗೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ ಪರದೇಶ ಗಳ ನೀರು-ಹವೆ ಹತ್ತಿದುದರ ಸೇನಾವನಾಗಿ ಇವರಿಗೆ ಈ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದ ಮೇಲೆ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲ

ಹೋಟೆಲದಲ್ಲಿ ಎರಡೇ ಹುಕ್ಕಾ (ಗುಡ ಗುಡಿ) ಇದ್ದುವು, ಒಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಲವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಉಳಿದವರ ಸಲವಾಗಿ ಊಟವಾದ ಬಳಿಕ ಕಾಯಸ್ಥನ ಕೈಯಿಂದ ಮೋಚಿ ಮೋಚಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಕಮ್ಮಾರ ಕೈ ನೀಡಿ ಗುಡಗುಡಿಯನ್ನು ಇಸಕೊಂಡು ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಅದರ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು ಅಲ್ಲಿ ಸಂಕೋಚವೆಂಬುದು ಇರಲೇ ಇಲ್ಲ! ಎರಡು ದಿನ ಗಳಾದ ಬಳಿಕ ನಾನು ಕಮ್ಮಾರನ ಕೂಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಕೇಳಿದೆ “ಒಳ್ಳೇದು, ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ಜಾತಿಯು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆ?”

“ ಜಾತಿ ಏಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ಹೋಗಿಯೆ ಹೋಗುವುದು ಮಹಾ-ಶಯರೆ!”

“ ಆ ಮೇಲೆ ?”

“ ಅವನು ತಾನು ಮೋಚಿಯೆಂದು ಮೊದಲು ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಲೇ ಇಲ್ಲ; ತಾನು ಕಾಯಸ್ಥನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಆ ಮೇಲೆ ಅವನು ಮೋಚಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು ”

“ ಆಗ ನೀವು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆ ?”

“ನಾವು ಏನು ಹೇಳುವೆವು ಮಹಾಶಯರೇ? ಅದುದು ಕೆಟ್ಟುದು ಯಿತು, ಎಂದು ನಾವು ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕು ಪುನಃ ಅವನು ಬಹಳ ನಾಚಿಕೆ ಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ನಾವು ಇದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ ಸುಮ್ಮನಾಗಿಬಿಟ್ಟಿವು.”

“ಆದರೆ, ನೀವು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಏನಾಗುತ್ತಿತ್ತು?”

ಆ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ನಡುಗಿದ. ಬಳಿಕ ಅವನಿಂದ “ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತೇನು? ಕೊಂದೇ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ನಮ್ಮನ್ನು” ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಅವನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಹೇಳತೊಡಗಿದ “ಬಾಬೂ, ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಿಷಯ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ—ಅವರು ವರ್ಣಗಳ ಗುರುಗಳು, ಅವರ ಮಾತೇ ಬೇರೆ ಎಂಬುದು ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ ಅವರನ್ನು ಏನು ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಗಳು ಸರಿಸಮಾನ ಇವೆ ಗಾಣೆಗ, ಮಾಳಿ, ಹುಣಸೆಹಣ್ಣು ಮಾರುವವ, ಗೌಳಿ, ಹಜಾಮ, ಕುಂಬಾರ, ಕಮ್ಮಾರ, ಬುಕ್ಕಿಟಗಾರ, ತಳವಾರ ಮೊದಲಾದವರು ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂದುಗಳೇ, ಇದೋ ನೋಡಿ—ಇವರು ಮೋಚಿಗಳು, ಇವರು ಗೌಳಿಗರು ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಅವರ ಲೀಲದ ಮೇಲೆ ಏನೂ ಬರೆದಿರುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ; ಎಲ್ಲರೂ ದೇವರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರು, ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ, ಎಲ್ಲರೂ ಹೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನಂದಿಸುವ ದಕ್ಕಾಗಿ ಪರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವರು ಮತ್ತು ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಹಣೆಯುತ್ತಿರುವರು. ಬಾಬೂ ತಾವೇ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡಿರಿ, ಹರಿ ಮೋಡಲ ಮೋಚಿಯಾಗಿದ್ದರೇನಾಯಿತು? ಅವನು ಸಾರಾಯಿ ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಗಾಂಜಿ ಸೇಡುವುದಿಲ್ಲ, ಅವನ ಆಚಾರ ವಿಚಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನು ಕೆಳಗಿನ ಜಾತಿಯವ—ಅಸ್ತೈಶ್ಯ ಎಂದು ಯಾರು ಹೇಳಬಲ್ಲರು? ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಕಾಯಸ್ಥ ಹೌದು. ಅವನ ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಒಂದು ಬಾರಿ ನೋಡಿರಲ್ಲ? ಮಗ ಎರಡೆರಡು ಸಾರೆ ಜೇಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಉಳಿದಿರುವ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಅವನು ಜೇಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಷೋಲಿಯರ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ ಇರುತ್ತಿದ್ದ!”

ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ನನಗೆ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿ ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ, ಹರಿಮೋಡಲನು

ತನ್ನ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತ್ವವನ್ನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು ಎಂತಹ ಅಸರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಮೀಮಾಂಸೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕೇವಲ ಇದನ್ನೇ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದೆ—ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೂ ಗುಸ್ತುಚಾರರಿಂದ ತಮ್ಮ ನೆರೆಹೊರೆಯವರ ಛಿದ್ರಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವರೋ ಅದೇ ದೇಶದ ಈ ಅಶಿಕ್ಷಿತರು ನೀಚ ಜಾತಿಯವರಾದಾಗ್ಯೂ ಒಬ್ಬ ಅಸರಿಚಿತ ಬಂಗಾಲಿಯ ವ.ಹಾಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದರು, ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆ ಮೇಲೆ ಅವನು ಈ ಪರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿಯಾಗಿ, ಹೀನನಾಗಿ ಇರಬಾರದೆಂದು ಆ ಜಾತಿಯ ಮಾತನ್ನೇ ಎತ್ತದೆ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು ! ಇದೆಲ್ಲ ಅಸಂಭವ ಕಾರ್ಯವು ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಾಯಿತು ? ವಿದೇಶಿಯರಿಗೆ ಬಹುಶಃ ಇದು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಆದರೆ, ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅದೆಷ್ಟು ಹೃದಯದ ವೈಶಾಲ್ಯ, ಮನದ ಔದಾರ್ಯ ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆವು ! ಅವರು ತಮ್ಮ ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದುದರ ಫಲವೇ ಇದು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಇದ : ಒಗೆಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಈಗ ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಚಾರವು ಬಂದಿತು. ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಇಡಿ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸಂಕುಚಿತಭಾವನೆಯುಳ್ಳವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪರಮ ಶತ್ರುವು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ ? ಇರಲಿ ಬಿಡಿರಿ ಈ ಮಾತು

ಈ ಜನರ ಕೂಡ ನಾನು ಬಹಳ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಇದ್ದೆ ಆದರೆ, ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ನಾನು ಹೆಚ್ಚು ಓದುವರೆಕ ಬಲ್ಲವನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಈ ಜನರೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ನೇಹ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಇರುವ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ದೊರೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು ಮತ್ತು ನಾನೂ ಅವರ ಸುಖದುಃಖದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗಾರ ನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ, ಎಂದಿನಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಸಭ್ಯಗೃಹಸ್ಥ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷು ಬಲ್ಲವ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತೋ ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಪರಕೀಯನ ಹಾಗೆ ಕಾಣತೊಡಗಿದರು ಇಂಗ್ಲೀಷು ಬಲ್ಲ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥರ ಬಳಿಗೆ ಇವರು ಆಸತ್ಯಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವರೆಂಬುದು ನಿಜ, ಶಿಕ್ಷಣಪಡೆದವರಿಂದ ಸಲಹೆ ಕೇಳುವರೆಂಬುದೂ ಸತ್ಯ; ಆದರೆ, ಇವರು ಅವರ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು

ಇಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಕಮ್ಮವರೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅವರು ಕೀಳರೆಂದು ತಿಳಿದು ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ತಿರಸ್ಕಾರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರ ಬೆನ್ನು ಹಿಂದೆ ಅವರನ್ನು ಉಪಹಾಸ್ಯಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಆದಾಗ್ಯೂ ಅವರು ತಮಗೆ ದೊರೆತ ಒಂದು ಈ ಕುಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ತಮ್ಮ ಮನದಿಂದ ದೂರ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಲಿಲ್ಲ ಕೇವಲ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ನನ್ನ ವೆಷ್ಟೋ ಸೀಮಾತೀತಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಗಳು ಈ ಜನರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಫಲ ವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನೇ ಬಲ್ಲೆ — ಆದರೆ, ಇರಲಿ ಈ ಮಾತು ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಈ ದಿನ.

ಈ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಲಿ ಹೆಂಗುಸರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡೆ ಆದರೆ, ಅವರ ಕುಲಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡದಿರುವುದೇ ವಿಹಿತ; ಆದರೆ, ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾವುದೋ ಒಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತರಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಗೃಹಸ್ಥರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯರು ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿರುವರು! ಪುರುಷರ ಮನದಲ್ಲಿ ಅದೇನೋ ಅಪರೂಪವಾಗಿ 'ಜಾತಿಯ'ಯ ಹಳೆಯ ಸ್ಮೃತಿಯು ಉಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಕೂಡ ಯಾವ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಇಷ್ಟೇ ಹೇಳುವರು 'ನಾವು ಬಂಗಾಲಿಗಳು' ಎಂದರೆ? ಮುಸಲ್ಮಾನ್, ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್, ಬರ್ಮೀ ನೊದಲಾದವರು ಆಲ್ಲ, ಬಂಗಾಲೀ ಹಿಂದುಗಳಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಇವರಲ್ಲಿ ವಿವಾಹಾದಿ ಆದಾನ ಪ್ರದಾನವು ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಆಗುವುದು—ಆದರೆ ಅವರು 'ಬಂಗಾಲಿ'ಗಳಿದ್ದರಾಯಿತು. ಯಾವನಾದರೂ ಚಟಗಾಂವದ ಬಂಗಾಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ಮಂತ್ರ ಹೇಳಿಸಿ ಕೈಕೈ ಹಿಡಿಸಿದರೆ ಆಯಿತು ಮದುವೆ ವಿಧವಾ ವಿವಾಹದ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ, ವಿಧವಾ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಮಂತ್ರ ಹೇಳಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಒಪ್ಪಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಯವರು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಹೆಂಗುಸರು ವೈಧವ್ಯವನ್ನು ಬಯಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ವೈಧವ್ಯವು ಅವರಿಗೆ ಸೇರಿಕೆಯಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ವಿಧವೆಯಾದ ಹೆಂಗುಸರು ಕೂಡಲೇ ಒಂದು ಹೊಸ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಹೂಡಿಕೊಂಡು ಇದ್ದು ಬಿಡುವರು. ಅವರಿಗೂ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳು ಆಗುವುವು; ಅವರೂ 'ನಾವು ಬಂಗಾಲಿಗಳು' ಎಂದು ಹೇಳುವುವು. ಅವರ ಮದುವೆಗೂ ಅದೇ ಪುರೋಹಿತ

ಬಂದು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮದುವೆಮಾಡಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಎರಡನೆ ಬಾರಿ ಗೋತ್ರದಂತೆ ವಿಧವೆಯು ಸಧವೆಯರಂತೆ ಸಂಸಾರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇರುವಾಗ ಹುಟ್ಟಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ ತಿಲಮಾತ್ರವಾದರೂ ಅಡ್ಡ ಇಲ್ಲ ಒಬ್ಬ ಗಂಡನು ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಿದರೆ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು ಅದರ ಹೀಗೆ ಅಪರೂಪವಾದವು ಅತ್ಯಂತ ನಾಚಿಕೆಯ ಸಂಗತಿಯೆಂದೂ ಅವರಿಗೆ ದುಃಖವೂ ಅಧಿಕವಾಗಬೇಕೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವರು ಈ ರೀತಿಯ ಸಮಾಜ ಜೀವಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ವ್ಯಸ್ಥವಿವಾಹಿ ಅವರು ಹಿಂದುಗಳು, ದರ್ಗಾ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಮರಗೊಂಡ, ಪಕ್ಷಿ ಮಹಾಕಾಲ ಪೂಜಾದವರಿಗೆ ಯಾವ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಅವರು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ಪರ್ವಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವರು.

— ೨ —

ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಾರ ಸುಖದುಃಖಗಳೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಈ ಪರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದೆನೋ ಅವರು ಈ ಕಟ್ಟಣದ ಬಂದಿ ರುದಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಮತ್ತು ನನಗೆ ಆಶ್ರಯ ಸಿಕ್ಕದ್ದು ಇನ್ನೊಂದು ಮಹದಲ್ಲೆ ಅದುದರಿಂದ ಈ ರುದಿನೈದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾರಿಯಾ ಕರೂ ಅವರನ್ನು ಕಾಣಲು ನನಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ ಮೇಲಾಗಿ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಹಡುಕುತ್ತ ಹಡುಕುತ್ತ ಬೇಸತ್ತು ದಣಿದು ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಪುನಃ ಸಾಯಂಕಾಲ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸೇ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಕ್ರಮೇಣ ವಾಗಿ ಈ ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನೌಕರಿ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದುದೆಂದೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದೂ ಎನಿಸ ತೊಡಗಿತು.

ಅಭಯಾಳ ನೆನಪು ಒಂದಿತು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನ ಮೇಲೆ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮನೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಅಕೆಯು ಗಂಡನನ್ನು ಹಡುಕಲು ಬಂದಿದ್ದೆನೋ ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಏನಾಗುವುದು! ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಬೀಳುವಾಗ ಕೆರೆದ ಬಾಗಿಲು ಪುನಃ ಅಷ್ಟೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗಲೂ ತೆರೆದಿರುವುದು ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವ ಸಾಹಸವೂ ಬಂಗಾಲದ ಹನೀನೀರುಂಡ ಳನ್ನಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ ಬಹಳ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ತಮ್ಮ

ಉಪಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಷ್ಟು ನಾನು ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಒಳಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರು ಇಷ್ಟ ತಮ್ಮ ಅಡ್ಡುನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅನುಮಾನ ಮಾಡುವುದು ಕಠಿಣವಾದ ಮಾತಲ್ಲ ನನಗೆ ಒಂದು ಮಾರ್ಗ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಬಂಗಾಲಿಗಳಿಗೆ ತೆರೆದಿರುವುದು— ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಾದ ಬಳಿಕ ಸರಕೀಯರ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು; ನೌಕರಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಈ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಲೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ರಕ್ತ ಮಾಂಸ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ರೋಗಿಹಿಣಿಸಿಂಹನಿಗೂ ಈ ಮಾರ್ಗವೇ ಏನು ಗತ್ಯಂತರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ವೇಳುವುದು ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ ಆದರೆ ರಂಗೂನವ ಈ ವೇಟಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರಕೂಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದೆಂದ ಬಳಿಕ ೨ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿನ ಭಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡ ಆ ಸುಪ ಅಭಿಮಾನಿ ಬಡ 'ಅಣ್ಣ'ನ ಗತಿ ಏನು ಎಂಬ ವಿಚಾರವು ಮನದಲ್ಲಿ ಬಂದೊಡನೆ ನನ್ನ ಎದೆ ನಡುಗತೊಡಗಿತು ನುಳಿ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಕಂಡೇ ಬರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆ

ಮರುದಿನ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಹಿಂದೂರಿ ನಡೆದು ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ, ಹೊರಗೆ ರೋಗಿಹಿಣಿಯಾ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೆ, ಅವನ ಮುಖ ಮಂಡಲವು 'ಅಷಾಢ್ಯ ಪೃಥಮ ದಿವಸ'ಯಂತೆ ಮೋಡಗಳು ಆವರಿಸಿದ್ದುವು ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ "ಓಹೋ, ಶ್ರೀಕಾಂತ ಬಾಬೂ! ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿರ್ದೀರಿತಾನೆ?" ಎಂದ.

“ಹೂ, ಚೆನ್ನಾಗಿರುವೆ ”

“ಹೋಗಿರಿ, ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ ”

ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಂಜುತ್ತ “ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿರ್ದೀರಿತಾನೆ?” ಎಂದೆ

“ಹೂ, ಒಳಗೆ ಹೋಗಿರಲ್ಲ, ಆಕೆ ಒಳಗೆ ಇದ್ದಾಳೆ.”

“ಒಳ್ಳೇದು, ಹೋಗುವೆ; ನೀನೂ ಬಾ ಅಲ್ಲ?”

“ಇಲ್ಲ ನಾನು ಇಲ್ಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವೆ. ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಿದೊಡನೆ ನಾನು ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಸತ್ತೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಒಂದೆ-

ರಡು ನಿಮಿಷ ಕಾಲುಚಾಚಿಕೊಂಡು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನಾದರೂ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವೆ ”

‘ಸರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು ಅವನು ಅಡಿದ ಮಾತು ಅವನ ಮುಖ ನೋಡಿದರೆ ನಿಜ ಎಂದು ಎನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಆದಾಗ್ಯೂ ನಾನು ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಉದ್ವಿಗ್ನನಾದೆ ರೋಹಿಣಿಭೈಯಾನಲ್ಲೂ ಇಷ್ಟು ಗಾಂಭೀರ್ಯವು ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಗುಪ್ತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣದ ಹೊರತು ನಂಬುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಆದುದಾದರೂ ಏನು? ನಾನೂ ಬೀದಿ ಬೀದಿ ಅಲೆದು ದಾರಿಯ ಹುಡುಕಿಯನ್ನು ಮೈತುಂಬ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆ ನನ್ನ ಈ ರೋಹಿಣಿಭೈಯಾನಾದರೂ ಏನು—

ಬಾಗಿಲ ಸಂದಿನೊಳಗಿಂದ ತನ್ನ ನಗುಮೊಗವನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಸನ್ನೆಯಿಂದ ಅಭಯಾ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದಳು ನಾನು ಧರ್ಮ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು “ರೋಹಿಣಿಭೈಯಾ, ನೀನೂ ಒಳಗೆ ನಡೆಯಿಲ್ಲ, ಒಳಗೇ ಹೆರಟಿ ಹೊಡೆಯೋಣ!” ಎಂದ.

“ಹರಟಿ! ಈಗ ನಾನು ಸತ್ತರೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯದು, ಗೊತ್ತೇನು ಶ್ರೀಕಾಂಠಬಾಬೂ?”

“ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು ನಾನು. ಅವನು ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ದೀರ್ಘವಾದ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು “ಎರಡು ದಿನಗಳ ನಂತರವೇ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು” ಎಂದ.

ಪುನಃ ಸನ್ನೆಯಿಂದ ಅಭಯಾ ಕರೆದಳು. ನಾನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಹೊರಗೆ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ, ಒಳಗೆ ಹೋದೆ ಒಳಗೆ ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯ ಹೊರತು ಇನ್ನೂ ಎರಡು ಕೋಣೆಗಳಿವೆ ಅವು ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಗಳು. ಎದುರಿ ಗಿರುವ ಕೋಣೆಯೇ ದೊಡ್ಡದು, ಅದರಲ್ಲಿಯೆ ರೋಹಿಣಿಬಾಬೂ ಮಲಗುವ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಂಚವಿದೆ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಹಾಸುಗೆಯಿದೆ. ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆ. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಆಸನವಿದೆ—ಅದರ ಎದುರಿಗೆ ತಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಪಲ್ಯ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸೀ-ಸಜ್ಜಿಗೆ; ಒಂದು ತಾಲಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಇಟ್ಟಿದೆ. ಜೋತಿಸಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗಾಗಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಾಡಿ ಇಡಲಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ

ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಜಗಳ ನಡೆದಿದೆ ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ರೋಹಿಣಿಭೈಯಾನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮೋಡಗಳು ಕವಿದಿವೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅವನು ತಾನು ಸತ್ತರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದ! ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗಿ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆ ಅಭಯಾ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು “ನೀವು ಒಳತಾಗಿದ್ದೀರಾ? ಇಷ್ಟು ದಿವಸಗಳಾದ ಬಳಿಕ ಒಡವರ ನೆನಪು ಬಂದಿತೆ?” ಎಂದಳು.

ಊಟದ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ “ನನ್ನ ಮಾತು ಆಮೇಲೆ; ಅದರೆ ಇದೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

ಅಭಯಾ ನಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು “ಇದೇನೂ ಇಲ್ಲ, ಮೊದಲು ನೀವು ಹೇಗಿರುವಿರಿ ಹೇಳಿರಿ?” ಎಂದಳು.

“ನಾನು ಹೇಗಿದ್ದೇನೆಂಬುದು ನನಗೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ?” ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ “ನೌಕರಿ ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟ. ರೋಹಿಣಿಬಾಬೂ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದ—” ಎಂದು ಏನೋ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದ, ಆದರೆ ಮಾತು ಹೊರಗೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ ರೋಹಿಣಿ ಭೈಯಾ ತನ್ನ ಹರಿದ ಜೋಡುಗಳಿಂದ ಚಪ್‌ಚಪ್ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತ ಒಳಗೆ ಬಂದ ಮತ್ತು ಒಂದು ಥಾಲಿ ನೀರನ್ನು ಒಂದೇ ಗುಟೆಕಿನಲ್ಲಿ ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟು. ಬಳಿಕ ಥಾಲಿಯನ್ನು ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು “ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು, ಕೇವಲ ನೀರನ್ನೇ ಕುಡಿದು ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡರಾಯಿತು! ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದಾಗ ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕುವಂಥವರು ನನ್ನವರು ಇಲ್ಲಿ ಯಾರಿದ್ದಾರೆ?” ಎನ್ನುತ್ತ ಎನ್ನುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಹೋದ.

ನಾನು ಮೂಕನಂತಾಗಿ ಅಭಯಾನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದೆ. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲೆ ಆಕೆಯ ಮುಖವು ಕೆಂಪಾಯಿತು ಆದರೆ ಅದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸಂಬಾಳಿಸಿಕೊಂಡು ನಗುತ್ತ ‘ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನೀರಿನ ಥಾಲಿ ಗಿಂತ ಬಡಿಸಿದ ತಟ್ಟೆಯ ಮೊದಲು ಕಾಣಿಸುವುದು.’ ಎಂದಳು.

ರೋಹಿಣಿಬಾಬೂ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಹಾಗೆಯೇ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟುಹೋದ ಪುನಃ ಅರ್ಧ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ

ಬಂದ ಮತ್ತು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನನ್ನನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ “ಇಡೀ ದಿನ ಅಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಸರಿಶ್ರಮಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಹಸಿವಿನಿಂದ ತಲೆ ತಿರುಗುತ್ತಿತ್ತು ಶ್ರೀಕಾಂತ್‌ಬಾಬೂ, ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಿಮ್ಮ ಕೂಡ, ಮಾತನಾಡಲಾರದವನಾದೆ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಬೇಡಿರಿ!” ಎಂದ.

“ಇಲ್ಲ”

“ನೀವು ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ನನಗೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಬಲ್ಲಿರಾ? ” ಅವನ ಮುಖ-ಭಂಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ನಕ್ಕು ಬಿಟ್ಟೆ. ಬಳಿಕ “ ಅಲ್ಲಿ ಪುರೆ, ವೋಹನಭೋಗ (ಹಲ್ವಾ = ೪೯ ಸಜ್ಜೆಗೆ) ವೊದಲಾದವುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲ ” ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

“ ಅವು ಏತಕ್ಕೆ ಬೇಕು! ಹಸಿವಾದಾಗ ಯಾರಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಲ್ಲ ಮತ್ತು ನೀರು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದೇ ಅವ್ಯತವಾಗುವುದು! ಇಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟನ್ನಾದರೂ ಯಾರು ಕೊಡುವರು?”

ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂಟ ಅಭಯಾನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದೆ. ಕೂಡಲೆ ಆಕೆಯು ಮೆಲ್ಲಗೆ “ತಲೆನೋವು ಬಂದಿತ್ತು, ಸ್ವಲ್ಪ ಅವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆ, ಆದುದರಿಂದ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿ ಹೋಯಿತು ಶ್ರೀಕಾಂತ್‌ಬಾಬೂ” ಎಂದಳು.

ನಾನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ “ ಸರಿ, ಇದೇ ಏನು ಅಪರಾಧ? ” ಎಂದೆ. ಅಭಯಾ ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶಾಂತಚಿತ್ತದಿಂದ “ಇದೇನು ತುಚ್ಛ ಅಪರಾಧವೆ ಶ್ರೀಕಾಂತ್ ಬಾಬೂ?” ಎಂದಳು.

“ತುಚ್ಛವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೇನು?”

“ನಿಮ್ಮ ನೋಟದಲ್ಲಿ ತುಚ್ಛವಾಗಬಹುದು, ತಾನಾಗಿಯೇ ಕೊರಳಿಗೆ ಬಿದ್ದವಳಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕುವವರಿಗೆ ತುಚ್ಛ; ಅವರು ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಕ್ಷಮಿಸಬಲ್ಲರು? ನನಗೆ ತಲೆನೋವಾದರೇನು? ಅವರ ಕೆಲಸ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಾಗಬೇಕಲ್ಲವೆ?”

ರೋಹಿಣೀ ಬಾಬೂ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಗರ್ಜಿಸಿ “ನೀನು ಕೊರಳಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಕೆ ಎಂದು ನಾನಾತಾಗ ಹೇಳಿದೆ?” ಎಂದ.

“ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ, ಸಾವಿರಾರು ಸಲ ಈ ಭಾವವನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ!”

“ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ! ಓಹೋ, ನಿನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಜಲೇಖಿಯಂತೆ ಚಕ್ರವ್ಯೂಹವಿದೆ! ತಲೆನೋಯುತ್ತಿರುವೆಯೆಂದು ನೀನು ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೆಯಾ?”

“ಹೇಳಿದ್ದರೇನು ಲಾಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ನೀನು ವಿಸ್ವಾಸವಿಡುತ್ತಿದ್ದೆಯಾ?”

ರೋಹಿಣಿ ಭೈಯಾ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಗರಕ್ಕನೆ ತಿರುಗಿ ಉಚ್ಚಸ್ವರದಿಂದ “ಕೇಳಿರಿ ಶ್ರೀಕಾಂತ್ ಬಾಬೂ, ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಟ್ಟಿರಿ. ಈಕೆಯ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ನಾನು ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟೆ, ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವ ದಾರಿಯು ಕಟ್ಟಾಗಿ ಹೋಯಿತು—ಈಗ ಈಕೆಯ ಬಾಯ ಮಾತು ಕೇಳಿರಿ, ಓಹೋ—” ಎಂದ.

ಅಭಯಾ ಕೂಡ ಈ ಬಾರಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು “ನನಗೇ ನೇನು ಆಗುವುದೋ ಆಗಲಿ, ನೀನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಇನ್ನು ದೇಶಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಹೋಗಬಹುದು! ನನಗಾಗಿ ನೀನಿಷ್ಟು ಕಷ್ಟಸಹಿಸುವುದೇಕೆ? ನಾನೇನಾಗಬೇಕು ನಿನಗೆ? ಈ ರೀತಿ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ನುಡಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತ—”

ಆಕೆಯ ಮಾತು ಮುಗಿದಿತ್ತೆಂದು ಇಲ್ಲವೋ ರೋಹಿಣಿ ಭೈಯಾ ಚೀರಿ “ಕೇಳಿರಿ ಶ್ರೀಕಾಂತ್ ಬಾಬೂ, ಎರಡು ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ—ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಟ್ಟಿರಿ! ಒಳ್ಳೇದು, ಇವೊತ್ತಿನಿಂದ ನೀನು ಎಂದಾದರೂ ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟರೆ ನೀನು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ— ಆದರೆ ಹೋಟಲಿನಲ್ಲಿ—” ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನ ಕಂಠ ಬಿಗಿದು ಬಂದಿತು. ಅವನು ದೋತರದ ಚುಂಗನ್ನು ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಬೇಗ ಬೇಗ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ. ಅಭಯಾ ತನ್ನ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮುಖವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬಾಗಿಸಿದಳು—ಕಂಬನಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಅಥವಾ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಲಾರೆ ಆದರೆ ನಾನು ಮಾತ್ರ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡು ಕುಳಿತೆ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮನಸ್ತಾಪವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಎಂಬುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇದರ ಮೂಲಕಾರಣ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾಗಿದ್ದರೂ ಹಸಿವು ಮತ್ತು ಅಡುಗೆ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಲು ತಡ ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ ನನಗೆ. ಆಗ — ಪತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ವಿಷಯ ಸಹ—

ನಾನು ಎದ್ದು ನಿಂತೆ. ಆಗಿನ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಭಂಗಮಾಡಲು ವನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಕೋಚವೆನಿಸಿತೊಡಗಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಿ “ನಾನು ಬಹಳ ದೂರ ಹೋಗಬೇಕು—ಈಗ ಹೊರಡುವೆ” ಎಂದೆ.

ಅಭಯಾ ತಲೆಯೆತ್ತಿ “ಇನ್ನು ಯಾವಾಗ ಬರುವಿರಿ?” ಎಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೇಳಿದಳು.

“ಬಹಳ ದೂರ—”

“ಹಾಗಾದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲಿರಿ” ಎಂದು ಅಭಯಾ ಹೊರಗೆ ಹೋದಳು. ಐದಾರು ನಿಮಿಷಗಳ ನಂತರ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಳು. ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಗದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು “ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನೋ ಅದರ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಈ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಓದಿ, ಸರಿತೋರಿದಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. ನಾನು ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನಿಮಗೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಾರೆ” ಎಂದು ಸೆರಗನ್ನು ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಾಗಿ ನನ್ನ ಅಡಿ-ಗೆರೆಗಿದಳು. ಬಳಿಕ ಎದ್ದು “ನೀವು ಇರುವುದೆಲ್ಲಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಿತ್ತು ನಾನು ಕಾಗದವನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೊರಟೆ ಹೊರಗಿನ ಭಾಗ ಈಗ ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ದ್ದಿತು. ರೋಹಿಣಿ ಭೈಯಾ ನನಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವತನಕ ನಾನು ನನ್ನ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕದಾದೆ. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಚಹಾದ ಅಂಗಡಿಯಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಹೊಕ್ಕೆ. ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ತೆರೆದು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೆ ಸೀಸ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಬರೆದ ಪತ್ರವದು, ಕೆಳಗೆ ಪುರುಷರಂತೆ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರ! ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಗಂಡನ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ವಿಳಾಸವನ್ನು ಬರೆದು ಕೆಳಗೆ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಳು “ಈ ದಿನ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಿರೋ ಅದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಈ ವಿಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಭರವಸೆಯೆಷ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವೂ ಬಲ್ಲಿರಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ವಿಳಾಸವನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆ?”

ಅಭಯಾಕ ಪತ್ರವನ್ನು ನಾನು ಬಾರಿ ಬಾರಿ ಓದಿದೆ, ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಓದು ಬೇರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಮಾತು ಇರಬಹುದು

ದೆಂದು ಯೋಚಿಸಲು ನಾನು ಅಸಮರ್ಥನಾದೆ. ಈ ದಿನ ಈ ಇವರ ಪರ ಸ್ವರ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ಹೊರಗಿನ ಮನುಷ್ಯನು ಏನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವನು ಎಂಬುದರ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅಭಯಾಳಂತಹ ಬುದ್ಧಿಮತಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿನವಾದ ವಿಷಯವಲ್ಲ ಆದರೆ ಹೀಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಈ ಕಲ್ಪನೆಯು ಸರಿಯೊ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲು ಆಕೆಯು ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಗಂಡನ ಹೆಸರನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಳಾಸವನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲೇ ಆಕೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ವಿಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡಿರುವೆ; ಆದರೆ, ಆ ಮೇಲೆ ಏನು? ಈಗ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಹುಡುಕ ಬಯಸುವಳೊ ಇಲ್ಲವೋ ಅಥವಾ ಮತ್ತಾವ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಶ್ರಯ, ಸಹಾಯ ಬಯಸುತ್ತಿರುವಳು ಎಂಬುದರ ಕಲ್ಪನೆಯು ನನಗೆ ಆ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಮಾತು ಕತೆಯಿಂದ ರೋಹಿಣಿ ಭೈಯಾಗೆ ಯಾವುದೊ ಒಂದು ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ನೌಕರಿಯು ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ನೌಕರಿ ಹೇಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ನಿಜ, ಉಟ-ಉಡುಗೆಯ ಚಿಂತೆ ನನ್ನಂತೆ ಅವರಿಗಿಲ್ಲ, ಪುರೆ-ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಅವರಿಗೆ ತಿನ್ನಲು ಸಿಕ್ಕುವುದು ಎಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅಭಯಾ ಯಾವ ಸಂಭವನೀಯ ಸಂಕಟಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಇಟ್ಟಿರುವಳು ಎಂಬುದು ಆಕೆಗೇ ಗೊತ್ತು, ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಎಷ್ಟು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಹೋಟೆಲಿನಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಇವರ ವಿಷಯವನ್ನೇ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಮನೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದೆ. ಯಾವ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೂ ನಾನು ಬರದಾದೆ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನು ನಿರ್ಧಾರಿಸಿದೆ—ಅಭಯಾನ ಪತಿ ಯಾರೇ ಇರಲಿ, ಎಲ್ಲಾದರೂ ಇರಲಿ, ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ, ಆಕೆಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ನಾನು ಅವನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯಬೇಕೆನ್ನುವ ನನ್ನ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಬೇಕು.

ಮರುದಿನದಿಂದ ಪುನಃ ನಾನು ನನ್ನ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಾವಿರಾರು ಚಿಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಯಾಳ

ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗ ನನ್ನ ಮನವಿಂದ ಹೊಡೆದೋಡಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ನಾನೆಷ್ಟು ಚಿಂತಿಸಿದರೇನು? ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ದಿನಗಳು ಉರುಳಿ ಹೋಗಿ ತೊಡಗಿದುವು. ಇತ್ತ ಭಾಗ್ಯವಾದೀ ರಾಕುರ ದಾದಾನ ಮುಖವು ವೇಷಾಚ್ಯನ್ನ ವಾಗತೊಡಗಿತು. ಊಟದಲ್ಲಿ ಕಾಯಪಲ್ಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಪರಿಮಾಣವೂ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗತೊಡಗಿದುವು. ಆದರೆ ನೌಕರಿಯು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮತಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಇನಿತೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಮೊದಲು ಎಂತಹ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದ್ದಿತೋ ಅದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದರೂ-ನೋಡತೊಡಗಿದ್ದಿತು. ಆಗ ನಾನು ಕ್ರಮಶಃ ಅದಾರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಉತ್ಸುಕನೂ ವಿರಕ್ತನೂ ಆಗತೊಡಗಿದೆ ನನಗೆ ನೌಕರಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಅಗತ್ಯವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ತನಕ ಇಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯೂ ತನಕ ಅದು ನನಗೆ ತನ್ನ ದರ್ಶನದ ಲಾಭವನ್ನು ಕೊಡದು ಎಂದು ನಾನು ಈ ವರೆಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ ನನಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನವು ಒಂದು ದಿನ ಆದುದು ರೋಹಿಣಿ ಬಾಬಾನನ್ನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಾಗ ಅವನು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಪಲ್ಯವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ನಾನು ಅವನನ್ನು ಕೂಗದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವನ ಎಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿಗಳು ಹರಿದು ಹೋಗಿದ್ದವು, ಕಾಲ್ಮರಿಗಳ ಪೆನ್ನೆನ್ನಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದವು, ಬಿಸಿಲು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಖರವಾಗಿದ್ದರೂ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಆದಾಗ್ಯೂ ಅವನು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಸಾಮಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವುದರಲ್ಲಿ ಆರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತ. ತೊಂದರೆಯು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಆದರೂ ಪರವಾಯಿಲ್ಲ, ಅತ್ಯಂತ ಒಳ್ಳೆಯ ಸದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತನಮನಗಳನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿದ್ದ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನ ವ್ಯಾಪಾರವು ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ತೇಲತೊಡಗಿತು. ಈ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ವ್ಯಗ್ರ ವ್ಯಾಕುಲ ಪ್ರೇಮವು ಯಾವ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದು ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶದಂತೆ ನನಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿತು ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದೇಕೆ ಅವನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕು ಮತ್ತು ಅದೇಕೆ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಲೇಬೇಕಾಯಿತು ಎಂಬುದರ ಮೀಮಾಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ನನಗೆ ವೇಳೆ ಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ ಈ ಮನುಷ್ಯರ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ

ಯಲ್ಲಿ ಅದೇಕೆ ಅವನು ಒಂದು ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ ಮತ್ತು ಅದೇಕೆ ಒಂದು ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಹೆತ್ತಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಈ ದಿನ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡೆ

ಈ ನಿರ್ಬಲ ಮನುಷ್ಯ ರಂಗೂನಿನ ರಾಜ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಂಟು ಕೆಗೆ ಹರಿದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳ ದೊಡ್ಡ ಗಣಿಯೊಂದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ನುನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ- ಆತನ ತೃಪ್ತ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಚು ನೋಡಿದೆ ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಅವನಿಗೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೇನೋ! ರಂಗೂನಿನ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಅವನ ಹೃದಯವು ಸರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆಯೋ ಆ ವಸ್ತುವಿನ ಎದುರು ಬಟ್ಟೆಬರೆಗಳೆ ಧೈನ್ಯ ಅಕ್ಕಂತ ಹೀನವಾಗಹೋಗಿರುವುದು! ಆದರೆ ನಾನು ನನ್ನ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಕಿಚಿತ್ತಾದರೂ ಹೊಲಸಾದರೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವೆ! ಅಪರಿಚಿತ ಮನುಷ್ಯನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಜೀವಹೋದಂತೆ ಆಗುವುದು.

ರೋಹಿಣಿ ಭೈಯಾ ಹೆರಟೆಕೋದ—ನಾನು ಅವನನ್ನು ಕೂಗಲಿಲ್ಲ, ಅವನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೀಲನಾಗಿಯೋದ ಏಕೆ? ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು, ಈ ಬಾರಿ ನನ್ನ ನಯನಗಳು ನೀರುದುಂಬಿ ಒಂದುವು. ನನ್ನ ಸೆಲ್ಯೆಯ ಅಂಚಿನಿಂದ ಅವನ್ನು ಒರಿಸುತ್ತ ಮಾರ್ಗದ ದಂಡೆಗುಂಟೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಕ್ಕುತ್ತ ಸುನೆಗೆ ಮರಳಿ ಬಂದೆ. ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಬಾರಿ-ಬಾರಿಗೂ ಎಂದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದೆ—ಈ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿ, ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶಿಕ್ಷಕ ಪ್ರಸಂಚದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಬೇರೊಬ್ಬ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇದರಿಂದ ಆಗದ ಕೆಲಸ ಯಾವುದೂ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ !!

ಆದಾಗ್ಯೂ ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಏಕೆ, ಯುಗಗಳಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂಚಿತವಾದ ಅಂಧಸಂಸ್ಕಾರ ನನ್ನ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೇಳ ತೊಡಗಿತು—ಇದು ಶುಭವಾದುದಿಲ್ಲ ಪ್ರವಿತ್ರವಿಲ್ಲ—ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ಚೆನ್ನಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ !

ಮನೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಾಕೀಟು ಸಿಕ್ಕಿತು. ತೆರೆದು ನೋಡಿದೆ—ನನ್ನ ನೌಕರಿಯ ಅರ್ಜಿ ಮಂಜೂರಾಗಿದ್ದಿತು. ಸಾಗವಾನಿ

ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಪಾರಿಯು ಅನೇಕ ಜನಗಳಿಂದ ಅರ್ಜಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಈ ಬಡವನ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆಕೊರೆಯುವ, ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವ. ದೇವರು ಅವನಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣಮಾಡಲಿ.

ನೌಕರಿ ಎಂಬ ವಸ್ತುವಿನ ಪರಿಚಯ ಈ ಮೊದಲು ನನಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅದನ್ನು ಪಡೆದಾಗ್ಯೂ ಬಹಳ ದಿವಸ ಉಳಿಯುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವು ಮನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆದಾಗ್ಯೂ ನಾನು ನೌಕರಿಗೆ ಹೋದೆ. ನನ್ನ ಸಾಹೇಬರು, ದೇಶೀ ಸಾಹೇಬರಲ್ಲ, ನಿಜವಾದ ಸಾಹೇಬರು—ಇಂಗ್ಲೀಷಿ ಮನುಷ್ಯರು ಅವರು ಇಂಗ್ಲೀಷಿಯವರು ಇದಾಗ್ಯೂ ಬಂಗಾಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಕಲಕತ್ತೆಯ ಆಫೀಸಿನಿಂದ ವರ್ಗವಾಗಿ ಬರ್ಮಾಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು.

ಎರಡುವಾರ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದು ಎಂದರು “ ಶ್ರೀಕಾಂಠಬಾಬೂ, ನೀವು ಈ ಮೇಜಿಗೆ ಬಂದು ಕೆಲಸಮಾಡಿರಿ, ಸಂಬಳವೂ ನಿಮಗೆ ಈಗ ಸಿಕ್ಕುವ ಸಂಬಳಕ್ಕಿಂತ ಸುಮಾರು ಎರಡುವರೆಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಸಿಗುವುದು ”

ನಾನು ಪ್ರಕಟವಾಗಿಯೂ ಮನದಲ್ಲೂ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಧನ್ಯವಾದ-ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ಆ ಮುರುಕು ಮೇಜನ್ನು ತೊರೆದು, ಒಮ್ಮೆಗೆ ಹಸಿರು ಹೊದ್ದಿಕೆ ಹೊದಿಸಿದ ಸುಂದರ ಮೇಜಿಗೆ ಹೋಗಿ ನನ್ನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವುದಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಹೋಟೆಲಿನ ರಾಕುರದಾದಾನು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ಗಾಡಿಯನ್ನು ಬಾಡಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಅಭಿಯಾಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಹೋದೆ. ರೋಹಿಣಿ ಭೈಯಾ ಆಫೀಸಿನಿಂದ ಬಂದು ಅಲ್ಪ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಈ ದಿನ ಅವನು ಕೇವಲ ನೀರು ಕುಡಿದು ತನ್ನ ಹಸಿವನ್ನು ಹಿಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಆದರೆ, ಈ ದಿನ ಅವನು ತನ್ನ ಹಸಿವನ್ನು ಹಿಂಗಿಸುತ್ತಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಪಂಚವು ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಬಹುದು, ಆದರೆ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಲಾರೆ. ಅದುದರಿಂದ ಅಭಯಾ ನನಗಾಗಿಯೂ ಈ ದಿನ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದು

ಹೇಳಿದಳು, ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಊಟವಾದಕೂಡಲೆ ರೋಹಿಣಿ ಭೈಯಾ ಕೋಟನ್ನು ಧರಿಸತೊಡಗಿದ. ಅಭಯಾ ದುಃಖಮಿಶ್ರಿತ ದನಿಯಲ್ಲಿ “ರೋಹಿಣಿಭೈಯಾ, ಈ ಕ್ಷೀಣಕಾಯವನ್ನು ಇಷ್ಟು ದುಡಿಸಬೇಡ ಎಂದು ನಾನು ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ನೀನು ಕೇಳುವುದೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ? ಒಳ್ಳೇದು, ಹೆಚ್ಚು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಾವೇನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ? ಈಗ ನಮ್ಮ ದಿನಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವುವು” ಎಂದಳು.

ರೋಹಿಣಿ ಭೈಯಾನ ನಯನಗಳಿಂದ ಸ್ನೇಹವು ಝರಿಯಂತೆ ಜುಳು ಜುಳು ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕು “ಒಳ್ಳೇದು, ನೀನು ಹೇಳುವುದು ಸರಿ ಒಬ್ಬ ಅಡುಗೆಯವನನ್ನು ಇಡಲಾರದವನಾಗಿರುವೆ. ನೀನಂತೂ ಎರಡೂ ಹೊತ್ತು ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ದೇಹವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಒಣಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ ನೋಡು” ಎಂದು ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ತಿಂದು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಕ್ಕುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ.

ಅಭಯಾ ಒಂದು ಕಿರಿಯುಸಿರನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕು “ನೋಡಿರಿ ಶ್ರೀಕಾಂಠ ಚಾಬೂ, ಇವನ ಅನ್ಯಾಯ! ದಿನವೆಲ್ಲ ಮೈತುಂಬ ದುಡಿದು ಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತರ ವರೆಗೆ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಟ್ಯೂಶನ್ ಹೇಳಲು ಹೋಗಿರುವ. ನಾನೆಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರಿಗಾಗಿ ಅಡುಗೆಯವನನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವಾದರೂ ಏನಿದೆ ಹೇಳಿರಿ? ಇದೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ಬಲಾತ್ಕಾರವಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಬದಿಗೆ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದಳು.

ನಾನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕೆ. ‘ಸರಿ’ ಅಥವಾ ‘ಸರಿಯಲ್ಲ’ ಎಂದು ಉತ್ತರವೀಯುವುದು ನನ್ನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ವಿಧಾತನಾದರೂ ಉತ್ತರವೀಯಬಲ್ಲನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂದೇಹವೇ.

ಅಭಯಾ ಎದ್ದು ಹೋದಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ತಂದು ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಅದು ಬರ್ಮಾ ರೇಲ್ವೆ ಕಂಪನಿಯಿಂದ ಬಂದಿತ್ತು. ಹಿರಿಯ ಸಾಹೇಬರು ದುಃಖವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತ ಬರೆದಿದ್ದರು.

ಅಭಯಾಳ ಗಂಡನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಮೊದಲೇ ನೌಕರಿಯಿಂದ ತೆಗೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಆ ದಿನ ದಿಂದ ಅವನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿರುವರೋ ತಿಳಿಯದು.

ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು. ಕೊನೆಗೆ ಅಭಯಾನೇ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಭಂಗಮಾಡಿ—“ ಈಗ ನೀವೇನು ಸಲಹೆ ಕೊಡುವಿರಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ನಾನು ಮೆಲ್ಲಗೆ “ನಾನೇನು ಸಲಹೆ ಕೊಡಲಿ?” ಎಂದೆ

ಅಭಯಾ ತಲೆಯಲ್ಲಾ ಡಿಸಿ “ಉಹುಂ, ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನೀವೇ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಪತ್ರವು ಮುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಬಹಳ ಆಸೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೆ.” ಎಂದಳು

ನಾನು ಮನದಲ್ಲೆಯೆ ಎಂದು ಕೊಂಡೆ— ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆದು! ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಿದ್ದೆಯಲ್ಲವೆ? ನನ್ನದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಅಲ್ಲಿಯೆ, ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟಿದ್ದೆಯೇನ?

ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು “ತಿರುಗಿ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು, ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೇಗೆ ಇದೆ ಹೇಳಿ?” ಎಂದೆ

“ನನ್ನದೇನೂ ಇಲ್ಲ, ನೀವು ಹೇಳಿದರೆ ಹೋಗುವೆ, ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವರೆನ್ನು ವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ”

“ರೋಹಿಣಿ ಬಾಬೂ ಏನೆನ್ನು ವನು?”

“ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಕನಿಷ್ಠ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಊರಿಗೆ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ”

ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು “ ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೂ ನಿಮ್ಮ ಭಾರವನ್ನು ಅವನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿರುವನೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

“ಅನ್ಯರ ಮನದೊಳಗಿನ ಮಾತನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ, ಹೇಳಿ? ಅಲ್ಲದೆ, ಅವನಾದರೂ ಹೇಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ” ಎಂದು ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು ಅಭಯಾ ಬಳಿಕ “ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತಿದೆ. ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು

ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಅವನು ಹೊಣೆಗಾರನಿಲ್ಲ. ದೋಷವೆಂದು ಹೇಳಿ, ತಪ್ಪು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಏನೆಂದಾದರೂ ಹೇಳಿ, ಎಲ್ಲವೂ ನನ್ನದೇ ” ಎಂದಳು

ಗಾಡಿಯವನು ಹೊರಗಿನಿಂದ “ ಬಾಬೂ, ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಬೇಕ ? ” ಎಂದ

ನನ್ನ ಜೀವ ಉಳಿದಂತಾಯಿತು ಈ ಧರ್ಮ—ಸಂಕಟದೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ನನಗೆ ಮಾರ್ಗವೇ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅಭಯಾ ಅವಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮುಳುಗೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂಬ ವಿಷಯದ ವೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡಲು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಜ ಆದಾಗ್ಯೂ, ನಾನು ಪ್ರಿಯರ ಈ ಬಗೆಯ ಅನೇಕ ತಿರುವುಮುಖವಿನ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆ; ಆಗ ನನಗುಂಟಾದ ಅನುಭವದಿಂದ ನಾನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಲ್ಲೆ—ಹೆರಗಿನಿಂದ ನೋಡಿ ಈ ಕಣ್ಣುಗಳ ವೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುವುದು ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಅನ್ಯಾಯವಿರುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ನಿಸ್ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ತಿಳಿದ ಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಗಾಡಿಯವನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೂಗಿದ ರೂಠೆ ನಾನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವಾದರೂ ಎಲಂಬಮಾಡಿದ ಎದ್ದು ನಿಂತು “ ನಾನು ಇನ್ನೂಂದೂ ದಿವ ಬೇಗ ಬರುವೆ ” ಎಂದು ಭರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟೆ, ಅಭಯಾ ವತ್ತೇನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ, ಕೇಳಲಿಲ್ಲ ನಿಶ್ಚಲ ಮೂರ್ತಿಯಂತ ಭ್ರಮಿಯು ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಳು.

೮

ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇ ಆದು ಹೊರಟಿತು ಐದು ಮಾರು ಹೋಗಿರಬಹುದು, ಭಡಿಯನ್ನು ಮರೆತುಬಂದುದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿತು ಕೂಡಲೆ ಗಾಡಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕೆ ಬಾಗಿಲೆದುರಿಗೇ ಅಭಯಾ ಮುಖ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿದ್ದಳು ಬಾಣದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪಶುವಿನಂತೆ ಅನ್ಯಕ್ತ ವೇದನೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದಳು. ಏನೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಕೇಳಲಿ? ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳು ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯ ಎಲ್ಲೆಯಾಚೆ ಇದ್ದವು. ಷಷ್ಠಾಘಾತವಾದವನಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡು ನಿಂತೆ. ಬಳಿಕ ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ ಅಭಯಾ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಆಕೆಯ ಈ ಮೌನ ಸೀಮಾತೀತ ವೇದನೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಮೌನ

ಸಾಕ್ಷೇದಾರ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಎಂಬುದು ಆಕೆಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಹೋಯಿತು.

ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಅದನ್ನು ನಾನು ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ, ಸಾಟಿನಾಕ್ಕೆ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ನಾನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಪತ್ರ ರಿಯುವುದೂ ಪ್ರಸಂಚದ ಕರಿನ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುವುದು ಮೇಲಾಗಿ ನಾನು ಬರೆಯುವುದಾದರೂ ಏನು? ಆದರೆ ಅಭಯಾನ ಅಳುವು ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಕೊಂಡು ಭಾರವಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಬದುಕಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಂದು ಎನಿಸತೊಡಗಿತು ಆದುದರಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ 'ಬಾಯೀಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯಲು ಕುಳಿತೆ. ಆಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ನನ್ನ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವವರು ಯಾರಿರುವರು? ಎರಡುಮೂರು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಈ 'ಸಾಹುತ್ಯ ಚರ್ಚೆ' ಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ನಾನು ಲೆಕ್ಕಣಿಕೆಯನ್ನು ಕಳಗಿಟ್ಟು ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೆರಡು ಬಾರಿಸಿತ್ತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಆ ಕಾಗದವನ್ನು ಟಪಾಲು ವೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಲು ನಾಚಿಕೆ ಬಂದೀತೆಂದು ಬಗೆದು ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಸಿಯಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಅದನ್ನು ಟಪಾಲು ವೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹ ಕಿಬಿಟ್ಟೆ.

ಒಬ್ಬ ಕುಲೀನ ಹೆಂಗುಸಿನ ದಾರುಣ ದುಃಖದ ಗುಪ್ತ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪರಕೀಯ ನಾರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೋ ಕೆಟ್ಟದೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ, ಅಭಯಾನ ಈ ಪರಮ ಮತ್ತು ಚರಮ ಸಂಕಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಯಾರೀಬಾಯಿಯ ಮರ್ನಾಫಾತಕ ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿದ್ದ ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಈ ಅಭಯಾಳಿಗೆ ಯಾವ ಸತ್ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೊಡುವಳೋ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಪರವಶಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ, ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾನು ಸಾಧಕ ಬಾಧಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಒಮ್ಮೆಯೂ ವಿಚಾರಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಒಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿ ನನಗೆ. ಅಭಯಾನ ಪತಿಯ ಪತ್ನೆ ಹತ್ತದೆ ಇರುವದೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಏಳುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಪತ್ನೆ ಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಇನ್ನೂ ಜಟಿಲವಾಗಬಹುದು ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯು ಒಂದು ಸಲವೂ ಮನದಲ್ಲಿ ಏಳಲಿಲ್ಲ ಈ ಬಗೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ

ಭಾರವನ್ನು ದೇವರು ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ ಹೊರಿಸಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರು ಯೋಚಿಸಿದ್ದರು !

ಮೂರುಸಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ನಂತರ ನನ್ನ ಒಬ್ಬ ಬರ್ಮೀ ಕಾರಕೂನ ನನ್ನ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಫಾಯಲನ್ನು ಇಟ್ಟು ಹೋದ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಹಿರಿಯ ಸಾಹೇಬರು ನೀಲೀ ಪೆನ್ನಿಲಿನಿಂದ ಬರೆದ ಒಂದು 'ನೋಟ್' ಇದ್ದಿತು. ಅವರು ನನಗೆ ಈ 'ಕೇಸ್' ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಧಾವೆಯನ್ನು ಮೊದಲಿಂದ ಕೊನೆಯ ವರೆಗೆ ಓದಿ ನಾನು ದಿಬ್ಬಾಡು ನಾಡೆ. ಕೇಸಿನ ವಿಷಯ ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಇದ್ದಿತು—ನಮ್ಮ ಪ್ರೋಮು ಕಚೇರಿಯ ಒಬ್ಬ ಕಾರಕೂನನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಇಂಗ್ಲೀಜಿ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬರು ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಕಳವುಮಾಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲಸದಿಂದ ತಳ್ಳಿ ಹಾಕಿದ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಕಾರಕೂನನ ಹೆಸರನ್ನು ಓದಿದ ಕೂಡಲೆ ಇವನೇ ನಮ್ಮ ಅಭಯಾನ ಗಂಡನೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ಅವನೂ ಮೂರು ಸಾಲ್ಕು ಪುಟಗಳಷ್ಟು ತನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಓರೆದು ಕಳುಹಿದ್ದ ಬರ್ಮಾ ರೇಲ್ವೆ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಗಂಭೀರ ಅಸರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಕೆಲಸದಿಂದ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಲು ನನಗೆ ವೇಳೆ ಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಕಾರಕೂನ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು 'ಒಬ್ಬ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣಬಯಸುವರು' ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಸಿದ್ಧನೇ ಇದ್ದೆ. ಅವನು ಪ್ರೋಮುದಿಂದ ತನ್ನ ಮನವಿಯನ್ನು ಹೇಳಲು ಬರುವನೆಂದು ನಾನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದೆ. ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಬಳಿಕ ನನಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತ, ಆಗ ಅವನೇ ಅಭಯಾನ ಪತಿಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟೆ. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ನನ್ನ ಮೈಯೆಲ್ಲ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಉರಿಯತೊಡಗಿತು. ಅವನು ಬೂಟು-ಸೂಟು-ಹ್ಯಾಟು-ಧರಿಸಿದ್ದ. ಅವು ಹಳೆಯವಿದ್ದಷ್ಟೇ ಹೊಲಸೂ ಇದ್ದುವು. ಮುಖವು ಮೀಸೆ ಮತ್ತು ಗಡ್ಡದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿತ್ತು. ಕೆಳದುಟಿ ಒಂದೂವರೆ ಇಂಚು ದಪ್ಪವಿತ್ತು. ಬಣ್ಣ ಅವನದು ಕಪ್ಪು. ಆ ಮುಖದ ಆ ತುಟಿಯ ಎರಡೂ ಮಗ್ಗಲಲ್ಲಿ ತಾಂಬೂಲ ರಸ ಹತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅವನು ಮಾತನಾಡುವಾಗ ತಾಂಬೂಲರಸದ ಹನಿಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಸಿಡಿಯುವುವೋ ಎಂದು ಎನಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಗಂಡನು ಹೆಂಡತಿಯ ರೇವರು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಅನೇಕ ಅಕೆಯ ಇಹಲೋಕ, ಪರಲೋಕ. ಆದರೆ ಈ ಮನುಷ್ಯನ ನೀಚತನದ ಕೂಡ ಅಭಯಾಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಲು ನನಗೆ ತೀರ ಕೆಡುಕೆನಿಸಿತು. ಅಭಯಾ ಯಾರೇ ಇರಲಿ, ಒರ್ನಾ ಸುಂದರ ನೋಹದ, ಸುಗುಚಿ ಸಂಪನ್ನ ಕುಲೀನ ಮಹಿಳೆ ಇವನು ಒಬ್ಬ ಶದ್ಧ ಕಾಡಕೋಣ, ಇದೇ ಈಗ ಬರ್ಮಾದ ಆಡವಿಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಬಂದಿರುವ ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವನು ಇವನನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದನೇ !

ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿ 'ನಿಮ್ಮ ವಿರುದ್ಧ ಕೊಟ್ಟ ಹೇಳಿಕೆಯು, ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿದ ಅಕರಾಧವು ನಿಜವಿರುವನೇನು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ ಅವನು ಇದಕ್ಕೆ ಶುಶ್ಕರವಾಗಿ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳ ವರೆಗೆ ತುದಿವೊದಲಿಲ್ಲದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ ಅವನ ಮಾತಿನ ಭಾವಾರ್ಥ ಇಷ್ಟೇ ಇದ್ದಿತು—ನಾನು ನಿರ್ದೋಷಿ ನಾನು ಅಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗ ಪ್ರೋಮ ಅಫೀಸಿನ ಸಾಹೇಬ ಎರಡೂ ಕೈಯಿಂದ ಲೂಟಿಯಾಕಾರದ ನನ್ನನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಲು ಇದೇ ಕಾರಣ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ತನ್ನ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದ ಅದರಂತೆ ಮಾಡಿರುವ ನನಗೆ ಅವನ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ಎಳ್ಳನ್ನೂ, ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲ ನಾನೆಂದೆ "ನಿಮ್ಮ ನೌಕರಿಯು ಹೋದರೆ, ನಿಮ್ಮಂತಹ ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೆ ಬರ್ಮಾದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಮಾಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ ರೇಲ್ವೆದಲ್ಲಿ ನೌಕರಿಯು ಹೋದ ಮೇಲೆ ನಿಮಗೆಷ್ಟು ದಿವಸ ನಿರುದ್ಯೋಗಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು ?'

ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಚ್ಚಿದ; ಬಳಿಕ ಹೀಗೆ ನುಡಿದ "ನೀವು ಹೇಳುವುದು ಸುಳ್ಳೇನೂ ಅಲ್ಲ ಆದರೆ, ಮಹಾಶಯರೆ, ನಾನು ಕುಟುಂಬವುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವು ಬಲ್ಲೀರಿ. ನನಗೆ ಮಕ್ಕಳೂ ಮರಿಗಳೂ—"

“ನೀವು ಬರ್ಮೀ ಸ್ತ್ರೀಯೊಡನೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೀರಾ?”

“ಸಾಹೇಬ ರಿವೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದುಬಿಟ್ಟಿರುವನೇನು? ಇದರಿಂದಲೇ ನಿಮಗೆ ಅವನ ಕೋರಡ ಕಾರಣ ಗೊತ್ತಾಗಬಹುದು.” ಹೀಗೆಂದು ಅವನು

ನನ್ನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೆತ್ತಗಾಗಿ, ಮತ್ತೆ “ ನೀವು ಈ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ಏಶ್ವಾಸವಿಡುವಿರಾ?” ಎಂದು ನುಡಿದ

ನಾನು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ “ಇದರಲ್ಲಿ ದೋಷವೇನಿದೆ?” ಎಂದೆ.

ಅವನು ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡು “ನೀವು ಹೇಳುವುದು ಸರಿ ಮಹಾಶಯರೆ, ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳುವೆನು. ನಾನು ಒಳಗೊಂದು ಹೊರಗೊಂದು ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಗಂಡಸು— ತಾವು ಬಲ್ಲಿರಷ್ಟೆ? ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚು ಮರೆಯೇನಿಲ್ಲ? ನನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನನ್ನಾಕೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ— ಇಲ್ಲಯೇ ಚಿರ-ಕಾಲವಿದ್ದು ನೌಕರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇದೆ ಎಂದು ಬಳಿ— ಮಹಾಶಯರೆ, ತನಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ.” ಎಂದ

ನಾನು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ “ ನಾನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲೆ ” ಎಂದು, ಪುನಃ ವಿಚಾರಿಸಿದ “ನಿಮಗ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆ?”

ಅವನು ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಭಾವವನ್ನೂ ತೋರಗೊಡದೆ “ಇಲ್ಲ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ— ‘ಕಾಕ್ಮ ಸರಿವೇದನಾ’ ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಈ ಸೂರ್ಯಮಾಮಾನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆನೆ? ಮಹಾಶಯರೆ, ನಾನು ಹೇಳಿದರೆ ನಿಮಗೆ ಏಶ್ವಾಸವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ನಾನು ಅಂತಿಂತಹರ ಮಗ ನಲ್ಲ. ನಾವೂ ಜವಾನುದಾರರಿದ್ದೆವು! ಇಂದಿಗೂ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಬಹುದು. ಆದರೆ, ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸತ್ತುಹೋದರು. ನಾನೆಂದೆ, ಈ ಮನೆ, ಸಂಪತ್ತು, ಭೂಮಿ ಯಾರ ಸಲುವಾಗಿ? ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು.’ ಇದ್ದುದೆಲ್ಲವನ್ನು ನೆಂಟ ರಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು ಬರ್ಮಾಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಬಂದೆ” ಎಂದ

ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ “ನಿಮಗೆ ಅಭಯಾ ಯಾರೆಂಬುದು ಗೊತ್ತೆ?” ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದೆ.

ಅವನು ಬಿಚ್ಚಿದ ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು “ ನಿಮಗೆ ಆಕೆಯ ವಿಷಯ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು? ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ನಿಮ್ಮ ಸತ್ತಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ, ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಅಫೀಸಿಗೆ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿರಬಹುದು, ಅಲ್ಲವೆ?”

ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ “ಓಹೋ, ಇದೇ ಎಂದು ಹೇಳಿ ರಲ್ಲ! ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿದ್ದಳು— ಎಂದು ನಾನು ಒಪ್ಪುವೆ” ಎಂದು ನುಡಿದ.

“ ಈಗ? ”.

“ ಏನೂ ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆ? ”

“ ಆಕೆ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧ?”

ಆ ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಕೃತ್ರಿಮ ದುಃಖವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತ “ ಮಹಾಶಯರೆ, ‘ಫ್ಯಾಮಿಲಿ ಸಿಕ್ರೆಟ್’ ಹೇಳುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತಾವು ಬಲ್ಲರಿ. ಆದರೆ, ಈಗ ನೀವು ನನ್ನ ಅತ್ತೀಯರಂತೆ ಇರುವಿರಿ. ಆದುದರಿಂದ ಆಕೆ ಒಬ್ಬ ದುಶ್ಚರಿತ್ರ ಹೆಂಗುಸೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲ ಇದೇ ಮಾನಸಿಕ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ನಾನು ಮನೆಯನ್ನೂ ದೇಶವನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ, ಯಾವನಾದರೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಲು ಬಯಸುವನೇ? ತಾವೇ ಹೇಳಿರಲ್ಲ, ಇದೇನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ತಿರಸ್ಕಾರದ, ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿತನದ ಮಾತೆ?” ಎಂದ.

ಉತ್ತರ ಏನೆಂದು ಕೊಡಲಿ?—ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ನನ್ನ ತಲೆ ತಾಸಾಗಿಯೆ ಬಾಗಿತು. ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಈ ಒಂದನೇ ನಂಬರಿನ ಸಟಿಯಾಡುವವನ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗ ಇವನು ನೀಚನಿರುವಷ್ಟೇ ಕ್ರೂರನೂ ಇರುವನೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ನನಗೆ ಗೊತ್ತು ಆಯಿತು

ಅಭಯಾಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಪತಿಯಾಗಿಯೂ ಅವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಇಂತಹ ಮಹಾಪರಾಧವನ್ನು ಶಪಥಮಾಡಿ ಹೊರಿಸಿದ, ಆದರೆ ನಾನು ಪರಕೀಯನಾಗಿ ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಈ ತರದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಹೊರಿಸಲಾರೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ನಂತರ ನಾನೆಂದೆ “ನೀವು ಬರುವಾಗ ಈ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಸಹ ಕೆಲವು ದಿನ ಆಕೆಗೆ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಿರಿ ಮತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಿ. ನೀವು ಪತ್ರದಲ್ಲಾದರೂ ಬರೆದು ಈ ಬಗೆಯ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿಲ್ಲ.”

ಆ ಮಹಾ ಪಾಪಿಯು ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ತನ್ನ ದೊಡ್ಡ ತುಟಿಗಳನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಕ್ಕು “ಸರಿ, ಮಹಾಶಯರೇ! ನೀವು ಬಲ್ಲಿರಿ, ನಾನು ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ಆದರೆ ಕೀಳು ಜನರಂತೆ ನಮ್ಮ ಹೆಂಡದಿರ ಕಲಂಕದ ಡಂಗುರವನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತ ತಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇರಲಿ, ಈ ದುಃಖದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಬದಿಗೆ ಇರಿಸಿಬಿಡಿರಿ ಮಹಾ ಶಯರೆ—ಇಂತಹ ಹೆಂಗುಸರ ಹೆಸರು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಪಾಪ ತಗಲುವುದು.—ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನ ‘ಕೇಸನ್ನು’ ತಾವೇ ‘ಡಿಸ್ಟೋಜ್’ (ನಿರ್ಣಯ) ಮಾಡುವಿರಲ್ಲವೆ? ನನ್ನ ಜೀವ ಉಳಿಯಿತು, ಕಲ್ಯಾಣವಾಯಿತು; ಆದರೆ, ಆ ಸಾಹೇಬನನ್ನು ಹೀಗೆಯೆ ಬಿಡಬೇಡಿರೆಂದು ಹೇಳುವೆ. ಅವರಿಗೆ ಪುನಃ ನನ್ನ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತದಂತೆ ಪಾಠ ಕಲಿಸಿಬಿಡಬೇಕು ನೀವು ಅವನಿಗೂ ನನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಎಷ್ಟಿದೆಯೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗಲಿ. ತಿಳಿಯಿತಲ್ಲವೆ ನಿಮಗೆ?— ಒಳ್ಳೇದು, ಆ ಸಾಹೇಬನನ್ನು ಈ ಹೆಡ್ ಅಫೀಸಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ—ಜಗ್ಗಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದ.

“ ಇಲ್ಲ. ”

ಅವನು ನಗುತ್ತ ಘೈಲುಗಳನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸುತ್ತ “ ಇರಲಿಬಿಡಿರಿ ತಮಾಷೆ. ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೆ ಹಿರಿಯ ಸಾಹೇಬರು ಇದ್ದಾರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನೇನು? ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅವನು ನನಗೆ ಗಂಟು ಬೀಳಲಿ, ಸತ್ತು ಹೋಗಲಿ. ಈ ದಿನವೇ ಹಿರಿಯ ಸಾಹೇಬರಿಂದ ಅಸ್ಪರ್ಶಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಳಿಸಲಿಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ರಾತ್ರಿಯ ೯ ಗಂಟೆಯ ಗಾಡಿಗಿ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಾವು ಏನು ಹೇಳುವಿರಿ?” ಎಂದ.

ನಾನು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಉತ್ತರವೀಯದಾದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಶಂಸೆ-ಶ್ಲಾಘನೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಬಿಡುವುದು. ಶ್ಲಾಘನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು. ಅವನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಸಂಕೋಚವೆನಿಸಿತು ಆದರೆ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕರೋರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟೆ, “ಹಿರಿಯ ಸಾಹೇಬರ ಅಸ್ಪರ್ಶಿಯನ್ನು ಪಡೆದು-

ಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ನಿಮಗೆ ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ನೀವು ಎಲ್ಲಾ ದರೂ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ನೌಕರಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳಿರಿ ”

ಮೂಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟ. ಬಳಿಕ ಕೇಳಿದ “ಎಂದರೆ?”

“ಎಂದರೆ, ನಿಮಗೆ ‘ಡಿಸ್‌ಮಿಸ್’ ಮಾಡುವ ‘ನೋಟ’ ನಾನೇ ಕೊಡುವೆ ನನ್ನಿಂಗ ನಿಮಗೆ ಲಗಾವ ಬಗೆಯದೂ ಅನುಕೂಲತೆಯಾಗದು ”

ಅವನು ಎದ್ದುನಿಂತ — ಪುನಃ ಕುಳಿತ, ಅವನ ಎರಡೂ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಬಂದುವು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಅವನೆಂದ “ಬಂಗಾಲಿಯಾಗಿ ಬಂಗಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಡಿರಿ ಬಾಬೂ, ನಾನು ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ಇದ್ದವ, ಸತ್ತು ಹೋಗುವೆ!”

“ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾರ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲ ಮೇಲಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯ ನನಗೆ ಗೊತ್ತು ಇಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ಸಾಹೇಬರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ನಾನು ಹೋಗಲಾರೆ ”

ಅವನು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಸುಲೊಂದು ಬಾರಿ ಬೀರಿ ನಾನು ತಮಾಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಆರಿತ. ನಾನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೇ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಅವನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳತೊಡಗಿದ ನನಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಅವನ ಅಳುವನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ “ಅಭಯಾ ನಿಮಗಾಗಿಯೇ ಬರ್ಮಾಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವಳು; ದುರ್ನಡತೆಯ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲಿಕ್ಕೇಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಆಕೆಯು ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಸಹ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದರೆ—ಕ್ಷಮಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಆಕೆಯಿಂದ ಚೇಟಿಯನ್ನು ತಂದರೆ—ನಿಮ್ಮ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಲು ನಾನು ಯತ್ನ ಮಾಡಿ ನೋಡುವೆ, ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಲಜ್ಜಿತಗೊಳಿಸಬೇಡಿರಿ. ನಾನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಪೃಥ್ವ ವಾಗಿ ಮಾತನ್ನು ಆಡುವುದಿಲ್ಲ.” ಎಂದೆ.

ಈ ಕೇಳು ನಡತೆಯ ಜನರು ಬಹಳ ಅಂಜುಬುರಕರಿರುವುದೆಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅವನು ಕಣ್ಣೊರಸಿಕೊಂಡು “ಆಕೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ನಾಳೆ ಇದೇ ನೆಲೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ ನಾನು ಪತ್ತೆ ಕೊಡುವೆ.”

ಅವನು ಏನನ್ನೂ ಮಾತನಾಡದೆ ದೀರ್ಘ ನನುಸ್ಯಾರ ಮಾಡಿ ಹೊರಟು ಹೋದ

ಸಾಯಂಕಾಲ ಅಭಯಾ ಕೆಳಗೆ ಮುಖನಾಡಿಕೊಂಡು ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಕೇವಲ ತನ್ನ ಕಂಬನಿಗಳನ್ನು ಆಕೆಯು ಒರಸಿಕೊಂಡಳು, ಏನನ್ನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ನನಗೆ ಬಂದ ಸಿಟ್ಟಿನ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಬಳಿಕ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ನಾನೇ ಕೇಳಿದೆ “ನೀನು ಅವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬಲ್ಲೆಯಾ?”

ಅಭಯಾ ಕೇವಲ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ತನ್ನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನಿತ್ತಳು.

“ನನ್ನನ್ನು ಅವನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ನೀನು ಅವನ ಕೂಡ ಹೋಗುವೆಯಾ?”

ನೊದಲಿನಂತೆ ತನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿತ್ತಳು

“ಬರ್ಮಾ ಹೆಗ್ಗುಸರ ಸ್ವಭಾವ ಎಂತಹದು ಎಂಬುದನ್ನು ನೀನು ನೊದಲನೆಯ ದಿನವೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆ. ಅದಾಗ್ಯೂ ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸಾಹಸಮಾಡುವೆಯಾ?”

ಈ ಬಾರಿ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಮೇಲೆ ಕೈತ್ತಿದಳು ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅಶ್ರುಧಾರೆಯು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತು ಆಕೆಯು ಮಾತನಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆದರೆ, ಮಾತನಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಳಿಕ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕಂಬನಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸೀರೆಯ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಒರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಗದ್ದದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ “ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವೇನಿದೆ ಹೇಳಿರಿ” ಎಂದಳು.

ಆಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕೋ ಅಥವಾ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಬೇಕೋ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಮಾತಿಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಉತ್ತರಕೊಡುವುದು ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಆ ದಿನ ಮತ್ತೇನೂ ಮಾತುಕತೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಡಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ನಾನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಲೇ ಹೋದೆ—ನಾನು ಈಕೆಯ ಹೂತಿಗೆ ಏನೆಂದು ಉತ್ತರಕೊಡಲಿ? ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ಬಾರಿ ಯಾರ

ಮೇಲೆಯೂ ನಿಷ್ಫಲ ಕ್ರೋಧಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿತು, ಒಂದು ಬಾರಿ ನಿರುಪಾಯವಾದ ನಿರಾಶ್ರಯವಾದ ನಾರಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಮನ ನೊಂದು ಭಾರವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮರುದಿನ ಆ ಮನುಷ್ಯ ಅಭಯಾನ ವಿಳಾಸವನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತ. ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ನಾನು ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳ್ಳಿರಬೇಕಾಯಿತು ನನ್ನ ಮನದ ಭಾವವನ್ನು ಅರಿತು ಅವನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡದೆ ವಿಳಾಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮತೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದ ಆದರೆ ಮರುದಿನ ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಲು ಬಂದಾಗ ಅವನ ಮುಖದ ಮೇಲಿನ ಭಾವ ಬದಲಾಗಿದ್ದುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿದ್ದಿತು. ಅವನು ನನುಸ್ಮರಿಸಿ ಅಭಯಾಳು ಬರೆದ ಒಂದು ಸಾಲಿನ ಕಾಗದವನ್ನು ನನ್ನ ಮುಂದಿಟ್ಟು “ನೀವು ನನಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನಾನು ಬಾಯಿಂದ ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಲಿ? ಇದ್ದಷ್ಟು ದಿನ, ಬದುಕಿದಷ್ಟು ಕಾಲ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಗುಲಾಮನಾಗಿರುವೆ” ಎಂದ

ಅಭಯಾಳ ಬರೆಹದ ಮೇಲೆ ನೋಟವನ್ನಿರಿಸಿಯೆ ನಾನೆಂದೆ “ಹೋಗಿರಿ, ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿರಿ. ಸಾಹೇಬರು ಈ ಬಾರಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವರು.”

ಅವನು ನಕ್ಕು ನುಡಿದ “ನಾನು ಹಿರಿಯ ಸಾಹೇಬರ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಕೇವಲ ತಾವು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದರೆ ಸಾಕು, ಬದುಕುವೆ. ನಾನು ತಮ್ಮ ಶ್ರೀಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಮಹಾಪರಾಧಿ ಎಂದು ಹೇಳುವೆ.” ಇಷ್ಟು ಮಾತುಗಳ ನಂತರ ಅವನು ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಚಾಲನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ. ಅದೇ ಮಾತು, ಹೊಗಳಿಕೆಯ ಮಾತು—ಸುಳ್ಳು ಸೊಲ್ಲು. ಮಧ್ಯಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಅವನು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಕೇಳುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ನಿಮಗಾರಿಗೂ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಅವನಾಡಿದ ಮಾತುಗಳೆನ್ನೆಲ್ಲ ಇದ್ದಕ್ಕೆ ಇದ್ದಂತೆ ಹೇಳುವುದೆಂದರೆ ನಿಮಗೆ ನಾನು ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದಂತೆ. ನಾನು ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿಯೆ ಅವನು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳ ಸಾರ ಹೇಳುವೆ:— ಅವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿದ ಅಪವಾದ ಸುಳ್ಳು, ತೀರಸುಳ್ಳು.

ಅವನು ಕೇವಲ ನಾಚಿಕೆಯ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದ. ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಇಂತಹ ಸತಿ-ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ! ಅವನು ಚಿರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅಭಯಾಳನ್ನು ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರುವ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಕೇವಲ ಬರ್ಮಿಯರಿಂದ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ ಬರ್ಮೀ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿರುವ. (ಈ ಮಾತು ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಜವಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು.) ಈ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅವನು ತನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ, ಮನೆಗೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಆ ಬರ್ಮೀ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ದೂರವಿಡಲು ತಡ ಹಿಡಿಯದು! ಇನ್ನು ಉಳಿಯಿತು ಮಕ್ಕಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ—ಓಹೋ! ಹುಡುಗರ ರೂಪ ಹೇಗಿದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಭಾವ! ಅವರು ಋವಾ ಗಿಡದ ತೊಪ್ಪಲು? ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಯಾವ ಆಶ್ರಯವೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಸಾಯುವಾಗ ಒಂದು ಹನಿ ನೀರನ್ನೂ ಅವರು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಅವನು ಅವರೇಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಸಬರಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓಡಿಸಿಬಿಡುವ—ಆ ಮೇಲೆ ಅವರ ಹೆಸರು—ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

“ ಅಭಯಾಳನ್ನು ಇದೇ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ನೀವು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಿರಾ?” ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ. ಅವನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಅವಾಕೃತಿಗೆ “ಭೇಷ್! ಇಷ್ಟು ದಿನ ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಇದ್ದೆ, ಆಕೆಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೂ ಕಣ್ಣಾರೆ ಮಾಡಿ ಇಡಲಾ? ಒಬ್ಬಳೇ ಇಷ್ಟು ದೂರ, ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ಸಹಿಸಿ, ಕೇವಲ ನನಗಾಗಿ ಬಂದಿರುವಳು! ಒಂದು ಬಾರಿ ಯೋಚಿಸಿಯಾದರೂ ನೋಡಿರಿ ಈ ಮಾತನ್ನು!” ಎಂದು ನುಡಿದ.

“ನೀವು ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಇಡುವಿರಾ?”

“ಇಲ್ಲ ಈಗ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೋಮದ ಪ್ರೋಸ್ಟ ಮುಸ್ತರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಡುವೆ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಆನಂದದಿಂದ ಇರುವಳು. ಆದರೆ ಒಂದೆರಡು ದಿವಸ ಮಾತ್ರ. ಆಕೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಮನೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆ.”

ಅಭಯಾಳ ಗಂಡ ಹೊರಟು ಹೋದ. ನಾನು ದಿನದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲು ಫೈಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡೆ.

ಅವುಗಳ ಕೆಳಗಿದ್ದ ಅಭಯಾಳ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಹೋಯಿತು. ಬಳಿಕ ಅಕೆಯು ಬರೆದ ಎರಡು ಸುಲುಗಳನ್ನು ನಾನೆಷ್ಟೋ ಸಲ ಓದಿದೆ; ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಸಲ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಹೇಳಲಾರೆ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ 'ಪೂನ'ನು ಬಂದು "ಬಾಬೂಜೀ, ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಯಾವುವಾದರೂ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕೆ?" ಎಂದ ನಾನು ಬೆಚ್ಚಿ ಕತ್ತಿತ್ತಿ ನೋಡಿದೆ— ವದುರಿಗಿನ ಗಡಿಯಾರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೂವರೆ ಬಾರಿಸಿತ್ತು. ಕಾರಕೂನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೈನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

